

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

Εκπαίδευση Ενηλίκων

Διπλωματική Εργασία

**Οι στάσεις των φοιτητών του ΜΠΣ ΕΚΕ του Ελληνικού
Ανοικτού Πανεπιστημίου αναφορικά με τις αλλαγές στον τρόπο
παρακολούθησης και εξέτασης εξαιτίας της πανδημίας του
Covid-19**

Φωτεινή Σταμπουλή

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Ευαγγελία Κρασαδάκη

Πάτρα

Ιούνιος 2021

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία της φοιτήτριας Σταμπουλή Φωτεινής που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας της συγγραφέας/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση της συγγραφέας/δημιουργού. Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών της δικαιωμάτων.

**Οι στάσεις των φοιτητών του ΜΠΣ ΕΚΕ του Ελληνικού
Ανοικτού Πανεπιστημίου αναφορικά με τις αλλαγές στον τρόπο
παρακολούθησης και εξέτασης εξαιτίας της πανδημίας του
Covid-19**

Φωτεινή Σταμπουλή

Επιτροπή Επίβλεψης Πτυχιακής / Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Ευαγγελία Κρασαδάκη

Δρ, Εργαστήριο ΕΡΓΑΣΥΑ, Πολυτεχνείο
Κρήτης

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Σπυρίδων Κιουλάνης

Σύμβουλος Β' ΙΕΠ, ΣΕΠ ΕΑΠ

Πάτρα, Ιούλιος 2021

Ευχαριστίες

Με την παρούσα εργασία ολοκληρώνεται ένας πενταετής κύκλος σπουδών για εμένα πάνω στην Εκπαίδευση Ενηλίκων. Στη διάρκεια αυτών των ετών κλήθηκα να αντιμετωπίσω πολλές προκλήσεις με μεγαλύτερη από όλες τη μητρότητα. Παρόλο που χρειάστηκε πολλές φορές να πιέσω τον εαυτό μου, το αντικείμενο των σπουδών μου, η θέλησή μου και η ενθάρρυνση που είχα ήταν καθοριστικοί παράγοντες για την ολοκλήρωση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος. Θα ήθελα να ευχαριστήσω πρωτίτως την οικογένειά μου, τους γονείς μου, τον αδερφό μου και τον σύζυγό μου, για την υπομονή, την βοήθεια, την στήριξη και την έμπρακτη συμπαράσταση τους στην επιλογή μου αυτή· τους καθηγητές μου στις θεματικές ενότητες που παρακολούθησα για την καθοδήγηση και την ενθάρρυνση που μου παρείχαν· τους συμφοιτητές μου που πάντα αποτελούσαν την βοήθεια της διαφορετικής οπτικής· τους φίλους μου για την ανοχή τους· και, τέλος, την επιβλέπουσά μου, την κα Ευαγγελία Κρασαδάκη, χωρίς τη βοήθεια και καθοδήγηση της οποίας, θα ήταν δύσκολο να ολοκληρωθεί η παρούσα εργασία.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των στάσεων των φοιτητών αναφορικά με τις αλλαγές στον τρόπο παρακολούθησης και εξέτασης εξαιτίας της πανδημίας του Covid-19. Η έρευνα αφορά τους φοιτητές του ΜΠΣ ΕΚΕ του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου και διενεργήθηκε με την αποστολή ηλεκτρονικών ερωτηματολογίων. Τα αποτελέσματα που προέκυψαν τόσο από την στατιστική ανάλυση όσο και από την πολυκριτήρια ανάλυση ικανοποίησης, αποτύπωσαν την γενικότερη θετική στάση των φοιτητών ως προς την ανταπόκριση του ΕΑΠ στις νέες συνθήκες, και, πιο συγκεκριμένα, την ικανοποίηση τους για τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, την ανταπόκριση των καθηγητών-συμβούλων και τη διενέργεια των εξ αποστάσεως εξετάσεων. Παράλληλα, προέκυψαν και τα εμπόδια που συνάντησαν οι φοιτητές εξαιτίας των αλλαγών αυτών, όπως επίσης, και κάποιες προτάσεις για περαιτέρω βελτίωση των παροχών του ΕΑΠ.

Λέξεις – Κλειδιά: στάσεις, εμπόδια, ηλεκτρονικές ΟΣΣ, Καθηγητές-Σύμβουλοι, εξ αποστάσεως εξετάσεις, ΕΑΠ, Covid-19

The attitudes of post-graduate students of the Adult Education School of the Hellenic Open University regarding the changes in the way they participate in courses and exams due to the Covid-19 pandemic

Foteini Stampouli

Abstract

The purpose of this study is to investigate students' attitudes regarding the changes in the way of attendance and examination due to the Covid-19 pandemic. The research targeted the students of MEd in Adult Education of the Hellenic Open University (HOU) and was carried out by sending electronic questionnaires. The results obtained from both the statistical analysis and the multi-criteria satisfaction analysis, reflected the general positive attitude of the students towards the response of the HOU to the new conditions, and, more specifically, their satisfaction with the electronic lessons, the response of the professors-counselors, and conducting distance examinations. At the same time, the obstacles encountered by the students due to these changes arose, as well as some proposals for further improvement of the HOU provisions.

Key Words: attitudes, obstacles, electronic lessons, professors-counselors, distance examinations, HOU, Covid-19

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	iv
Περίληψη/ Λέξεις- Κλειδιά	v
Περιεχόμενα	vii
Ευρετήριο Πινάκων και Σχημάτων	x
Εισαγωγή	xiii
Α. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	
1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	1
2. ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	4
2.1. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	4
2.2. Εκπαιδευτικά Μέσα	5
2.3. Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και Τηλεκπαίδευση	6
2.4. Η περίπτωση του ΕΑΠ	9
2.5. Εμπόδια	10
2.6. Αναγκαιότητα Έρευνας	13
Β. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ	
3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	15
3.1. Στόχος- Ερευνητικά Ερωτήματα	15
3.2. Μεθοδολογικό Πλαίσιο	15
3.2.1. Μεθοδολογικό Πλαίσιο Συλλογής Δεδομένων	15
3.2.1.1 Ερευνητική Στρατηγική και Τύπος Ερευνητικού Σχεδίου	15

3.2.1.2. Ερευνητική Διαδικασία	16
3.2.1.3. Δείγμα	16
3.2.1.4. Εργαλείο συλλογής δεδομένων	17
3.2.1.5. Μέθοδος Τεχνικής Επεξεργασίας και Ανάλυσης	19
3.2.1.6. Εγκυρότητα- Αξιοπιστία	20
4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	21
4.1 Περιγραφική Ανάλυση	21
4.1.1. Κοινωνικο-Δημογραφικά στοιχεία	21
4.1.2. Δυσκολίες εξ αποστάσεως φοίτησης κατά την πανδημία	27
4.1.3. Ηλεκτρονικές ΟΣΣ	33
4.1.3.1. Ικανοποίηση από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ	33
4.1.4. Καθηγητές- Σύμβουλοι	36
4.1.4.1. Ικανοποίηση από την ανταπόκριση των Καθηγητών-Συμβούλων	36
4.1.5. Εξετάσεις	38
4.1.5.1. Ικανοποίηση από την τελική εξέταση	38
4.1.6. Κλίμακες ικανοποίησης αναφορικά με τις αλλαγές στη φοίτηση λόγω της πανδημίας	40
4.1.7. Προτάσεις Βελτίωσης	42
4.1.7.1. Εκπαιδευτικό Υλικό	43
4.1.7.2. Ηλεκτρονικές ΟΣΣ	45
4.1.7.3. Εξ αποστάσεως εξετάσεις	49
4.1.8. Έλεγχος κανονικότητας κατανομών	53

4.2. Επαγωγική Ανάλυση	55
4.2.1. Διαφοροποίηση δηλώσεων ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, από τους ΚΣ, από τις εξετάσεις και από την ανταπόκριση του ΕΑΠ ως προς το φύλο	55
4.2.2. Διαφοροποίηση δηλώσεων ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, από τους ΚΣ, από τις εξετάσεις και από την ανταπόκριση του ΕΑΠ σε σχέση με την ηλικία	56
4.3. Πολυκριτήρια Ανάλυση Ικανοποίησης	57
5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	67
6. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ	72
Βιβλιογραφία	73
Παράρτημα Α	81
Παράρτημα Β	93

Ευρετήριο Πινάκων, Σχημάτων και Διαγραμμάτων

Πίνακας 1. Περιγραφή μεταβλητών και δείκτης αξιοπιστίας	20
Πίνακας 2. Περιγραφή του δείγματος	22
Πίνακας 3. Κατανομή συχνοτήτων για τη μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετώπισαν στη φοίτησή τους κατά την πανδημία (N=139)	28
Πίνακας 4. Κατανομή συχνοτήτων για τις δυσκολίες στη φοίτηση κατά την περίοδο πανδημίας	31
Πίνακας 5. Περιγραφικοί δείκτες, δείκτης κεντρικής τάσης και διασποράς για το βαθμό ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ (N=139) (1=Καθόλου ικανοποιημένος/η, 5=Απόλυτα ικανοποιημένος/η)	34
Πίνακας 1. Περιγραφικοί δείκτες, δείκτης κεντρικής τάσης και διασποράς για το βαθμό ικανοποίησης από τους ΚΣ (N=139) (1=Καθόλου ικανοποιημένος/η, 5=Απόλυτα ικανοποιημένος/η)	36
Πίνακας 2. Περιγραφικοί δείκτες, δείκτης κεντρικής τάσης και διασποράς για το βαθμό ικανοποίησης από την τελική εξέταση (N=139) (1=Καθόλου ικανοποιημένος/η, 5=Απόλυτα ικανοποιημένος/η)	38
Πίνακας 3. Περιγραφικοί δείκτες, δείκτης κεντρικής τάσης και διασποράς για το βαθμό ικανοποίησης από την φοίτηση κατά την πανδημία (N=139) (1=Καθόλου ικανοποιημένος/η, 5=Απόλυτα ικανοποιημένος/η)	40
Πίνακας 4. Πίνακας συχνοτήτων για τις προτάσεις βελτίωσης του εκπαιδευτικού υλικού	43
Πίνακας 5. Πίνακας συχνοτήτων για τις προτάσεις βελτίωσης για τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ	46
Πίνακας 6. Πίνακας συχνοτήτων για τις προτάσεις βελτίωσης των εξ αποστάσεως εξετάσεων	50

Πίνακας 7. Έλεγχοι Κανονικότητας Κατανομών	53
Πίνακας 8. Λοξότητα και Κύρτωση δηλώσεων	54
Πίνακας 9. Έλεγχοι διαφοράς μέσων τιμών δηλώσεων ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, τους ΚΣ, τις Εξετάσεις και την ανταπόκριση του ΕΑΠ μεταξύ ανδρών και γυναικών	55
Πίνακας 10. Διαφορά μέσων όρων δηλώσεων ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, από τους ΚΣ, από τις Εξετάσεις και από την ανταπόκριση του ΕΑΠ ως προς την ηλικία	56
Πίνακας 16. Βάρη κριτηρίων/υποκριτηρίων και μέσοι δείκτες ικανοποίησης	59
Πίνακας 17. Κατάταξη βασικών διαστάσεων (κριτηρίων) ικανοποίησης	66
Σχήμα 1. Κατανομή συχνοτήτων ως προς το φύλο	24
Σχήμα 2. Κατανομή Συχνοτήτων για την ηλικία	24
Σχήμα 3. Κατανομή συχνοτήτων για την τελευταία/ες ενότητα/ες	25
Σχήμα 4. Κατανομή συχνοτήτων για τον μέσο όρο βαθμολογίας ενότητας/ων που παρακολούθησαν εν μέσω πανδημίας	25
Σχήμα 5. Κατανομή συχνοτήτων για τον εξοπλισμό που χρησιμοποιήθηκε κατά την πανδημία	26
Σχήμα 6. Κατανομή συχνοτήτων για τα προγράμματα/πλατφόρμες που χρησιμοποιήθηκαν κατά την πανδημία	27
Σχήμα 7. Κατανομή συχνοτήτων για τη μεγαλύτερη δυσκολία στη φοίτηση κατά την πανδημία	30
Σχήμα 8. Ιστόγραμμα κατανομής τιμών για τον συνολικό βαθμό ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ	35
Σχήμα 9. Ιστόγραμμα κατανομής τιμών για το συνολικό βαθμό ικανοποίησης από τους ΚΣ	37

Σχήμα 10. Ιστόγραμμα κατανομής τιμών για το συνολικό βαθμό ικανοποίησης από τις Τελικές Εξετάσεις	39
Σχήμα 11. Ιστόγραμμα κατανομής τιμών για τη Συνολική Κλίμακα Ικανοποίησης	41
Σχήμα 12. Μέσες Τιμές και 95% Δ.Ε. για το βαθμό ικανοποίησης από τη φοίτηση κατά την πανδημία covid-19	42
Σχήμα 13. Κατανομή συχνοτήτων για τις προτάσεις βελτίωσης του εκπαιδευτικού υλικού	45
Σχήμα 14. Κατανομή συχνοτήτων για τις προτάσεις βελτίωσης για τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ	47
Σχήμα 15. Κατανομή συχνοτήτων για τις προτάσεις βελτίωσης των εξ αποστάσεως εξετάσεων	51
Διάγραμμα Δράσης 1. Διάγραμμα Δράσης βασικών διαστάσεων ικανοποίησης	62
Διάγραμμα Δράσης 2. Διάγραμμα Δράσης για ΗΛΕ-ΟΣΣ	63
Διάγραμμα Δράσης 3. Διάγραμμα Δράσης για ανταπόκριση Κ/Σ	63
Διάγραμμα Δράσης 4. Διάγραμμα Δράσης για οργάνωση ΗΛΕ εξετάσεων	64

Εισαγωγή

Η εμφάνιση της πανδημίας του COVID-19 και η ραγδαία εξάπλωσή της ανάγκασε τα κράτη όλου του κόσμου να λάβουν μέτρα τόσο για την προστασία των πολιτών όσο και για τον περιορισμό της ήδη υπάρχουσας εξάπλωσης του ιού. Θεσπίστηκαν νέοι κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς και η εξ αποστάσεως εργασία και εκπαίδευση χρησιμοποιήθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό, με τις αλλαγές αυτές να επιφέρουν συνέπειες τόσο στον οικονομικό, τον κοινωνικό αλλά και τον εκπαιδευτικό τομέα. Η καθημερινότητα και οι συνήθειες του συνόλου του πληθυσμού των κρατών υπέστησαν σαρωτικές αλλαγές, οι οποίες δυσκόλεψαν την προσαρμογή των πολιτών στα νέα δεδομένα.

Μέσα στο πλαίσιο αυτών των αλλαγών, η ανάγκη για προσαρμογή και του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (ΕΑΠ) στις νέες συνθήκες ήταν επιτακτική. Το ΕΑΠ είναι ο κύριος εκφραστής της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης στη χώρα μας με πολυετή εμπειρία και ανεπτυγμένη μεθοδολογία και τεχνογνωσία. Μέσα στις παροχές του προς τους φοιτητές, εκτός από τις ηλεκτρονικές πλατφόρμες για εκπαιδευτικούς αλλά και διοικητικούς σκοπούς, παρείχε στους φοιτητές εν μέσω της πανδημίας τη δυνατότητα συμμετοχής στις Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (ΟΣΣ), οι οποίες προ COVID γινόταν δια ζώσης, μέσω ηλεκτρονικών μέσων. Το ίδιο ισχύει και για τις εξετάσεις οι οποίες δεν πραγματοποιήθηκαν δια ζώσης όπως γινόταν μέχρι τότε. Δηλαδή, η νέα πραγματικότητα οδήγησε το ΕΑΠ στην υιοθέτηση τόσο των ηλεκτρονικών ΟΣΣ σε όλα τα τμήματα αλλά και την εξ αποστάσεως εξέταση των φοιτητών μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας. Δυστυχώς, το δεύτερο κύμα της πανδημίας, και το ενδεχόμενο τρίτου κύματος, επιτάσσει την συνέχιση των μέτρων αυτών, με όποια επακόλουθα προκύψουν για την εκπαιδευτική διαδικασία.

Στο πλαίσιο αυτό, στόχος αυτής της διπλωματικής εργασίας είναι η διερεύνηση των στάσεων των φοιτητών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών της Εκπαίδευσης Ενηλίκων (ΜΠΣ ΕΚΕ) του ΕΑΠ αναφορικά με τις αλλαγές στο νέο τρόπο παρακολούθησης και εξέτασης και η αποτύπωση όλων εκείνων των παραμέτρων, που θα

πρέπει να ληφθούν υπόψη, ώστε η προσαρμογή και η αντιμετώπιση της νέας πραγματικότητας να είναι ομαλή και διαχειρίσιμη από όλες τις πλευρές. Θα διερευνηθεί κατά πόσο αυτές οι αλλαγές έτυχαν θετικής ή αρνητικής αντιμετώπισης, σε τι βαθμό ικανοποιήθηκαν οι φοιτητές και πώς και πόσο επηρεάστηκαν. Επίσης, θα διερευνηθεί ο βαθμός ικανοποίησης των φοιτητών από την απόκριση των καθηγητών-συμβούλων καθώς και από το σύστημα εξέτασης με γνώμονα τις αλλαγές που έφερε στην εκπαιδευτική διαδικασία η πανδημία. Ομοίως, θα διερευνηθούν και τα εμπόδια που συνάντησαν οι φοιτητές εξαιτίας των αλλαγών αυτών.

Η έρευνα που διεξήχθη είναι ποσοτική με κάποια στοιχεία ποιοτικής και έγινε με την αποστολή ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου ατομικής συμπλήρωσης, τηρώντας όλα τα απαραίτητα μέτρα προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Η επεξεργασία των δεδομένων που συλλέχθηκαν έγινε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS.

Η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος, το θεωρητικό (κεφάλαια 1 και 2), θα γίνει μια παρουσίαση της γενικότερης κατάστασης, με έμφαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε παγκόσμιο επίπεδο κατά το πρώτο στάδιο της πανδημίας. Θα ακολουθήσει βιβλιογραφική ανασκόπηση και θα γίνει αναφορά στις στάσεις των φοιτητών αλλά και στα εμπόδια που αντιμετώπισαν εξαιτίας των αλλαγών στην ροή των σπουδών τους λόγω του COVID-19, όπως αυτές αναδείχθηκαν σε υπάρχουσες έρευνες. Το ερευνητικό κομμάτι θα αναλυθεί στο δεύτερο μέρος της εργασίας (κεφάλαια 3- 6). Δηλαδή, θα παρουσιαστούν όλες οι πληροφορίες διεξαγωγής της έρευνας. Μετά την διατύπωση του στόχου και των ερευνητικών ερωτημάτων, θα γίνει αναφορά στο εργαλείο συλλογής δεδομένων, το δείγμα και τη μέθοδο τεχνικής επεξεργασίας των δεδομένων, δίνοντας έμφαση στην εγκυρότητα και την αξιοπιστία αυτών. Στη συνέχεια, θα αναλυθούν τα ευρήματα σε αντιπαραβολή με αυτά υπάρχουσών ερευνών και, τέλος, θα διατυπωθούν τα συμπεράσματα που προέκυψαν από το σύνολο της έρευνας, με την ελπίδα ότι η έρευνα θα έχει συμβάλει στην κατανόηση των αντιλήψεων των φοιτητών, των εμποδίων που συνάντησαν, και γιατί όχι, να δώσει στο ΜΠΣ ΕΚΕ του ΕΑΠ την ευκαιρία να βελτιώσει και να τελειοποιήσει τις παροχές του.

*Φωτεινή Σταμπουλή, Οι στάσεις των φοιτητών του ΜΠΣ ΕΚΕ του
Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου αναφορικά με τις αλλαγές
στον τρόπο παρακολούθησης και εξέτασης εξαιτίας της πανδημίας
του Covid-19*

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το 2020 σημαδεύτηκε από την πανδημία του COVID-19. Με αφετηρία την Κίνα ο ιός εξαπλώθηκε με ταχύτατους ρυθμούς σε όλο τον κόσμο, αναγκάζοντας τα κράτη να πάρουν τα απαραίτητα μέτρα προστασίας και πρόληψης, θεσπίζοντας το Lockdown. Η ανθρωπότητα κλήθηκε να αντιμετωπίσει πρωτόγνωρες καταστάσεις τόσο σε οικονομικό, ανθρωπιστικό αλλά και σε πολιτιστικό επίπεδο. Διεθνείς οργανισμοί προσπάθησαν με έρευνες και μελέτες να αποτυπώσουν την πραγματικότητα, την οποία γνωρίσαμε και συνεχίζουμε να βιώνουμε. Οι συνέπειες είναι πολλές και σημαντικές και επηρεάζουν ακόμη και σήμερα πολλούς τομείς της καθημερινότητάς μας.

Σε οικονομικό επίπεδο, οι συνέπειες ήταν και εξακολουθούν να είναι μεγάλες. Ήδη από το πρώτο επίσημο lockdown, πολλές επιχειρήσεις επλήγησαν και δεν κατάφεραν να ανακάμψουν, παρά την οικονομική στήριξη που δόθηκε από τα κράτη, και οι προβλέψεις συγκρίνουν το μέγεθος της κρίσης με αυτή του 2008 (OECD, 2020a). Χάθηκαν αμέτρητες θέσεις εργασίας και το κατά κεφαλήν εισόδημα μειώθηκε σε σημαντικό βαθμό (Ζοπουνίδης & Κρασαδάκη, 2020) μειώνοντας παράλληλα και το οικογενειακό εισόδημα, δυσχεραίνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο ακόμη περισσότερο τη δυσμενή οικονομική κατάσταση στην οποία βρισκόταν. Τα συστήματα υγείας όλων των χωρών, ακόμη και αυτών που θεωρούνται κορυφαία σε οργάνωση και παροχή υπηρεσιών, δοκιμάστηκαν, με το ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό να φτάνουν στα όριά τους (Ζοπουνίδης & Κρασαδάκη, 2020). Ασθενείς χρειάστηκε να μεταφερθούν σε μονάδες περίθαλψης σε άλλες πόλεις, ακόμη και χώρες, καθώς η δυναμικότητα των κέντρων υγειονομικής περίθαλψης αδυνατούσε να καλύψει τις υπάρχουσες ανάγκες, με το φαινόμενο αυτό να υφίσταται ακόμη και σε χώρες με «δυνατά» συστήματα υγείας.

Σε ανθρωπιστικό επίπεδο, ο αντίκτυπος της πανδημίας είναι ακόμη μεγαλύτερος. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (World Health Organization- WHO) (2021), μέχρι τα μέσα Ιανουαρίου 2021 η ανθρωπότητα έχει θρηνήσει σχεδόν 2.000.000 νεκρούς σε σύνολο περίπου 89.000.000 προσβληθέντων από

τον ιό. Ο άγνωστος, έως τα τέλη του 2019 αρχές του 2020, ιός προσέβαλε ανθρώπους όλων των ηλικιών χωρίς να υπάρχει η δυνατότητα χορήγησης κάποιου δοκιμασμένου φαρμάκου ή κάποιου εμβολίου. Ως αποτέλεσμα πολλές ανθρώπινες ζωές χάθηκαν αβοήθητες. Ο πόνος της απώλειας, ο φόβος της προσβολής από τον ιό και η κοινωνική απομόνωση, στην οποία υποχρεώθηκε το σύνολο του παγκόσμιου πληθυσμού για την αποφυγή διασποράς του ιού μετά από οδηγίες των κρατών, επέφεραν σημαντικό πλήγμα στην ψυχική υγεία, με αποτέλεσμα οι ειδικοί να αναμένουν αύξηση στα ποσοστά αυτοκτονιών κατά τη διάρκεια αλλά και με το πέρας της πανδημίας (Sher, 2020). Η αναγνώριση της προσπάθειας όλων των εμπλεκομένων στη μάχη κατά της πανδημίας δεν κατάφερε να αντιστρέψει την επικρατούσα αρνητική ψυχολογία. Η ιδέα και μόνο μιας ενδεχόμενης εκδήλωσης συμπτωμάτων και ο πιθανός κίνδυνος διαλογής των ασθενών που χρήζουν νοσηλεία έχουν επιβαρύνει επιπροσθέτως την ήδη βεβαρημένη ψυχосύνθεση των ανθρώπων.

Σε μια πρώτη προσπάθεια να υποστηρίξουν τους πολίτες στην δύσκολη αυτή συγκυρία, πολλά κράτη αλλά και διεθνείς οργανισμοί εξέδωσαν οδηγίες και συμβουλές ώστε να μπορέσει το σύνολο των πολιτών να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των καιρών. Ενδεικτικά αναφέρουμε το υπουργείο υγείας των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, του Ηνωμένου Βασιλείου, της Αυστραλίας, της Κίνας, της Ινδίας και του συνόλου των Ευρωπαϊκών χωρών, τα οποία αναρτούν σε συνεχόμενη ροή οδηγίες για την αντιμετώπιση της κατάστασης και μέτρα προστασίας και πρόληψης της διασποράς. Επίσης, οργανισμοί όπως ο American Psychological Association (APA) (<https://www.apa.org/topics/covid-19>) και ο British Psychological Society (BPS) (<https://www.bps.org.uk/coronavirus-resources>) παρέχουν συμβουλές και οδηγίες στους πολίτες για την προσωπική διαχείριση της πανδημίας του Covid-19.

Ο τομέας της εκπαίδευσης, παρόλα αυτά, ήταν ο πρώτος που επλήγη από την πανδημία. Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα όλων των βαθμίδων ανέστειλαν τη λειτουργία τους. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία που δημοσίευσε η UNESCO (2020), περί τα τέλη Απριλίου 2020 σχεδόν 1,5 δισεκατομμύρια μαθητές όλων των βαθμίδων, δηλαδή περίπου το 85% των εγγεγραμμένων μαθητών και σπουδαστών, υποχρεώθηκε σε διακοπή των εκπαιδευτικών διαδικασιών σε τουλάχιστον 170 χώρες. Συνολικά, επηρεάστηκε το 94% του συνόλου των μαθητών και σπουδαστών παγκοσμίως (United Nations, 2020). Πιο συγκεκριμένα και

σύμφωνα με τα στοιχεία που παραθέτουν τα Ηνωμένα Έθνη (United Nations, 2020) περίπου 40 εκατομμύρια παιδιά παγκοσμίως αναγκάστηκαν να διακόψουν την συμμετοχή τους στην προσχολική εκπαίδευση. Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σχεδόν 58 εκατομμύρια μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης υποχρεώθηκαν σε διακοπή των δια ζώσης μαθημάτων εξαιτίας της αναστολής λειτουργίας των σχολείων των βαθμίδων αυτών λόγω της πανδημίας (European Commission, 2020)

Η διακοπή της φυσιολογικής ροής της εκπαιδευτικής διαδικασίας δεν αντιμετωπίστηκε το ίδιο σε όλες τις χώρες και σε όλες τις βαθμίδες. Εξαιτίας της κρίσης αυτής, ήρθαν στην επιφάνεια πολλές αδυναμίες των εκπαιδευτικών συστημάτων, όπως επίσης, και ανισότητες στις ευκαιρίες που παρέχονταν από τα κράτη για τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων στην εκπαίδευση (Schleicher, 2020). Όπως αναφέρουν τα Ηνωμένα Έθνη (2020), χώρες όπως πολλές αφρικανικές αναγκάστηκαν να διακόψουν εντελώς τις εκπαιδευτικές διαδικασίες αφήνοντας έναν τεράστιο αριθμό μαθητών και σπουδαστών εκτός τάξεων και μαθησιακών διεργασιών. Οι συνέπειες, όμως, της διακοπής της λειτουργίας των σχολείων δεν περιορίστηκαν μόνο στη διακοπή των καθαυτών σπουδών. Σύμφωνα με την UNICEF (2020), η διακοπή αυτή, πέρα από το άγχος που δημιουργεί στα ίδια τα παιδιά, επηρεάζει την ικανότητα τους να μαθαίνουν και αυξάνει τις πιθανότητες μη επιστροφής τους στις εκπαιδευτικές διαδικασίες, ιδιαίτερα των μη προνομιούχων παιδιών. Επίσης, αυξάνονται οι πιθανότητες σεξουαλικών παρενοχλήσεων, βίας και άλλων απειλών για τη ευημερία των παιδιών (UNICEF, 2020).

2. ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Παρόλη τη σφοδρότητα της εξάπλωσης της πανδημίας, η αντίδραση πολλών κρατών για την αποκατάσταση της εκπαιδευτικής διαδικασίας ήταν άμεση. Η πλειοψηφία αυτών στράφηκε στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τη χρήση κυρίως τεχνολογικών μέσων, όπως διάφορες διαδικτυακές πλατφόρμες. Με τον τρόπο αυτό, έγινε μια πολύ σημαντική προσπάθεια να αποκατασταθεί σε μεγάλο βαθμό η διακοπή του σχολικού και ακαδημαϊκού έτους, χωρίς, όμως, να καταφέρουν να αμβλυνθούν οι ανισότητες. Μαθητές και σπουδαστές οι οποίοι κατοικούν σε φτωχές περιοχές χωρίς πρόσβαση σε ψηφιακές παροχές, πρόσφυγες ακόμη και ΑΜΕΑ, βρέθηκαν σε μειονεκτική θέση ως προς την επανένταξή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία (United Nations, 2020).

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστούν όλα εκείνα τα στοιχεία που αφορούν την τριτοβάθμια εκπαίδευση τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο αλλά και στο ΕΑΠ. Θα γίνει αναφορά στα εκπαιδευτικά μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για τη μετάβαση στη νέα εκπαιδευτική διαδικασία, θα δοθούν οι ορισμοί για την περιγραφή της νέας εκπαιδευτικής διαδικασίας που ακολουθήθηκε και θα γίνει μια θεωρητική προσέγγιση των εμποδίων που προέκυψαν από τις αλλαγές αυτές. Επίσης, ιδιαίτερη μνεία θα γίνει στην περίπτωση του ΕΑΠ, τμήμα του οποίου θα ερευνηθεί ως προς τις στάσεις και τα εμπόδια που αντιμετώπισαν οι φοιτητές του και, παράλληλα, θα αναδειχθεί η αναγκαιότητα της συγκεκριμένης έρευνας.

2.1. Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Κατά γενική ομολογία, η τριτοβάθμια εκπαίδευση ήταν αυτή που αντέδρασε και προσαρμόστηκε άμεσα στη νέα τάξη πραγμάτων. Με δεδομένο ότι η πλειοψηφία των πανεπιστημίων στις αναπτυγμένες χώρες χρησιμοποιούσαν ήδη ηλεκτρονικές υπηρεσίες, τόσο για την εξυπηρέτηση των φοιτητών τους όσο και στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία, η μετάβαση από τα δια ζώσης μαθήματα στην διαδικτυακή εκπαίδευση ήταν αρκετά γρήγορη (IAU & ESN, 2020). Χαρακτηριστική, ωστόσο, είναι η διαφορά στις

υπάρχουσες υποδομές ανάμεσα στις χώρες. Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε η Διεθνής Ένωση Πανεπιστημίων (International Association of Universities- IAU) (Marinoni, van't Land & Jensen, 2020), το 99% των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων στην Ασία και τις χώρες του Ειρηνικού, το 97% της Αμερικής και το 97% της Ευρώπης έχουν δηλώσει ότι διαθέτουν τις κατάλληλες υποδομές τόσο για την εσωτερική επικοινωνία μεταξύ των στελεχών των ιδρυμάτων όσο και για την επικοινωνία του ιδρύματος με τους φοιτητές του κατά τη διάρκεια του πρώτου κύματος της πανδημίας. Αντίθετα, το 87% των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της Αφρικής, που συμμετείχαν στην ίδια έρευνα της Διεθνούς Ένωσης Πανεπιστημίων, δήλωσαν ότι δεν έχουν τις κατάλληλες υποδομές για να στηρίζουν και να διατηρήσουν τον δίαυλο επικοινωνίας ανάμεσα στο πανεπιστήμιο και τους φοιτητές, με αποτέλεσμα οι συνέπειες της αναστολής λειτουργίας των πανεπιστημίων αυτών να είναι πολύ μεγαλύτερες από αυτές που αντιμετώπισαν τα αντίστοιχα ιδρύματα της Ασίας, των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ευρώπης. Όπως αναφέρει ο Καραλής (2020), η ταχύτητα απόκρισης στη νέα πραγματικότητα θεωρήθηκε πιο σημαντική σε σχέση με την ποιότητα παροχής των υπηρεσιών αυτών. Η εμπειρία έχει δείξει, συνεχίζει ο ίδιος, ότι η οποιαδήποτε καθυστέρηση αντίδρασης σε περιόδους κρίσης, όπως αυτή που διανύουμε μπορεί να αποβεί μοιραία. Αντίθετα, όταν υπάρξει μια πρώτη αντίδραση στη συνέχεια υπάρχει πάντα περιθώριο βελτίωσης και εξομάλυνσης της κατάστασης.

2.2. Εκπαιδευτικά Μέσα

Τα κύρια μέσα που χρησιμοποίησαν τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα ήταν οι διαδικτυακές πλατφόρμες και οι μαγνητοσκοπημένες διαλέξεις (United Nations, 2020). Ενδεικτικά αναφέρουμε, ως τεχνολογική υποδομή και μέσα που χρησιμοποίησαν τα πανεπιστήμια, την ενσύρματη και ασύρματη πρόσβαση στο διαδίκτυο, την υπηρεσία VPN, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και διάφορες υπηρεσίες διαμοιρασμού και εικονικής αποθήκευσης, μαζικές αποστολές sms, πρόσβαση σε επιστημονικές βιβλιοθήκες και διάφορες υπηρεσίες τηλεεκπαίδευσης και τηλεδιάσκεψης (Κρασαδάκη, Γρηγορούδης, Ζοπουνίδης & Ματσατσίνης, 2020). Οι πλατφόρμες που χρησιμοποιήθηκαν κυρίως είναι το Skype/ Skype for Business, Zoom, Webex και Teams. Κατά κύριο λόγο, είναι πλατφόρμες που προσφέρονται δωρεάν, μπορούν, ωστόσο, με μια συνδρομή να παρέχουν

επιπλέον και πιο σύνθετες λειτουργίες. Οι πλατφόρμες αυτές έδωσαν τη δυνατότητα στα πανεπιστήμια να παρέχουν τηλεκαίτευση, τόσο με ταυτόχρονες ζωντανές συνδέσεις των εκπαιδευομένων και των καθηγητών, όσο και με την βιντεοσκόπηση των διαλέξεων-μαθημάτων και την ανάρτηση αυτών και του εκπαιδευτικού υλικού ώστε οι φοιτητές να έχουν πρόσβαση σε αυτά ανά πάσα στιγμή (Schleicher, 2020) και πάντα σύμφωνα με το ρυθμό μελέτης που καθείς ακολουθεί.

Με τα μέσα αυτά, τα πανεπιστήμια προσπάθησαν να συνεχίσουν τη λειτουργία τους εν μέσω πανδημίας και lockdown και να «κρατήσουν» τους φοιτητές τους. Η οπτικοακουστική επαφή μεταξύ καθηγητών και φοιτητών αλλά και των φοιτητών μεταξύ τους έπαιξε σημαντικό ρόλο στην διατήρηση ενός θετικού κλίματος για την τηλεκαίτευση, δημιουργώντας μια ψευδαίσθηση «κανονικότητας». Η ανάρτηση του εκπαιδευτικού υλικού και των μαθημάτων σε ηλεκτρονική μορφή στις πλατφόρμες, έδωσε την δυνατότητα στους φοιτητές να έχουν άμεση πρόσβαση σε αυτό και συνέβαλε στην ομαλοποίηση της επιστροφής στην εκπαιδευτική διαδικασία.

2.3. Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και Τηλεκπαίδευση

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει ένας διαχωρισμός στους όρους που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή της εκπαιδευτικής διαδικασίας στις νέες συνθήκες. Ως «Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση», ο οποίος στα Αγγλικά αποδίδεται ως «Distance Learning», ορίζεται η εκπαίδευση η οποία γίνεται από απόσταση και δεν απαιτεί την φυσική παρουσία του εκπαιδευόμενου και του εκπαιδευτή στον ίδιο χώρο (OECD, 2020b), και διδάσκει τον μαθητή πώς να μαθαίνει μόνος του και να λειτουργεί αυτόνομα στην πορεία του προς την μάθηση (Λιοναράκης, 2010). Αυτό προσδίδει μια ευελιξία τόσο στον εκπαιδευτή αλλά και στον εκπαιδευόμενο, μιας και έχουν τη δυνατότητα να προχωρήσουν με τον εκάστοτε δικό τους ρυθμό. Επίσης, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση προϋποθέτει την ύπαρξη και τη συνεχή ανανέωση του εκπαιδευτικού υλικού, το οποίο θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένο στις συνθήκες και τις ανάγκες, δίνοντας, παράλληλα μεγάλη έμφαση στις ανάγκες των εκπαιδευομένων (Κοτοπούλη, Μπασματζίδης, Κουτλή & Κασιδάκη, 2007). Στο νόμο 4547/2018 (ΦΕΚ 102/Α/12-6-2018) ως «Εξ αποστάσεως εκπαίδευση» ορίζεται η εκπαίδευση κατά την οποία οι εκπαιδευόμενοι μελετούν κατ’

ιδίαν έντυπο ή και οπτικοακουστικό ή και ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό κατάλληλα διαμορφωμένο, το οποίο συνοδεύεται από έναν πλήρη οδηγό μελέτης και, παράλληλα, καθοδηγούνται, υποστηρίζονται και αξιολογούνται από έναν εκπαιδευτή- σύμβουλο.

Άξιος αναφοράς είναι και ο όρος «εξ ανάγκης εξ αποστάσεως εκπαίδευση» (Emergency Remote Teaching- ERT). Ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τους Hodges, Moore, Lockee, Trust και Bond (2020), οι οποίοι αναφέρουν στο άρθρο τους ότι η εξ ανάγκης εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μια προσωρινή αλλαγή της παράδοσης των μαθημάτων σε έναν εναλλακτικό τρόπο εξαιτίας της υγειονομικής κρίσης που βιώνουμε. Αντί, λοιπόν, να είναι μια πολύπλοκη διαδικασία που απαιτεί προσεκτικό προγραμματισμό, σχεδιασμό και στοχοθεσία για τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού μαθησιακού περιβάλλοντος, η συγκεκριμένη είναι μια λύση ανάγκης και μάλιστα προσωρινή (Bozkurt & Sharma, 2020). Σύμφωνα με τους ίδιους, ενώ η εξ αποστάσεως εκπαίδευση θεωρείται μια εναλλακτική και ευέλικτη επιλογή για τους εκπαιδευόμενους, η εξ ανάγκης εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποτελεί μια υποχρέωση, στην οποία πρέπει να χρησιμοποιηθούν διαφορετικές στρατηγικές και να δοθούν διαφορετικές προτεραιότητες, καθώς αποκαθιστά την εκπαιδευτική λειτουργία. Οι Γούλας και Καραλής (2020) υποστηρίζουν ότι τα συστήματα αυτά που αναπτύχθηκαν λόγω της κρίσης δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως σημεία εκκίνησης για την εξεύρεση μόνιμων λύσεων μακροπρόθεσμα, καθώς οι λύσεις αυτές πρέπει να βασίζονται στην υπάρχουσα εμπειρία και τεχνογνωσία και στα δεδομένα που θα προκύψουν από την έρευνα στον τομέα αυτό. Ωστόσο, όπως αναφέρει ο IAU (2020), οι έρευνες που διενεργήθηκαν από διάφορα πανεπιστημιακά ιδρύματα και φοιτητικές ενώσεις έδειξαν ότι σε γενικές γραμμές οι παροχές της εξ ανάγκης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είχαν αρκετά καλά αποτελέσματα, αφήνοντας αρκετά ικανοποιημένους τόσο τους φοιτητές όσο και το προσωπικό των ιδρυμάτων αυτών.

Ένας άλλος όρος που χρησιμοποιείται πολύ συχνά είναι η «τηλεκπαίδευση». Η σημασία του μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτή από τα δύο συνθετικά της λέξης. Το πρώτο συνθετικό «τηλε» σημαίνει «από μακριά» και το δεύτερο «εκπαίδευση», η οποία ορίζεται, σύμφωνα με τον Rogers (1999), ως η παροχή οργανωμένων συνθηκών για μάθηση και την παροχή στήριξης στον εκάστοτε ενδιαφερόμενο. Ο ίδιος συνεχίζει λέγοντας ότι η εκπαίδευση αποτελεί μια οργανωμένη μάθηση, που αποσκοπεί σε κάποιον συγκεκριμένο

σκοπό. Σύμφωνα με τον CEDEFOP (2014), για την εκπαίδευση αυτής της μορφής χρησιμοποιούνται μέσα επικοινωνίας όπως τα βιβλία, η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, το τηλέφωνο, η αλληλογραφία, το βίντεο και ο υπολογιστής και κατ' επέκταση το διαδίκτυο. Ο Keegan (2005), προσθέτει ότι η σύνθεση των εκπαιδευομένων σε ομάδες διευκολύνθηκε σε μεγάλο βαθμό από την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών. Συνδυαστικά, καταλήγουμε στο ότι η «εξ αποστάσεως εκπαίδευση» ή «τηλεκπαίδευση» έχει ως απώτερο σκοπό την οργανωμένη και με συγκεκριμένο σκοπό μάθηση με την ύπαρξη απόστασης ανάμεσα στον διδάσκοντα και τον μαθητή.

Ο Νόμος 4547/2018 δίνει, επίσης, και τον ορισμό της «Εξ αποστάσεως ηλεκτρονικής εκπαίδευσης», η οποία σύγχρονα η ασύγχρονα λαμβάνει χώρα σε μια ειδικά διαμορφωμένη ηλεκτρονική πλατφόρμα εκπαίδευσης, με τον κάθε εκπαιδευόμενο να ακολουθεί τον δικό του ρυθμό μελέτης μιας και το υλικό είναι κατάλληλα διαμορφωμένο και αναρτημένο στην πλατφόρμα, και τον καθηγητή-σύμβουλο να έχει ρόλο καθοδηγητή, υποστηρικτή και αξιολογητή. Στις μέρες μας, η εξ Αποστάσεως ηλεκτρονική εκπαίδευση λειτουργεί με την χρήση του διαδικτύου, και πιο συγκεκριμένα με τηλεδιασκέψεις, ή αγγλιστί «Teleconferencing». Οι Κόκκος, Λιοναράκης, Ματράλης και Παναγιωτακόπουλος (1999) ορίζουν την τηλεδιάσκεψη ως την οργανωμένη ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ του εκπαιδευτή και μιας ομάδας 20-25 εκπαιδευομένων μέσω ενός δικτύου ηλεκτρονικών υπολογιστών, που χρησιμοποιούν τις τηλεφωνικές γραμμές για την επικοινωνία. Η επικοινωνία αυτή συνδυάζει εικόνα και ήχο και γραπτά μηνύματα σε πραγματικό χρόνο παρά την ύπαρξη των εμπλεκόμενων μερών σε διαφορετικό χώρο (Panagiotakopoulos, Tsiatsos, Lionarakis & Tzanakos, 2013) και έτσι είναι πιο εύκολο να δημιουργηθεί ένα ρεαλιστικό κλίμα κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας, βοηθώντας και στο να ξεπεραστούν τα εμπόδια της απρόσωπης επικοινωνίας και να υπάρξει μια ροή στην εκπαιδευτική διαδικασία (Φιλιπούσης, 2012).

Η τηλεκπαίδευση μπορεί να χωριστεί σε δύο υποκατηγορίες, την «σύγχρονη» και την «ασύγχρονη». Όπως αναφέρει ο Μουζάκης (2006), η ασύγχρονη τηλεκπαίδευση δεν απαιτεί εργασία μεταξύ εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενου την ίδια χρονική στιγμή ή στον ίδιο χώρο. Αντίθετα, μέσω του διαδικτύου ο εκπαιδευτής μπορεί να αποστείλει σε όποιο χρόνο κρίνει το εκπαιδευτικό υλικό και με τη σειρά του ο εκπαιδευόμενος να έχει πρόσβαση σε αυτό και να το επεξεργάζεται με τον δικό του ρυθμό και, επίσης, να

επικοινωνεί με τον διδάσκοντα αλλά και με τους λοιπούς συμμετέχοντες μέσω ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, forum και πίνακες ανακοινώσεων. Από την άλλη πλευρά, σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα, η σύγχρονη τηλεκπαίδευση γίνεται σε πραγματικό και προκαθορισμένο χρόνο με την υποστήριξη οπτικοακουστικών μέσων. Η αμεσότητα της ζωντανής σύνδεσης μέσω της τηλεδιάσκεψης (teleconference) δίνει την δυνατότητα διατύπωσης ερωτημάτων και λήψης απαντήσεων αλλά και συζήτησης μεταξύ των συμμετεχόντων σε αυτή. Ωστόσο, προϋποθέτει την ύπαρξη του κατάλληλου εξοπλισμού (π.χ. υπολογιστή) και σύνδεση υψηλών ταχυτήτων στο διαδίκτυο. Ο Maher (2020) υποστηρίζει ότι η τηλεδιάσκεψη, πέρα από την εφαρμογή της σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, ενισχύει και την κοινωνικοποίηση των συμμετεχόντων σε αυτή ιδιαίτερα στις περιόδους επανειλημμένων lockdown που διανύουμε.

2.4. Η περίπτωση του ΕΑΠ

Κύριοι και πρώτοι εκφραστές της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης υπήρξαν τα Ανοικτά Πανεπιστήμια, τα οποία ιδρύθηκαν σε πολλές χώρες. Το πρώτο Ανοικτό Πανεπιστήμιο στον κόσμο ήταν το Ανοικτό Πανεπιστήμιο του Ηνωμένου Βασιλείου (OU/UK, <http://www.openuniversity.edu/>). Με έτος ίδρυσης το 1969, αποτέλεσε το παγκόσμιο πρότυπο για την σύσταση και λειτουργία αντίστοιχων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε όλο τον κόσμο, τα οποία ανέρχονται σήμερα σε τουλάχιστον 70.

Στην Ελλάδα, ο κύριος εκφραστής της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης είναι το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Η λειτουργία του ΕΑΠ ξεκίνησε με την ψήφιση του νόμου 2552 του 1997 (ΦΕΚ 266/24-12-1997) καλύπτοντας την ανάγκη της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης για την ύπαρξη ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ΕΑΠ, 2020). Το ΕΑΠ από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του μέχρι και σήμερα έχει κατορθώσει να αναπτύξει και να εξελίξει ένα μοντέλο εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, το οποίο έχει αποδεχτεί η ελληνική κοινωνία ως μια αποτελεσματική και αξιόπιστη μορφή εκπαίδευσης, η οποία αποτελεί και την μοναδική ευκαιρία για σπουδές για πολλούς συμπολίτες μας (Γούλας & Καραλής, 2020). Ενσωματώνοντας σταδιακά την τεχνολογία στις υπηρεσίες του, ακολουθεί το μοντέλο της «Μικτής Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης» (Νόμος 4547/2018, ΦΕΚ 102/Α/12-6-2018), παρέχοντας στους σπουδαστές του την

δυνατότητα είτε αποκλειστικής ηλεκτρονικής παρακολούθησης των προγραμμάτων είτε συνδυασμό εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας και ομαδικών συμβουλευτικών συναντήσεων δια ζώσης. Και στις δύο περιπτώσεις οι γραπτές εξετάσεις, προ πανδημίας, γινόταν δια ζώσης.

Η πανδημία του COVID-19 ήρθε να ανατρέψει, όμως, αυτά τα δεδομένα. Το ΕΑΠ αναγκάστηκε να μετατρέψει όλες τις δια ζώσης συναντήσεις σε ηλεκτρονικές και να πράξει το ίδιο και με τις εξετάσεις. Οι πλατφόρμες που χρησιμοποιήθηκαν, πέρα από την υπάρχουσα (study.eap.gr) ήταν η πλατφόρμα για τις τελικές εξετάσεις (exams.eap.gr) και η πλατφόρμα για τις τηλεδιασκέψεις (centra.eap.gr). Σε αντίθεση με άλλα πανεπιστημιακά ιδρύματα το ΕΑΠ είχε εμπειρία στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση (Κρασαδάκη, Γρηγορούδης, Ζοπουνίδης & Ματσατσίνης, 2020). Ωστόσο, παρά την ύπαρξη εμπειρίας, μεθοδολογικού πλαισίου και τεχνογνωσίας, η ξαφνική και αναγκαστική μετάβαση στην αποκλειστικά ηλεκτρονική εξ αποστάσεως εκπαίδευση δημιούργησε κάποια προβλήματα. Τα προβλήματα αυτά εκφράστηκαν τόσο από την πλευρά του διδακτικού προσωπικού όσο και από την πλευρά των φοιτητών, οι οποίοι μοιράζονται κοινά χαρακτηριστικά ως ενήλικες εκπαιδευόμενοι.

Σύμφωνα με τον Κόκκο (2005), διακρίνουμε πέντε κοινά χαρακτηριστικά στους ενήλικες εκπαιδευόμενους. Πρώτα από όλα, η συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία έχει συγκεκριμένους στόχους, είτε αυτοί είναι επαγγελματικοί, κοινωνικού χαρακτήρα ή ακόμη και προσωπικοί. Το φάσμα εμπειριών που κατέχουν είναι διαφορετικό και ευρύτερο σε σχέση με αυτό των ανήλικων εκπαιδευομένων, καθώς η καθημερινότητα στην ενήλικη ζωή έχει διαφορετικά ερεθίσματα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να έχουν καταλήξει στον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουν και αποδίδουν και να αποζητούν τις συνθήκες που τους ευνοούν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επίσης, έχουν την τάση για ενεργητική συμμετοχή και, τέλος, έρχονται αντιμέτωποι με διάφορα εμπόδια κατά την μάθηση.

2.5. Εμπόδια

Η υπάρχουσα βιβλιογραφία, προερχόμενη κατά κύριο λόγο από χώρες του εξωτερικού, έχει ανιχνεύσει τις στάσεις και έχει αναδείξει σε ικανοποιητικό βαθμό τα εμπόδια που

κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι δύο πλευρές. Ως εμπόδια ορίζονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι εκάστοτε εκπαιδευόμενοι τόσο στην προσπάθειά τους να ενταχθούν στην εκπαίδευση αλλά και στην πορεία τους μέσα σε αυτή (MacKeracher, Suart, & Potter, 2006). Η Cross (1981) και ο Rogers (1999) διαχωρίζουν τα εμπόδια σε τρεις κατηγορίες. Τα καταστασιακά εμπόδια αναφέρονται στις διάφορες καταστάσεις που αντιμετωπίζουν τα άτομα στην ζωή τους, τα οργανωτικά-θεσμικά εμπόδια που προκαλούνται από τα εκπαιδευτικά προγράμματα και τα ιδρύματα που τα παρέχουν, και, τέλος, τα εσωτερικά-ψυχολογικά εμπόδια που έχουν να κάνουν με τη διάθεση και την ψυχολογία. Ακολουθώντας τον διαχωρισμό αυτό μπορούμε να κατηγοριοποιήσουμε τα εμπόδια που έχουν ανιχνευθεί ως τώρα.

Ξεκινώντας με τα καταστασιακά εμπόδια, ο ελλιπής εξοπλισμός και τα προβλήματα συνδεσιμότητας των φοιτητών στις ηλεκτρονικές υπηρεσίες ήταν τα πιο βασικά. Όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά οι Rahiem (2020), τα Ηνωμένα Έθνη (2020) και οι Tartavuela, Albu C, Albu N, Dieaconescu και Petre (2020), οι φοιτητές αναγκάστηκαν να χρησιμοποιήσουν τα τεχνολογικά μέσα που είχαν ήδη, συμπεριλαμβανομένων και συσκευών που δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις για την ομαλή διεξαγωγή των online μαθημάτων. Επιπροσθέτως, σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη (United Nations, 2020), η προβληματική συνδεσιμότητα στο διαδίκτυο, εξαιτίας χαμηλών ταχυτήτων ή φόρτου του δικτύου δυσχέραινε ακόμη περισσότερο την εκπαιδευτική διαδικασία. Αναδείχθηκαν, επίσης, οι ψηφιακές ανισότητες ανάμεσα στους φοιτητές. Αυτοί που βρίσκονταν σε αστικά κέντρα είχαν πιο αξιόπιστη σύνδεση και προσβασιμότητα, σε αντίθεση με τους φοιτητές, τους οποίους το αιφνίδιο κλείσιμο των πανεπιστημίων τους βρήκε σε απομακρυσμένες περιοχές ή ακόμη και σε χώρες, όπως οι Αφρικανικές, όπου οι υποδομές ήταν ελλιπείς αν όχι ανύπαρκτες. Σημαντικό ρόλο έπαιξε και ο αριθμός των ατόμων που ζούσε σε κάθε σπίτι, καθώς τα πολυπληθή νοικοκυριά έκαναν ακόμη πιο δύσκολη την παρακολούθηση (Aguilera-Hermida, 2020). Τα εμπόδια αυτά αποθάρρυναν τους φοιτητές και τους προκαλούσαν επιπρόσθετο άγχος αναφορικά με την παρακολούθηση των μαθημάτων και την επίδοσή τους τόσο κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους όσο και στις τελικές τους εξετάσεις (Aguilera- Hermida. 2020· Rahiem, 2020· United Nations, 2020· Tartavuela et al., 2020).

Όσο αφορά τα οργανωτικά εμπόδια, οι ανεπαρκείς υποδομές και η προσβασιμότητα που παρείχε το κάθε πανεπιστήμιο για να αντιμετωπίσει τις αλλαγές λόγω πανδημίας δυσκόλεψαν τους φοιτητές (Ali, 2020). Η μετάβαση στη χρήση των νέων τεχνολογικών μέσων απαίτησε και την ανάπτυξη αντίστοιχης μεθοδολογίας που θα κάλυπτε τις ανάγκες των προγραμμάτων και των φοιτητών (Marinoni et al., 2020). Η μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης είναι εντελώς διαφορετική από αυτή που είχαν ως τώρα τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, με αποτέλεσμα ένα μέρος του διδακτικού προσωπικού να βρεθεί προ εκπλήξεως. Αναδείχθηκε, επομένως, και μια αδυναμία από μέρους του διδακτικού προσωπικού να προσαρμοστεί στις νέες ανάγκες, χωρίς, ωστόσο, αυτό να είναι αποκλειστικά δική τους ευθύνη (United Nations, 2020). Τα Ηνωμένα Έθνη συνεχίζουν λέγοντας ότι υπήρξαν περιπτώσεις στις οποίες το εκπαιδευτικό ίδρυμα δεν παρείχε την απαραίτητη υποστήριξη στο προσωπικό του ώστε αυτό να μπορέσει να φέρει εις πέρας το νέο διδακτικό του έργο. Προέκυψε, λοιπόν, και η ανάγκη της εκπαίδευσης του προσωπικού στις νέες μεθόδους και τεχνολογίες (Carrillo & Flores, 2020). Άξιο αναφοράς είναι και το γεγονός ότι και οι εξετάσεις έπρεπε να υποπέσουν στο καθεστώς της ηλεκτρονικής και εξ αποστάσεως διεξαγωγής τους (IAU, 2020).

Τέλος, αναδείχθηκαν και κάποια εσωτερικά- ψυχολογικά εμπόδια. Οι απότομες αλλαγές στην καθημερινότητα αλλά και στη ροή των σπουδών των φοιτητών τους είχαν ως συνέπεια οι φοιτητές να βιώνουν άγχος και ανασφάλεια για το μέλλον (Kedra & Kaltsidis, 2020). Δηλαδή, το κλείσιμο των πανεπιστημίων δημιούργησε αρνητικά συναισθήματα, στρες και ανησυχία στους φοιτητές. Η ανησυχία αφορούσε κυρίως τον τρόπο συνέχισης των σπουδών τους και το κατά πόσο αυτές θα μπορέσουν να ολοκληρωθούν (Raikou, Kaltsidis, Kedra & Karalis, 2020). Στην ίδια έρευνα, όπως και στην έκθεση του IAU (2020), αποτυπώνεται και η δυσaréσκεια για την έλλειψη κοινωνικοποίησης και αλληλεπίδρασης των φοιτητών με τους συμμαθητές τους. Επίσης, η κοινωνική απομόνωση και ο εγκλεισμός στο σπίτι, σύμφωνα με τους φοιτητές τους δημιούργησαν δυσκολία στην συγκέντρωση, και ταυτόχρονα αποδυνάμωσαν τα κίνητρά τους για την καταβολή προσπάθειας και την συνέχιση των σπουδών τους (Aguilera-Hermida, 2020).

Συνεπώς, όλα τα παραπάνω εμπόδια που προέκυψαν από την εξ ανάγκης εξ αποστάσεως εκπαίδευση (ERT-Emergency Remote Teaching), δεν εμπόδισαν τους φοιτητές στο να

αναγνωρίζουν την ταχύτητα απόκρισης των ιδρυμάτων στις ανάγκες της νέας κατάστασης (IAU, 2020) αλλά και την προσαρμογή και βελτίωση των παροχών τους (Marinoni et al., 2020). Το γεγονός ότι τα πανεπιστήμια ξεκίνησαν τη λειτουργία τους με τη μέθοδο της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης χαροποίησε τους φοιτητές (Raikou, Kaltsidis, Kedraka & Karalis, 2020· Kedraka & Kaltsidis, 2020), καθώς αυτό αποτέλεσε μια διαβεβαίωση ότι το εξάμηνο τους δεν θα χαθεί και οι σπουδές τους θα μπορέσουν να προχωρήσουν κανονικά. Επίσης, το νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον θεωρήθηκε ως μια ευκαιρία για την απόκτηση νέων δεξιοτήτων, χρήσιμες και για το μέλλον των φοιτητών (Kedraka & Kaltsidis, 2020· Ali, 2020).

Όλα αυτά τα εμπόδια, έρχονται να καταλύσουν τις προϋποθέσεις αποτελεσματικής εξ αποστάσεως μάθησης, όπως τις αναφέρει ο Κόκκος (2005). Η εκπαίδευση χάνει πλέον τον εθελοντικό της χαρακτήρα καθώς η αλλαγή σε εξ ανάγκης εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μονόδρομος. Διαταράσσεται η οργάνωση του εκπαιδευτικού προγράμματος με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί στόχοι που έχουν τεθεί να καθίστανται ασαφείς, μη ρεαλιστικοί και πολλές φορές ασύνδετοι με τις ανάγκες των εκπαιδευομένων, αποθαρρύνοντας, έτσι, την ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευομένων, μιας και το περιεχόμενο αλλά ο τρόπος μάθησης αλλάζει. Τέλος, απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική μάθηση είναι η διερεύνηση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευόμενοι στη μάθηση και η εξεύρεση τρόπων για την υπέρβασή τους.

2.6. Αναγκαιότητα Έρευνας

Έχοντας ολοκληρώσει την βιβλιογραφική ανασκόπηση, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι οι αντίστοιχες έρευνες για τα ελληνικά πανεπιστήμια δεν είναι επαρκείς. Ειδικότερα, για το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο δεν υπάρχει έως τώρα κάποια έρευνα που θα αποτυπώνει τις στάσεις των φοιτητών ως προς τις αλλαγές εξαιτίας της πανδημίας του COVID-19 και τα εμπόδια που συνάντησαν. Το ΕΑΠ ως κύριος εκφραστής και πρωτοπόρος στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα, παρείχε ήδη στους φοιτητές την επιλογή για ηλεκτρονική ή δια ζώσης παρακολούθηση των Ομαδικών Συμβουλευτικών Συναντήσεων (ΟΣΣ). Όσοι φοιτητές είχαν επιλέξει τα ηλεκτρονικά τμήματα δεν αντιμετώπισαν προβλήματα στη ροή των σπουδών τους με το ξέσπασμα της

πανδημίας. Αντίθετα, όσοι παρακολουθούσαν δια ζώσης τις ΟΣΣ, βρέθηκαν ξαφνικά αντιμέτωποι με τις αλλαγές. Ωστόσο, η αλλαγή στον τρόπο της τελικής εξέτασης ήταν κάτι που επηρέασε όλους τους φοιτητές. Κρίθηκε, λοιπόν, απαραίτητο να πραγματοποιηθεί μια έρευνα στο ΕΑΠ και συγκεκριμένα στο ΜΠΣ ΕΚΕ σε μια προσπάθεια να ανιχνευθούν οι στάσεις και τα εμπόδια που αντιμετώπισαν οι φοιτητές και να αξιολογηθούν όλες εκείνες οι παράμετροι που θα κάνουν ακόμη πιο ομαλή την μετάβαση στην νέα πραγματικότητα. Επομένως, η παρούσα έρευνα θα συμβάλλει με τα αποτελέσματά της στην κεκτημένη γνώση και, παράλληλα, θα παράσχει τις πληροφορίες εκείνες που θα αποδειχθούν χρήσιμες για το ΕΑΠ ώστε να μπορέσει να βελτιώσει ακόμη περισσότερο τις υπηρεσίες που προσφέρει στους φοιτητές του με σκοπό την αποτελεσματική μάθηση.

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1. Στόχος- Ερευνητικά Ερωτήματα

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η αποτύπωση των στάσεων και η περιγραφή των εμποδίων, τα οποία κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι φοιτητές του ΜΠΣ ΕΚΕ του ΕΑΠ, εξαιτίας των αλλαγών στη ροή των σπουδών τους με την εμφάνιση της πανδημίας του Covid-19. Τα ερευνητικά ερωτήματα που θα εξεταστούν είναι τα εξής:

- 1) Πως αντιμετώπισαν οι φοιτητές τις αλλαγές στον τρόπο παρακολούθησης των ΟΣΣ και της τελικής εξέτασης;
- 2) Ποια εμπόδια συνάντησαν οι φοιτητές στις νέες διαδικασίες;
- 3) Σε τι βαθμό ανταποκρίθηκαν οι καθηγητές-σύμβουλοι στις αλλαγές αυτές;

3.2. Μεθοδολογικό Πλαίσιο

3.2.1. Μεθοδολογικό Πλαίσιο Συλλογής Δεδομένων

3.2.1.1. Ερευνητική Στρατηγική και Τύπος Ερευνητικού Σχεδίου

Το πλαίσιο που ακολουθήθηκε για τη συλλογή και την ανάλυση των δεδομένων εντάσσεται στην ποσοτική στρατηγική με στοιχεία ποιοτικής. Συγκεκριμένα, έγινε έρευνα επισκόπησης σε συγκεκριμένο χρονικό σημείο οπότε ακολουθήθηκε ένα συγχρονικό ερευνητικό σχέδιο (Bryman, 2017). Για τη συλλογή των δεδομένων εστάλησαν ηλεκτρονικά ερωτηματολόγια ατομικής συμπλήρωσης, τα οποία οδήγησαν στον εντοπισμό των στάσεων και των εμποδίων που αντιμετώπισαν οι φοιτητές εξαιτίας των αλλαγών που έλαβαν χώρα. Υπήρξε, επομένως, εξοικονόμηση πόρων και χρόνου κατά τη διαδικασία συλλογής των δεδομένων (Bryman, 2017). Εφόσον ο σκοπός της έρευνας ήταν να περιγράψει τις στάσεις και τα εμπόδια που εμφανίζονται στην ομάδα-στόχο και όχι η εύρεση αιτιών και λύσεων σε αυτά, η έρευνα χαρακτηρίστηκε ως περιγραφική. Ως ποσοτική έρευνα είχε κυρίως ερωτήσεις κλειστού τύπου και στο τέλος κάποιες ανοιχτές ερωτήσεις. Σκοπός αυτής της τριγωνοποίησης ήταν να προσδώσει μεγαλύτερη

εμπιστοσύνη στα ευρήματα (Bryman, 2017) καθώς οι ερωτώμενοι είχαν τη δυνατότητα να εκφραστούν και ελεύθερα πάνω στα ζητήματα που τίθενται στην έρευνα, και ταυτόχρονα ο ερευνητής μπόρεσε να διασταυρώσει τα ευρήματα αυτά.

3.2.1.2. Ερευνητική Διαδικασία

Η ερευνητική διαδικασία ξεκίνησε με πιλοτική εφαρμογή- δοκιμή του ερωτηματολογίου σε ένα δείγμα της τάξεως των 5 ατόμων, για την επιβεβαίωση της καταλληλότητας ή μη των ερωτήσεων για τη συλλογή δεδομένων. Παρόλο που η αντιπροσωπευτικότητα του συγκεκριμένου δείγματος δεν αποτελούσε το ζητούμενο, τα άτομα αυτά είχαν κάποια κοινά χαρακτηριστικά με το δείγμα της βασικής έρευνας.

Εξαιτίας της πανδημίας του COVID-19 το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε ηλεκτρονικά. Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης σε σελίδες που αφορούσαν φοιτητές του ΜΠΣ ΕΚΕ του ΕΑΠ, όπως επίσης, και στο Forum της επίσημης πλατφόρμας του ΕΑΠ. Σε όσους φοιτητές δεν μετείχαν στις ομάδες αυτές η αποστολή του ερωτηματολογίου έγινε στις προσωπικές τους διευθύνσεις ηλεκτρονικής αλληλογραφίας. Ειδικότερα, η διανομή των ερωτηματολογίων ξεκίνησε στις 17 Δεκεμβρίου 2020 και συνεχίστηκε με συνεχόμενες υπενθυμίσεις μέχρι και τις 18 Απριλίου 2021 με ανάρτηση ή αποστολή του ηλεκτρονικού συνδέσμου του ερωτηματολογίου (https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdb51-S5oywzMifsvu2dpJBnjcaRIwyl4qYGaAVzcgYi96alw/viewform?usp=sf_link) από την εφαρμογή Google Forms. Η λήψη των απαντήσεων έγινε ηλεκτρονικά με την υπηρεσία που παρέχει η Google Forms. Μετά την συλλογή των ερωτηματολογίων, ακολούθησε η κωδικοποίηση και αξιολόγηση των ευρημάτων τους.

3.2.1.3. Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτελούν 134 φοιτητές του ΜΠΣ ΕΚΕ του ΕΑΠ, σε σύνολο περίπου 300, οι οποίοι κατά την έναρξη του ακαδημαϊκού έτους 2019-2020 είχαν δηλώσει την προτίμησή τους για δια ζώσης παρακολούθηση των ΟΣΣ της ενότητας ή των ενοτήτων των σπουδών τους. Τα άτομα αυτά αναγκάστηκαν λόγω της υγειονομικής

κρίσης να παρακολουθήσουν τις δύο τελευταίες ΟΣΣ ηλεκτρονικά, όπως και να δώσουν τις τελικές εξετάσεις της ενότητας ή των ενότητων που παρακολουθούσαν ηλεκτρονικά.

Η δειγματοληψία, ως μορφή μη πιθανοτικού δείγματος, είναι σκόπιμη μιας και οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν με στρατηγικό τρόπο ώστε τα μέλη του δείγματος να είναι συναφή με τα ερευνητικά ερωτήματα που έχουν τεθεί (Bryman, 2017).

3.2.1.4. Εργαλείο συλλογής δεδομένων

Όπως προαναφέρθηκε, το εργαλείο για τη συλλογή των δεδομένων είναι ένα ερωτηματολόγιο ατομικής συμπλήρωσης αποτελούμενο από 32 ερωτήματα (βλέπε Παράρτημα Α). το ερωτηματολόγιο χωρίζεται σε 5 ενότητες. Η πρώτη ενότητα αφορά τα δημογραφικά στοιχεία των ερωτώμενων και κάποιες γενικές ερωτήσεις, τις οποίες οι ερωτώμενοι μπορούν να απαντήσουν επιλέγοντας την απάντηση ή τις απαντήσεις που τους εκφράζουν. Τα στοιχεία που ζητήθηκαν αφορούν το φύλο, την ηλικία, την ενότητα/ες που παρακολουθούσαν κατά τη διάρκεια της υγειονομικής κρίσης, όπως και τη βαθμολογία που επέτυχαν. Ακολουθούν ερωτήσεις σχετικές με τον εξοπλισμό που χρησιμοποιήθηκε από μέρους των ερωτώμενων (ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων, 11 επιλογές μεταξύ αυτών και μια επιλογή ως ανοικτού τύπου), τα προγράμματα (ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων, 8 επιλογές μεταξύ αυτών και μια επιλογή ως ανοικτού τύπου) και τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν τόσο με τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ όσο και με την επίδραση αυτών στην επίδοσή τους (ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων, 16 επιλογές). Η ενότητα αυτή κλείνει με τρεις ερωτήσεις για τη γενικότερη στάση και ικανοποίηση τους σε σχέση με το υλικό, τους Καθηγητές/ Συμβούλους, τις εξετάσεις και τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ. Στην πλειοψηφία των ερωτήσεων αυτής της ενότητας, δίνεται η ευκαιρία στους ερωτηθέντες φοιτητές να επιλέξουν πάνω από μια απάντηση σε μια προσπάθεια να μπορέσει η έρευνα να αποτυπώσει την πραγματική διάσταση του θέματος.

Η δεύτερη ενότητα αφορά τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, οι οποίες αποτέλεσαν την πρώτη αλλαγή στη ροή των σπουδών μετά το ξέσπασμα της πανδημίας του COVID-19. Οι ερωτήσεις επικεντρώνονται στην ικανοποίηση των φοιτητών, αναφορικά με την ενημέρωση που έλαβαν για τις επερχόμενες αλλαγές, την πλατφόρμα διεξαγωγής των ΟΣΣ και το παιδαγωγικό κλίμα υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες. Στην ενότητα αυτή

χρησιμοποιήθηκε 5βάθμια κλίμακα τύπου Likert (1= Καθόλου ικανοποιημένος/η, 2= Λίγο ικανοποιημένος/η, 3= Μέτρια ικανοποιημένος/η, 4= Πολύ ικανοποιημένος/η, 5= Απόλυτα ικανοποιημένος/η).

Η τρίτη ενότητα ερωτήσεων στοχεύει στην ανίχνευση της ικανοποίησης των φοιτητών από τους καθηγητές/συμβούλους. Οι ερωτήσεις επικεντρώνονται στην στήριξη που παρείχαν αυτοί στους φοιτητές τους, στην κατάρτιση και τη γενικότερη αποτελεσματικότητά τους όσο αφορά τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ και, τέλος, στην ανταπόκρισή τους στην νέα κατάσταση. Και εδώ έγινε χρήση της 5βάθμιας κλίμακας τύπου Likert (1= Καθόλου ικανοποιημένος/η, 2= Λίγο ικανοποιημένος/η, 3= Μέτρια ικανοποιημένος/η, 4= Πολύ ικανοποιημένος/η, 5= Απόλυτα ικανοποιημένος/η).

Η τέταρτη ενότητα ασχολείται με τις εξετάσεις. Οι ερωτήσεις της ενότητας αυτής προσπαθούν να αποτυπώσουν τον βαθμό ικανοποίησης των φοιτητών ως προς την ενημέρωση, την οργάνωση, τη διαδικασία και τη μέθοδο εξέτασης που ακολουθήθηκε. Ο χρόνος εξέτασης και η πλατφόρμα διεξαγωγής των εξετάσεων εξετάζονται ως προς το κατά πόσο ικανοποίησαν τους φοιτητές, όπως επίσης, και η γενικότερη ανταπόκριση το ΕΑΠ στο νέο σύστημα εξετάσεων εξαιτίας της πανδημίας. Οι ερωτήσεις στις ενότητες 2-4 είναι κλειστού τύπου και οι απαντήσεις δίνονται σε πενταβάθμια κλίμακα τύπου Likert(1= Καθόλου ικανοποιημένος/η, 2= Λίγο ικανοποιημένος/η, 3= Μέτρια ικανοποιημένος/η, 4= Πολύ ικανοποιημένος/η, 5= Απόλυτα ικανοποιημένος/η).

Η πέμπτη και τελευταία ενότητα αποτελείται από ερωτήσεις ανοικτού τύπου, στις οποίες οι ερωτώμενοι μπορούν να εκφράσουν ελεύθερα τις προτάσεις τους για περαιτέρω βελτιώσεις στο σύστημα των ηλεκτρονικών ΟΣΣ και των εξετάσεων μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας. Σκοπός όλων των ερωτήσεων είναι να διερευνηθούν οι στάσεις και οι αντιλήψεις των ερωτώμενων, δίνοντάς τους την ευκαιρία να εκφράσουν ελεύθερα και χωρίς περιορισμούς τις ιδέες και τις προτάσεις που έχουν. Οι απαντήσεις που θα συγκεντρωθούν, ίσως, καταφέρουν να δώσουν και στο ίδιο το ΕΑΠ λύσεις και προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προέκυψαν αλλά και τρόπους για τη βελτίωση των παροχών του ώστε να καταφέρει να ξεπεράσει άμεσα και αποτελεσματικά μια αντίστοιχη σε κρισιμότητα κατάσταση.

Οι ερωτήσεις των ενότητων 2-4 έχουν διατυπωθεί με γνώμονα την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού προσωπικού και των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και μέσω των διδασκαλίας, θεματολογία στην οποία εντάσσεται γενικότερα η παρούσα έρευνα. Οι ερωτήσεις της 4^{ης} ενότητας χρησιμοποιήθηκαν σχεδόν εξ ολοκλήρου από την αντίστοιχη έρευνα που έκανε η Μονάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης και Επιμόρφωσης του ΕΑΠ για τις εξ αποστάσεως εξετάσεις του Ιουνίου 2020 μέσω του συνδέσμου <http://meae.eap.gr/exams>.

Τα ερωτήματα όλων των ενότητων διατυπώθηκαν με μεγάλη προσοχή και σαφήνεια ώστε να μην είναι διττά και μακροσκελή, και κουράζουν τον ερωτώμενο. Κάθε ερωτηματολόγιο συνοδεύτηκε από μια επιστολή- εισαγωγικό σημείωμα, στην οποία εκφράζονται οι ευχαριστίες στους συμμετέχοντες για τον χρόνο που θα διαθέσουν και παρουσιάζεται ο σκοπός της έρευνας. Επίσης, στην αρχική επιστολή- εισαγωγικό σημείωμα δόθηκαν οι απαραίτητες εγγυήσεις για τη διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων και της δεοντολογίας καθώς και οι απαραίτητες επιβεβαιώσεις για ανωνυμία, εχεμύθεια και ορθή χρήση των δεδομένων, καθώς και οδηγίες- παροτρύνσεις και επεξηγήσεις για την συμπλήρωσή του.

3.2.1.5. Μέθοδος Τεχνικής Επεξεργασίας και Ανάλυσης

Η επεξεργασία και η στατιστική ανάλυση των δεδομένων της έρευνας έγινε με τη χρήση του λογισμικού πακέτου «IBM SPSS Statistics» έκδοση 26.00, με τις μεθόδους της Περιγραφικής Στατιστικής.

Ειδικότερα η Περιγραφική Ανάλυση περιελάμβανε την κατανομή συχνοτήτων για τις ποιοτικές μεταβλητές (απόλυτη και σχετική % συχνότητα) καθώς και εκτιμήσεις των παραμέτρων θέσης και διασποράς για τις ποσοτικές μεταβλητές (μέση τιμή, τυπική απόκλιση, ελάχιστη και μέγιστη τιμή).

Η Επαγωγική Ανάλυση για τη διερεύνηση πιθανών συσχετίσεων/διαφοροποιήσεων περιελάμβανε τον έλεγχο t-test για ανεξάρτητα δείγματα και την ανάλυση διακύμανσης κατά ένα παράγοντα (one-way ANOVA) για ανεξάρτητα δείγματα (για τον έλεγχο πολλαπλών συγκρίσεων χρησιμοποιήθηκε το κριτήριο LSD). Τα επίπεδα σημαντικότητας

(p-value) ήταν αμφίπλευρα και το επίπεδο της αποδεκτής στατιστικής σημαντικότητας ορίστηκε στην τιμή $p < 0,05$ (5%).

3.2.1.6. Εγκυρότητα- Αξιοπιστία

Για να διερευνηθεί η εσωτερική αξιοπιστία των κλιμάκων/υποκλιμάκων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Cronbach's alpha (Πίνακας 1).

Πίνακας 11. Περιγραφή μεταβλητών και δείκτης αξιοπιστίας

Κλίμακες / Υποκλίμακες	Δηλώσεις	Cronbach's alpha
Ηλεκτρονικές ΟΣΣ	15 - 18	0,82
Καθηγητές – Σύμβουλοι (ΚΣ)	19 - 22	0,91
Εξετάσεις	23 - 28	0,90
Συνολική Κλίμακα Ικανοποίησης	15 – 29	0,94

Οι μεταβλητές/κλίμακες προέκυψαν ως ο αριθμητικός μέσος όρος των δηλώσεων που τις απαρτίζουν. Η εσωτερική συνοχή των κλιμάκων/υποκλιμάκων ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, τους Καθηγητές-Συμβούλους (ΚΣ), τις εξ αποστάσεως εξετάσεις και της Συνολικής Κλίμακας Ικανοποίησης κρίνονται πάρα πολύ καλές έως σχεδόν άριστες κατά περίπτωση, καθώς σύμφωνα με τα δεδομένα της διεθνούς βιβλιογραφίας τιμές του συντελεστή Cronbach's alpha μεγαλύτερες του 0,6 θεωρούνται γενικά αποδεκτές (Tavakol & Dennick, 2011).

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Σε αυτό το κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων, που συγκεντρώθηκαν από τα ερωτηματολόγια. Αρχικά, παρουσιάζονται οι περιγραφικές αναλύσεις των ανεξάρτητων μεταβλητών της έρευνας, που σκιαγραφούν το κοινωνικό - δημογραφικό προφίλ (φύλο, ηλικία, τελευταία/ες ενότητα/ες, μέσος όρος βαθμολογίας ενότητας/ων που παρακολούθησαν εν μέσω πανδημίας, εξοπλισμός που χρησιμοποιήθηκε και προγράμματα/πλατφόρμες).

Στη συνέχεια, ακολουθεί η περιγραφική ανάλυση των εξαρτημένων μεταβλητών της έρευνας αναφορικά με τις δυσκολίες της εξ αποστάσεως φοίτησης εν μέσω πανδημίας, την ικανοποίηση των φοιτητών από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, από τους καθηγητές-συμβούλους, από τις εξ αποστάσεως εξετάσεις καθώς και τον συνολικό βαθμό ικανοποίησης τους αναφορικά με τις αλλαγές στη φοίτησή τους εξαιτίας της πανδημίας.

Επίσης, παρατίθενται οι προτάσεις βελτίωσης των συμμετεχόντων αναφορικά με το εκπαιδευτικό υλικό, τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ και τις εξ αποστάσεως εξετάσεις.

Τέλος, ακολουθεί η πολυκριτήρια μέθοδος ανάλυσης ικανοποίησης MUSA (Multicriteria Satisfaction Analysis), κατά την οποία η ικανοποίηση αναλύθηκε σε 3 κύριες διαστάσεις-κριτήρια: τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, την ανταπόκριση Καθηγητών/Συμβούλων και την οργάνωση των εξ αποστάσεως Εξετάσεων. Παράλληλα, κάθε μία διάσταση αναλύθηκε σε ένα σύνολο επιμέρους διαστάσεων.

4.1. Περιγραφική Ανάλυση

4.1.1. Κοινωνικο-Δημογραφικά στοιχεία

Στον Πίνακα 2 (και στα Σχήματα 1-6) παρουσιάζονται τα κοινωνικο-δημογραφικά στοιχεία του δείγματος, το οποίο αποτελείται από 139 φοιτητές του ΜΠΣ ΕΚΕ του ΕΑΠ. Η πλειονότητα των συμμετεχόντων αποτελείται από γυναίκες (83,5%, N=116) και οι υπόλοιποι είναι άντρες (16,5%, N=23). Το 39,6% (N=55) των ερωτώμενων είναι 31-40

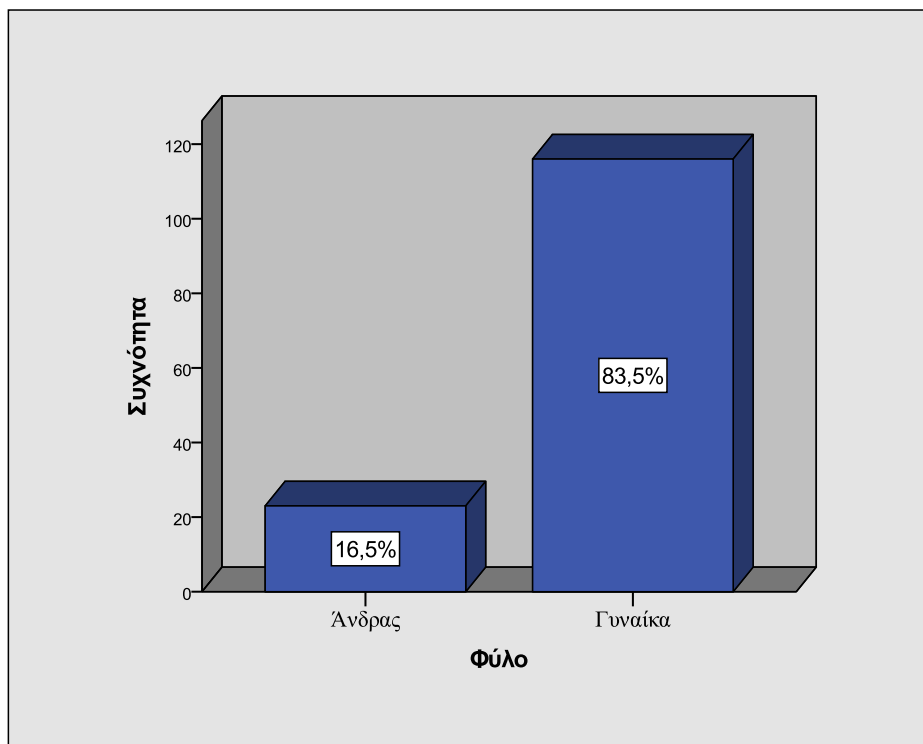
ετών, ενώ περίπου ένας στους τρεις (31,7%, N=44) είναι 41-50 ετών. Το 43,9% (N=61) του δείγματος δήλωσε ως τελευταία ενότητα την ΕΚΠ51, ενώ ένας στους τρεις δήλωσε την ΕΚΕ52 (33,1%, N=46). Οι περισσότεροι συμμετέχοντες (77%, N=107) έχουν μέσο όρο βαθμολογίας ενοτήτων που παρακολούθησαν εν μέσω πανδημίας 7,1-9. Δύο στους τρεις φοιτητές (66,9%, N=93) χρησιμοποίησαν το προσωπικό τους laptop κατά τη διάρκεια της πανδημίας για να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους στο ΕΑΠ. Αναφορικά με τις πλατφόρμες/προγράμματα που χρησιμοποιούσαν για τον ίδιο λόγο, σχεδόν τρεις στους τέσσερις (73,4%, N=102) χρησιμοποίησαν το πρόγραμμα Skype for Business, ενώ οι μισοί (50,4%, N=70) δήλωσαν ότι χρησιμοποιούσαν την πλατφόρμα exams.eap.gr.

Πίνακας 12. Περιγραφή του δείγματος

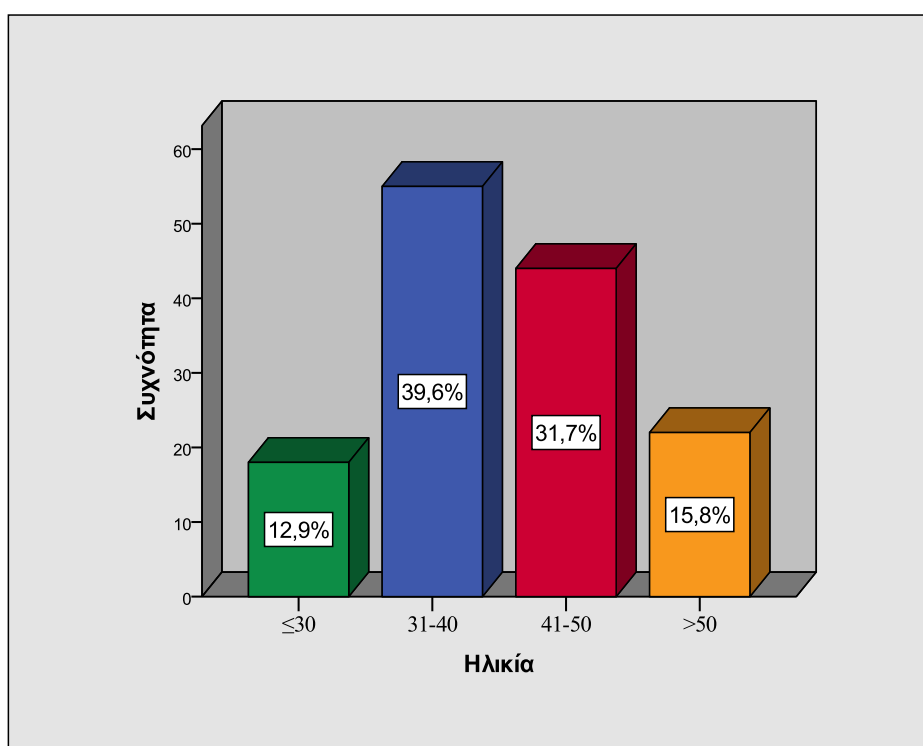
<i>Χαρακτηριστικό</i>	<i>Κατηγορίες</i>	<i>N</i>	<i>f %</i>
<i>Φύλο</i>	Άνδρας	23	16,5
	Γυναίκα	116	83,5
<i>Ηλικία</i>	≤ 30	18	12,9
	31-40	55	39,6
	41-50	44	31,7
	>50	22	15,8
<i>Τελευταία/ες Ενότητα/ες</i>	ΕΚΕ50	23	16,5
	ΕΚΕ51	25	18,0
	ΕΚΕ52	46	33,1
	ΕΚΕ53	21	15,1
	ΕΚΕ54	6	4,3
	ΕΚΠ51	61	43,9
<i>Μέσος όρος βαθμολογίας ενοτήτων εν μέσω πανδημίας</i>	≤ 4,9	4	2,9
	5-7	28	20,1

Χαρακτηριστικό	Κατηγορίες	N	f %
	7,1-9	107	77,0
Χρησιμοποιούμενος εξοπλισμός κατά τη διάρκεια της πανδημίας για τις σπουδές στο ΕΑΠ	Σταθερό υπολογιστή της οικογένειας	20	14,4
	Σταθερό υπολογιστή της εργασίας μου	8	5,8
	Προσωπικό σταθερό υπολογιστή	16	11,5
	Laptop της οικογένειας	20	14,4
	Laptop της εργασίας μου	8	5,8
	Προσωπικό Laptop	93	66,9
	Tablet της οικογένειας	4	2,9
	Tablet της εργασίας μου	1	0,7
	Προσωπικό Tablet	8	5,8
	Κινητό τηλέφωνο για σύνδεση στις ΟΣΣ/συνεργασίες	21	15,1
	exams.eap.gr	70	50,4
	centra.eap.gr	2	1,4
Προγράμματα/πλατφόρμες	Skype	11	7,9
	Skype for Business	102	73,4
	Zoom	14	10,1
	Webex	36	25,9
	Teams	9	6,5
	Messenger	12	8,6

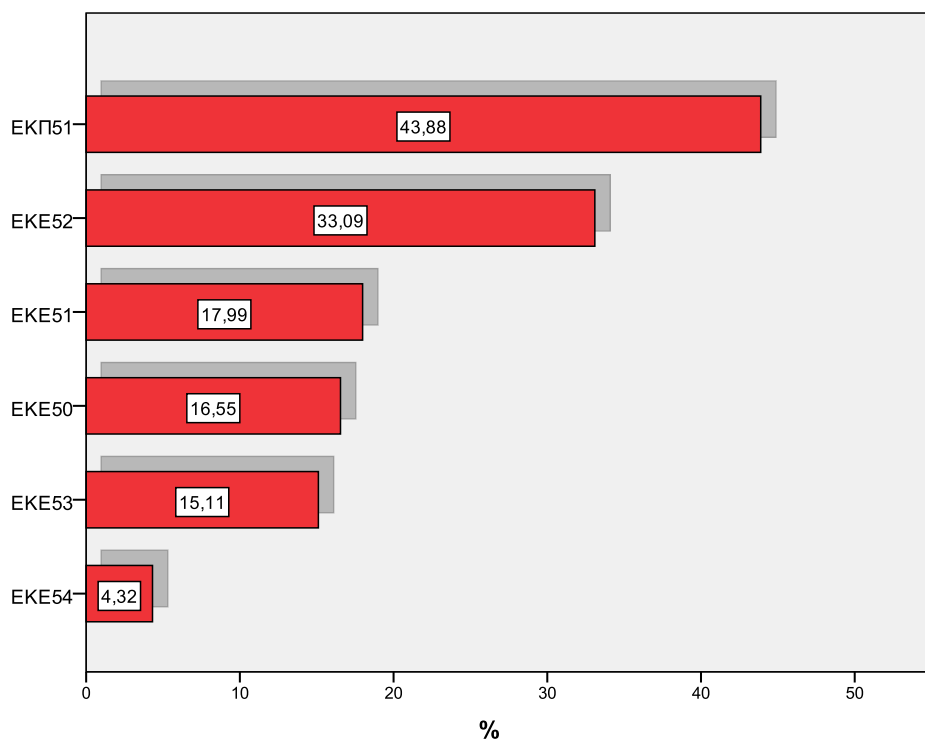
N: Συχνότητα, f %: Σχετική συχνότητα %

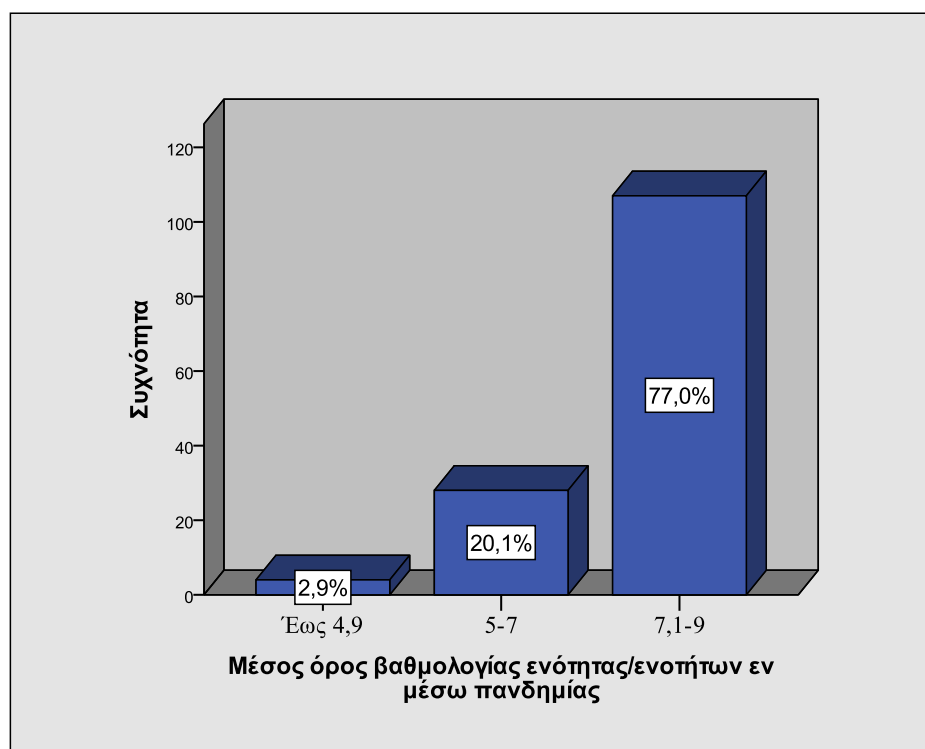
Σχήμα 1. Κατανομή συχνοτήτων ως προς το φύλο

Σχήμα 2. Κατανομή Συχνοτήτων για την ηλικία

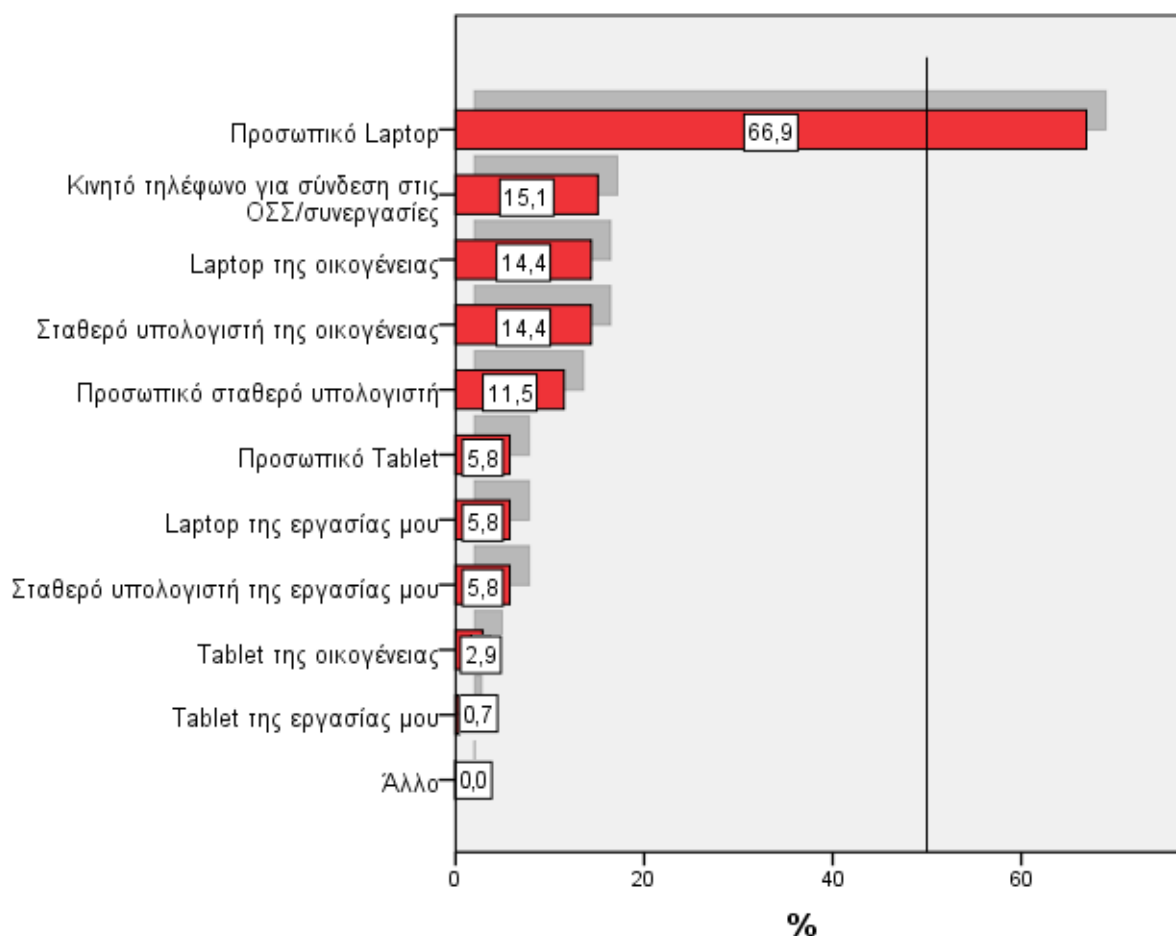

Σχήμα 3. Κατανομή συχνοτήτων για την τελευταία/ες ενότητα/ες

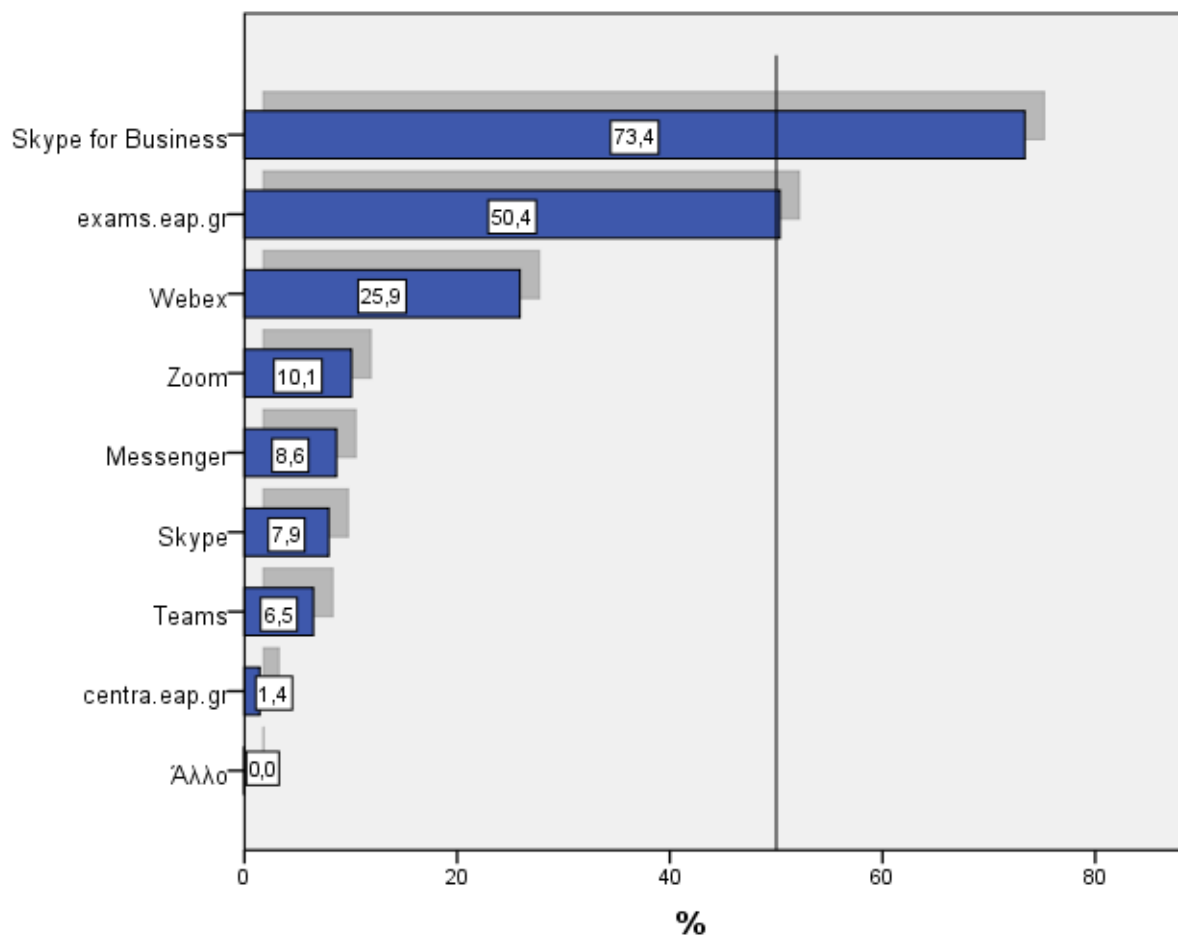

Σχήμα 4. Κατανομή συχνοτήτων για τον μέσο όρο βαθμολογίας ενότητας/ων που παρακολούθησαν εν μέσω πανδημίας

Σχήμα 5. Κατανομή συχνοτήτων για τον εξοπλισμό που χρησιμοποιήθηκε κατά την πανδημία

Σχήμα 6. Κατανομή συχνοτήτων για τα προγράμματα/πλατφόρμες που χρησιμοποιήθηκαν κατά την πανδημία

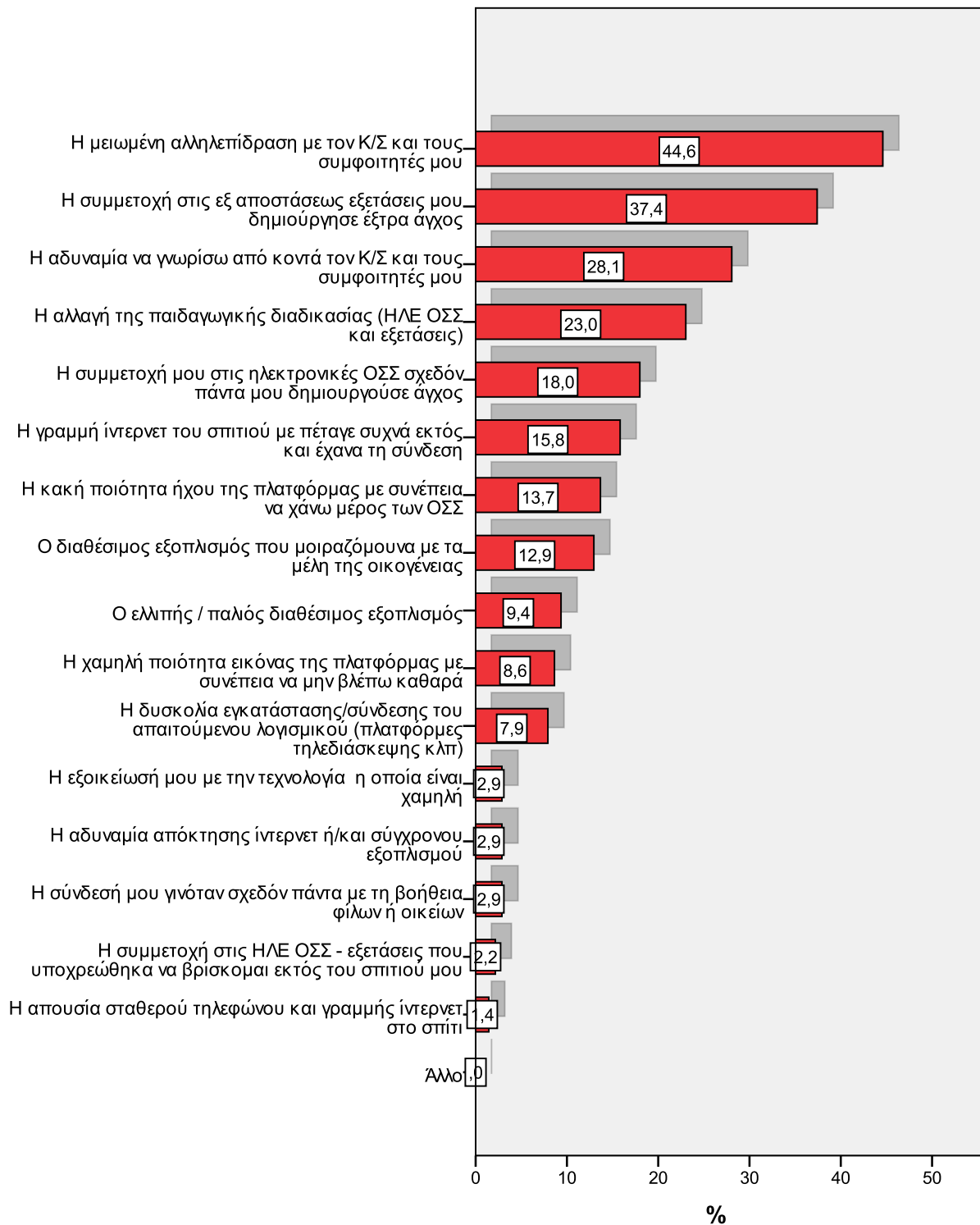
4.1.2. Δυσκολίες εξ αποστάσεως φοίτησης κατά την πανδημία

Ο Πίνακας 3 (και το Σχήμα 7) αποτυπώνει την κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των συμμετεχόντων για τη μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετώπισαν στη φοίτησή τους κατά την περίοδο της πανδημίας του Covid-19. Σχεδόν οι μισοί φοιτητές (44,6%, N=62) δήλωσαν ότι τους δυσκόλεψε περισσότερο «Η μειωμένη αλληλεπίδραση με τον Κ/Σ και τους συμφοιτητές μου», ενώ περισσότεροι από ένας στους τρεις (37,4%, N=52) δήλωσαν ότι «Η συμμετοχή στις εξ αποστάσεως εξετάσεις μου δημιούργησε έξτρα άγχος». Στον αντίποδα, μόλις το 2,2% (N=3) δήλωσε ότι δυσκολεύτηκε από την «συμμετοχή στις ΗΛΕ ΟΣΣ - εξετάσεις που υποχρεώθηκα να βρίσκομαι εκτός του σπιτιού μου» και ακόμη λιγότεροι (1,4%, N=2) δήλωσαν ως δυσκολία την «απουσία σταθερού τηλεφώνου και γραμμής ίντερνετ στο σπίτι».

Πίνακας 13. Κατανομή συχνοτήτων για τη μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετώπισαν στη φοίτησή τους κατά την πανδημία (N=139)

Δηλώσεις	N	f%
Η απουσία σταθερού τηλεφώνου και γραμμής ίντερνετ στο σπίτι	2	1,4
Η γραμμή ίντερνετ του σπιτιού με πέταγε συχνά εκτός και έχανα τη σύνδεση	22	15,8
Ο διαθέσιμος εξοπλισμός που μοιραζόμουν με τα μέλη της οικογένειας	18	12,9
Ο ελλιπής / παλιός διαθέσιμος εξοπλισμός	13	9,4
Η αδυναμία απόκτησης ίντερνετ ή/και σύγχρονου εξοπλισμού	4	2,9
Η κακή ποιότητα ήχου της πλατφόρμας με συνέπεια να χάνω μέρος των ΟΣΣ	19	13,7
Η χαμηλή ποιότητα εικόνας της πλατφόρμας με συνέπεια να μην βλέπω καθαρά	12	8,6
Η εξοικείωσή μου με την τεχνολογία η οποία είναι χαμηλή	4	2,9
Η δυσκολία εγκατάστασης/σύνδεσης του απαιτούμενου λογισμικού (πλατφόρμες τηλεδιάσκεψης κλπ)	11	7,9
Η σύνδεσή μου γινόταν σχεδόν πάντα με τη βοήθεια φίλων ή οικείων	4	2,9
Η συμμετοχή μου στις ηλεκτρονικές ΟΣΣ σχεδόν πάντα μου δημιουργούσε άγχος	25	18,0
Η συμμετοχή στις εξ αποστάσεως εξετάσεις μου δημιούργησε έξτρα άγχος	52	37,4
Η συμμετοχή στις ΗΛΕ ΟΣΣ - εξετάσεις που υποχρεώθηκα να βρίσκομαι εκτός του σπιτιού μου	3	2,2
Η αδυναμία να γνωρίσω από κοντά τον Κ/Σ και τους συμφοιτητές μου	39	28,1
Η μειωμένη αλληλεπίδραση με τον Κ/Σ και τους συμφοιτητές μου	62	44,6
Η αλλαγή της παιδαγωγικής διαδικασίας (ΗΛΕ ΟΣΣ και εξετάσεις)	32	23,0

<i>Δηλώσεις</i>	<i>N</i>	<i>f %</i>
Άλλο	0	0,0

Σχήμα 7. Κατανομή συχνοτήτων για τη μεγαλύτερη δυσκολία στη φοίτηση κατά την πανδημία

Ο Πίνακας 4 αποτυπώνει την κατανομή συχνοτήτων των απαντήσεων των συμμετεχόντων αναφορικά με δυσκολίες που προέκυψαν κατά τη φοίτησή τους (παρακολούθηση και εξέταση) κατά την περίοδο της πανδημίας. Η πλειονότητα των συμμετεχόντων (87%, N=121) συμμετείχε σε όλες τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, είτε χωρίς κανένα σχεδόν πρόβλημα (59,7%, N=83) είτε με κάποια προβλήματα (27,3%, N=38). Η ηλεκτρονική ΟΣΣ δεν επηρέασε την απόδοση των περισσότερων ερωτώμενων ούτε θετικά ούτε αρνητικά (59,7%, N=83), ενώ το 21,6% (N=30) των φοιτητών της έρευνας δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν εάν επηρεάστηκε η απόδοσή τους. Οι μισοί συμμετέχοντες (49,6%, N=69) θεωρούν ότι το εκπαιδευτικό υλικό ήταν προσαρμοσμένο στις νέες συνθήκες, ενώ σχεδόν ένας στους πέντε (21,6%, N=30) δήλωσε ότι δεν τον ενδιαφέρει, διότι είχε συνηθίσει το υλικό όπως ήταν αρχικά σχεδιασμένο. Αναφορικά με την ανταπόκριση του/των ΚΣ στις νέες συνθήκες οι μισοί ερωτώμενοι (52,5%, N=73) θεωρούν ότι ανταποκρίθηκε/αν ικανοποιητικά, όπως ανέμεναν, ενώ ένας στους τέσσερις (25,9%, N=36) δήλωσε ότι ανταποκρίθηκε/αν και με εξέπληξε/αν πολύ θετικά. Οι μισοί φοιτητές (51,1%, N=71) δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν αν διασφαλίστηκε ή όχι το αδιάβλητο των εξ αποστάσεως εξετάσεων, ενώ το 34,5% (N=48) δήλωσαν ότι όντως διασφαλίστηκε το αδιάβλητο. Όσον αφορά στο εάν θα ήθελαν στο μέλλον να γίνονται οι ΟΣΣ μέσω τεχνολογικών μέσων εξ αποστάσεως, οι απόψεις είναι σχεδόν μοιρασμένες, καθώς το 47,5% (N=66) ήταν αρνητικοί σε μια τέτοια προοπτική, ενώ το 38,1% (N=53) ήταν θετικοί. Αντίστοιχα μοιρασμένες είναι οι απαντήσεις στην προοπτική εξετάσεων μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας στο μέλλον, με το 43,9% (N=61) να είναι αρνητικοί και το 38,1% (N=53) να επιθυμούν την εξέταση μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας.

Πίνακας 14. Κατανομή συχνοτήτων για τις δυσκολίες στη φοίτηση κατά την περίοδο πανδημίας

Χαρακτηριστικό	Κατηγορίες	N	f %
Συμμετοχή στις ηλεκτρονικές ΟΣΣ	Ναι, συμμετείχα σε όλες χωρίς σχεδόν κανένα πρόβλημα	83	59,7
	Συμμετείχα σε όλες με κάποια προβλήματα	38	27,3
	Συμμετείχα σε ορισμένες με κάποια	16	11,5

<i>Χαρακτηριστικό</i>	<i>Κατηγορίες</i>	<i>N</i>	<i>f %</i>
<i>Επίδραση της ηλεκτρονικής ΟΣΣ στην απόδοση</i>	προβλήματα		
	Όχι, είχα προβλήματα και δεν συμμετείχα καθόλου	2	1,4
	Την επηρέασε θετικά	16	11,5
	Την επηρέασε αρνητικά	10	7,2
	Η απόδοσή μου δεν επηρεάστηκε ούτε θετικά, ούτε αρνητικά	83	59,7
<i>Προσαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού στις νέες συνθήκες</i>	Δεν γνωρίζω εάν επηρεάστηκε η απόδοσή μου	30	21,6
	Ήταν προσαρμοσμένο	69	49,6
	Δεν ήταν προσαρμοσμένο	27	19,4
	Δεν με ενδιαφέρει διότι είχα συνηθίσει το υλικό όπως ήταν αρχικά σχεδιασμένο	30	21,6
	Δεν γνωρίζω	13	9,4
<i>Ανταπόκριση του Κ/Σ στις νέες συνθήκες</i>	Ανταποκρίθηκε και με εξέπληξε πολύ θετικά (ανταποκρίθηκαν και με εξέπληξαν πολύ θετικά)	36	25,9
	Ανταποκρίθηκε ικανοποιητικά, όπως ανάμενα (ανταποκρίθηκαν ικανοποιητικά, όπως ανάμενα)	73	52,5
	Κάποιοι ανταποκρίθηκαν καλύτερα από άλλους (αν είχατε πάνω από μία ΘΕ)	23	16,5
	Η ανταπόκριση ήταν χειρότερη από ότι ανάμενα	7	5,0
<i>Διασφάλιση αδιάβλητου</i>	Ναι, διασφαλίστηκε το αδιάβλητο	48	34,5

Χαρακτηριστικό	Κατηγορίες	N	f %
των εξ αποστάσεως εξετάσεων	Όχι, δεν διασφαλίστηκε το αδιάβλητο	13	9,4
	Το θέμα αυτό δεν με αφορά	7	5,0
	Δεν γνωρίζω αν διασφαλίστηκε ή δεν διασφαλίστηκε το αδιάβλητο	71	51,1
Επιθυμία για μελλοντικές ηλεκτρονικές ΟΣΣ	Ναι, θα ήθελα	53	38,1
	Όχι, δεν θα ήθελα	66	47,5
	Δεν με ενδιαφέρει αν οι ΟΣΣ γίνονται εξ αποστάσεως ή δια ζώσης	15	10,8
	Δεν γνωρίζω	5	3,6
Επιθυμία για μελλοντικές εξετάσεις μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας	Ναι, θα ήθελα	53	38,1
	Όχι, δεν θα ήθελα	61	43,9
	Δεν με ενδιαφέρει ο τρόπος εξέτασης	16	11,5
	Δεν γνωρίζω	9	6,5

N: Συχνότητα, f %: Σχετική συχνότητα %

4.1.3. Ηλεκτρονικές ΟΣΣ

4.1.3.1. Ικανοποίηση από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ

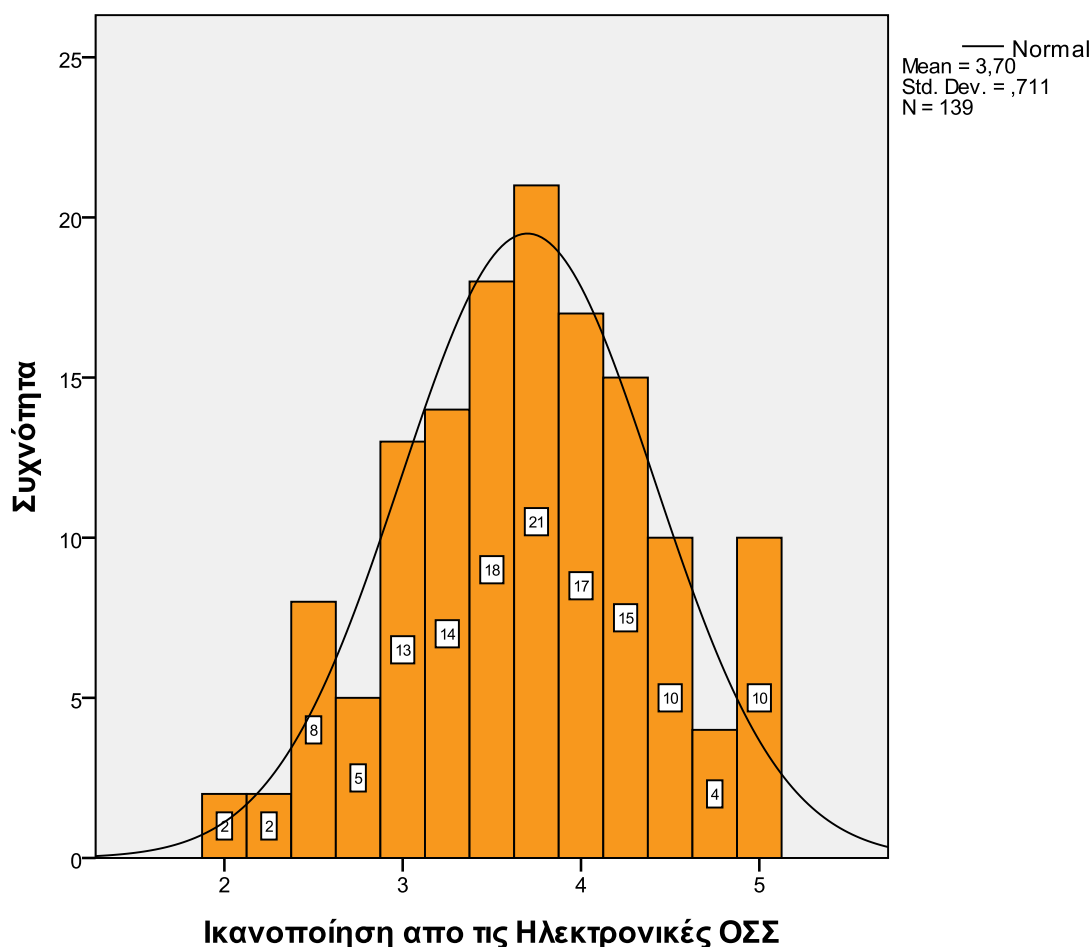
Ο Πίνακας 5 αποτυπώνει τους περιγραφικούς δείκτες (μέγιστη και ελάχιστη τιμή), τον δείκτη κεντρικής τάσης (Μέση Τιμή) και διασποράς (Τυπική Απόκλιση) του βαθμού ικανοποίησης των ερωτώμενων από την ηλεκτρονική παρακολούθηση των ΟΣΣ. Η μεταβλητή Ηλεκτρονικές ΟΣΣ αποτελεί τον αριθμητικό μέσο όρο των δηλώσεων από τις οποίες προκύπτει (Ερ. 15 – 18) αποτυπώνοντας τον συνολικό βαθμό ικανοποίησης των ερωτώμενων από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ και ο Πίνακας 5 παρουσιάζει την ελάχιστη και την μέγιστη τιμή της, την Μέση Τιμή (Μ.Τ.) και την Τυπική της Απόκλιση (Τ.Α.).

Πίνακας 15. Περιγραφικοί δείκτες, δείκτης κεντρικής τάσης και διασποράς για το βαθμό ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ (N=139) (1=Καθόλου ικανοποιημένος/η, 5=Απόλυτα ικανοποιημένος/η)

Δηλώσεις	Min	Max	M.T.	T.A.
15. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από την ενημέρωση που λάβατε από το ΕΑΠ για την ηλεκτρονική διεξαγωγή των ΟΣΣ;	1	5	3,81	0,88
16. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από την πλατφόρμα που χρησιμοποιήθηκε για την διεξαγωγή της ΟΣΣ;	1	5	3,67	0,94
17. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από το παιδαγωγικό κλίμα στις εξ αποστάσεως ΟΣΣ;	1	5	3,63	0,92
18. Συνολικά και σύμφωνα με τα παραπάνω πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ;	2	5	3,69	0,81
Ηλεκτρονικές ΟΣΣ	2,00	5,00	3,70	0,71

Στο Σχήμα 8 παρουσιάζεται η κατανομή των τιμών της συνολικής ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ.

Σχήμα 8. Ιστόγραμμα κατανομής τιμών για τον συνολικό βαθμό ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, ο βαθμός ικανοποίησης των φοιτητών από την παρακολούθηση των ηλεκτρονικών ΟΣΣ είναι, κατά μέσο όρο, ανάμεσα από μέτρια και πολύ, με τάση προς πολύ (Μ.Τ.=3,70, Τ.Α.=0,71, min=2, max=5).

Μεγαλύτερο βαθμό ικανοποίησης εκφράζουν για την ενημέρωση που έχουν λάβει από το ΕΑΠ για την ηλεκτρονική διεξαγωγή των ΟΣΣ, σχεδόν πολύ ικανοποιημένοι (Μ.Τ.=3,81, Τ.Α.=0,88). Αντίθετα, τον μικρότερο βαθμό ικανοποίησης, σε σχέση με τις υπόλοιπες δηλώσεις, εκφράζουν για το παιδαγωγικό κλίμα στις εξ αποστάσεως ΟΣΣ, ανάμεσα σχεδόν από μέτριο προς μεγάλο βαθμό (Μ.Τ.=3,63, Τ.Α.=0,92).

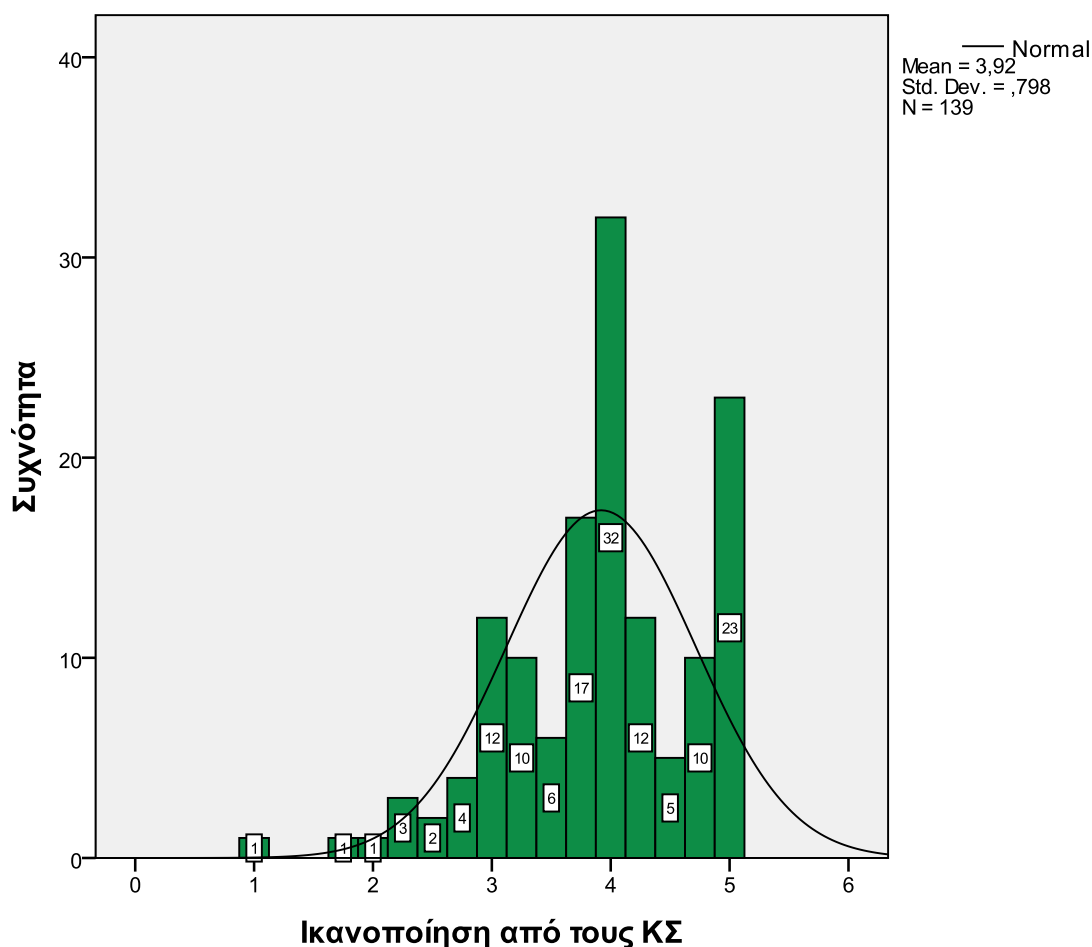
4.1.4. Καθηγητές- Σύμβουλοι

4.1.4.1. Ικανοποίηση από την ανταπόκριση των Καθηγητών-Συμβούλων

Ο Πίνακας 6 αποτυπώνει τους περιγραφικούς δείκτες (μέγιστη και ελάχιστη τιμή), τον δείκτη κεντρικής τάσης (Μέση Τιμή) και διασποράς (Τυπική Απόκλιση) του βαθμού ικανοποίησης των ερωτώμενων από την ανταπόκριση των ΚΣ στις νέες αλλαγές. Η μεταβλητή Καθηγητές-Σύμβουλοι αποτελεί τον αριθμητικό μέσο όρο των ερωτήσεων 19-22 αποτυπώνοντας τον συνολικό βαθμό ικανοποίησης των ερωτώμενων από τους ΚΣ και στον Πίνακα 6 αποτυπώνονται οι περιγραφικοί της δείκτες, ο δείκτης κεντρικής τάσης και διασποράς.

Πίνακας 16. Περιγραφικοί δείκτες, δείκτης κεντρικής τάσης και διασποράς για το βαθμό ικανοποίησης από τους ΚΣ (N=139) (1=Καθόλου ικανοποιημένος/η, 5=Απόλυτα ικανοποιημένος/η)

Δηλώσεις	Min	Max	M.T.	T.A.
19. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από την ενημέρωση-στήριξη που παρείχαν οι Κ/Σ ως προς τις νέες αλλαγές στις ΟΣΣ και στις εξετάσεις;	1	5	3,91	0,96
20. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από την κατάρτιση των Κ/Σ στις δυνατότητες της πλατφόρμας στην ηλεκτρονική ΟΣΣ;	1	5	3,86	0,92
21. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από την αποτελεσματικότητα των Κ/Σ στην ηλεκτρονική ΟΣΣ;	1	5	3,90	0,89
22. Συνολικά και σύμφωνα με τα παραπάνω πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από την ανταπόκριση των Κ/Σ εν μέσω πανδημίας;	1	5	4,00	0,82
Καθηγητές-Σύμβουλοι	1,00	5,00	3,92	0,80

Σχήμα 9. Ιστογράμμο κατανομής τιμών για το συνολικό βαθμό ικανοποίησης από τους ΚΣ

Ο συνολικός βαθμός ικανοποίησης από την ανταπόκριση των ΚΣ είναι, κατά μέσο όρο, σχεδόν πολύ μεγάλος (Μ.Τ.=3,92, Τ.Α.=0,80, min=1, max=5).

Μεγαλύτερο βαθμό ικανοποίησης αναφορικά με την ανταπόκριση των ΚΣ από τις υπόλοιπες εκφράζουν στη δήλωση 22 «Συνολικά και σύμφωνα με τα παραπάνω πόσο ικανοποιημένος/η μείνατε από την ανταπόκριση των Κ/Σ εν μέσω πανδημίας», πολύ ικανοποιημένοι (Μ.Τ.=4,00, Τ.Α.=0,82). Αντίθετα, χαμηλότερο βαθμό εκφράζουν στη δήλωση 20 «Πόσο ικανοποιημένος/η μείνατε από την κατάρτιση των Κ/Σ στις δυνατότητες της πλατφόρμας στην ηλεκτρονική ΟΣΣ;», λίγο λιγότερο από πολύ ικανοποιημένοι (Μ.Τ.=3,86, Τ.Α.=0,92).

4.1.5. Εξετάσεις

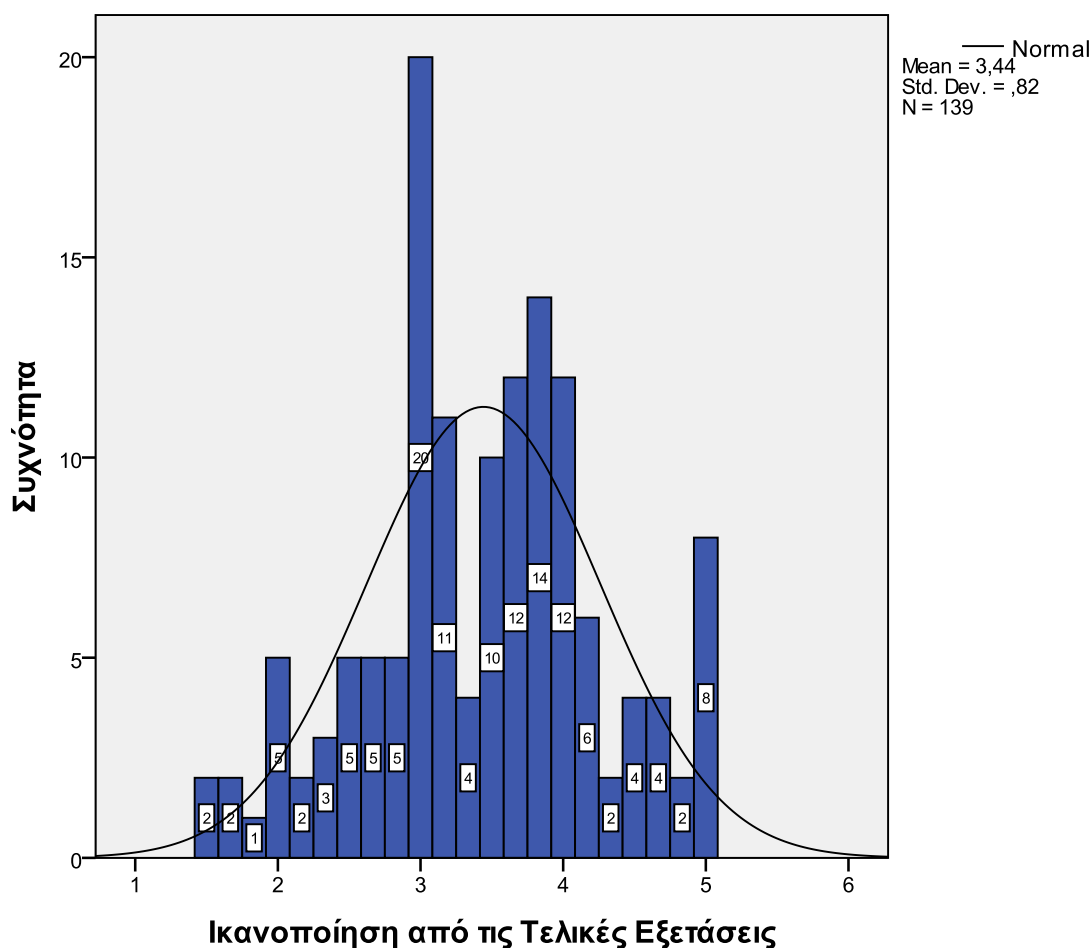
4.1.5.1. Ικανοποίηση από την τελική εξέταση

Ο Πίνακας 7 αποτυπώνει τους περιγραφικούς δείκτες (μέγιστη και ελάχιστη τιμή), τον δείκτη κεντρικής τάσης (Μέση Τιμή) και διασποράς (Τυπική Απόκλιση) του βαθμού ικανοποίησης των ερωτώμενων από την τελική εξέταση. Η μεταβλητή Εξετάσεις αποτελεί τον αριθμητικό μέσο όρο των ερωτήσεων 23-28 αποτυπώνοντας τον συνολικό βαθμό ικανοποίησης των ερωτώμενων από τις εξ αποστάσεως εξετάσεις και στον Πίνακα 7 αποτυπώνονται οι περιγραφικοί της δείκτες, ο δείκτης κεντρικής τάσης και διασποράς.

Πίνακας 17. Περιγραφικοί δείκτες, δείκτης κεντρικής τάσης και διασποράς για το βαθμό ικανοποίησης από την τελική εξέταση (N=139) (1=Καθόλου ικανοποιημένος/η, 5=Απόλυτα ικανοποιημένος/η)

Δηλώσεις	Min	Max	M.T.	T.A.
23. Πόσο ικανοποιημένος/η μέναιτε από την ενημέρωση εκ μέρους του ΕΑΠ για τη διαδικασία των εξετάσεων;	1	5	3,46	0,97
24. Πόσο ικανοποιημένος/η μέναιτε από την διαδικασία προσομοίωσης εξέτασης;	1	5	3,49	1,02
25. Πόσο ικανοποιημένος/η μέναιτε από τη μέθοδο εξέτασης στη/στις ΘΕ σας;	1	5	3,63	0,99
26. Πόσο ικανοποιημένος/η μέναιτε από τον χρόνο που δόθηκε για να απαντήσετε στα θέματα των εξετάσεων;	1	5	2,96	1,27
27. Πόσο ικανοποιημένος/η μέναιτε από την πλατφόρμα διεξαγωγής των εξετάσεων (exams.eap.gr);	2	5	3,62	0,90
28. Συνολικά και σύμφωνα με τα παραπάνω πόσο ικανοποιημένος/η μέναιτε από την οργάνωση των εξ αποστάσεως εξετάσεων εν μέσω πανδημίας;	1	5	3,49	0,87

Δηλώσεις	Min	Max	M.T.	T.A.
Εξετάσεις	1,50	5,00	3,44	0,82

Σχήμα 10. Ιστόγραμμα κατανομής τιμών για το συνολικό βαθμό ικανοποίησης από τις Τελικές Εξετάσεις

Ο συνολικός βαθμός ικανοποίησης των φοιτητών από τις εξ αποστάσεως εξετάσεις είναι, κατά μέσο όρο, ανάμεσα από μέτριος και μεγάλος (M.T.=3,44, T.A.=0,82, min=1,50, max=5).

Ειδικότερα, οι συμμετέχοντες δηλώνουν περισσότερο ικανοποιημένοι από τα υπόλοιπα σχετικά με τη μέθοδο εξέτασης στη/στις ΘΕ τους, ανάμεσα από μέτρια και πολύ ικανοποιημένοι, με τάση προς πολύ (M.T.=3,63, T.A.=0,99). Αντίθετα, λιγότερο

ικανοποιημένοι δηλώνουν σχετικά με τον χρόνο που τους δόθηκε για να απαντήσουν στα θέματα εξετάσεων, σχεδόν μέτρια (Μ.Τ.=2,96, Τ.Α.=1,27).

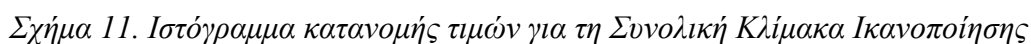
4.1.6. Κλίμακες ικανοποίησης αναφορικά με τις αλλαγές στη φοίτηση λόγω της πανδημίας

Οι συμμετέχοντες δηλώνουν, κατά μέσο όρο, ανάμεσα από μέτρια και πολύ ικανοποιημένοι από την ανταπόκριση του ΕΑΠ στις αλλαγές που έφερε η πανδημία σε σχέση με τις ΟΣΣ, τους ΚΣ και τις εξετάσεις (Μ.Τ.=3,53, Τ.Α.=0,94).

Γενικά, ο συνολικός βαθμός ικανοποίησης των συμμετεχόντων αναφορικά με τις αλλαγές στη φοίτησή τους εξαιτίας της πανδημίας είναι, κατά μέσο όρο, ανάμεσα από μέτριος και μεγάλος, με τάση προς μεγάλος (Μ.Τ.=3,64, Τ.Α.=0,69, min=1,93, max=5,00) (Πίνακας 8).

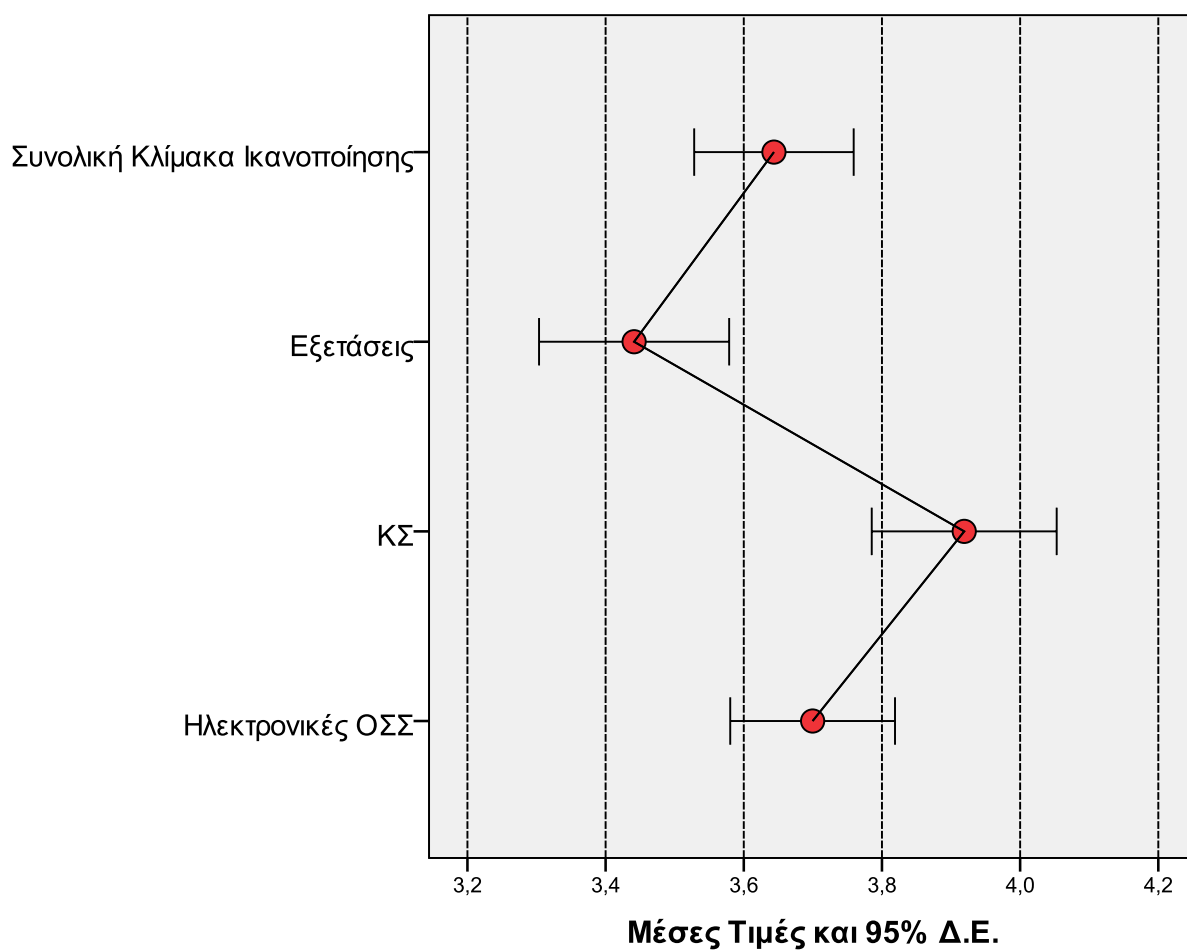
Πίνακας 18. Περιγραφικοί δείκτες, δείκτης κεντρικής τάσης και διασποράς για το βαθμό ικανοποίησης από την φοίτηση κατά την πανδημία (N=139) (1=Καθόλου ικανοποιημένος/η, 5=Απόλυτα ικανοποιημένος/η)

<i>Μεταβλητές</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M.T.</i>	<i>T.A.</i>
Ηλεκτρονικές ΟΣΣ	2,00	5,00	3,70	0,71
ΚΣ	1,00	5,00	3,92	0,80
Εξετάσεις	1,50	5,00	3,44	0,82
Συνολική Κλίμακα Ικανοποίησης	1,93	5,00	3,64	0,69

41

Σχήμα 12. Μέσες Τιμές και 95% Δ.Ε. για το βαθμό ικανοποίησης από τη φοίτηση κατά την πανδημία covid-19

4.1.7. Προτάσεις Βελτίωσης

Οι προτάσεις βελτίωσης των συμμετεχόντων σχετίζονται με τις τρεις γενικές κατηγορίες, όπως αυτές αποτυπώθηκαν και αφορούν το εκπαιδευτικό υλικό, τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ και τις εξ αποστάσεως εξετάσεις. Οι αποκρίσεις τους στις ανοιχτού τύπου ερωτήσεις ποσοτικοποιήθηκαν ώστε να αποτυπωθούν οι συχνότητες των απαντήσεων σε αυτές τις τρεις κατηγορίες και παρουσιάζονται ακολούθως.

4.1.7.1. Εκπαιδευτικό Υλικό

Ο Πίνακας 9 (και το Σχήμα 13) αποτυπώνει τις συχνότητες απαντήσεων των συμμετεχόντων αναφορικά με τις προτάσεις βελτίωσης σχετικά με το εκπαιδευτικό υλικό υπό τις νέες συνθήκες.

Πίνακας 19. Πίνακας συχνοτήτων για τις προτάσεις βελτίωσης του εκπαιδευτικού υλικού

Προτάσεις Βελτίωσης Εκπ/κου Υλικού	N	f %
Επικαιροποίηση – Προσαρμογή	25	18,0
Περισσότερο εύχρηστο και βοηθητικό υλικό	18	12,9
Καλύτερη Οργάνωση - Συστηματοποίηση	8	5,8
Περισσότερο ηλεκτρονικό υλικό	5	3,6
Δυνατότητα αποθήκευσης, εκτύπωσης και επεξεργασίας	5	3,6
Ψηφιοποίηση	10	7,2
Αλληλεπίδραση – Διάδραση	7	5,0
Περισσότερες ηλεκτρονικές πηγές	4	2,9
Ταυτόχρονη ηλεκτρονική και έντυπη μορφή υλικού	2	1,4
Περισσότερη/Καλύτερη ενημέρωση από το ΕΑΠ	1	0,7

N: Συχνότητα, f %: Σχετική συχνότητα %

Η ανάλυση κατέδειξε ότι το 18% των συμμετεχόντων (N=25) θεωρεί ότι οι το εκπαιδευτικό υλικό χρειάζεται επικαιροποίηση - προσαρμογή. Πιο συγκεκριμένα «Το εκπαιδευτικό υλικό πρέπει να προσαρμοστεί στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση» και πρέπει να γίνει «Προσαρμογή υλικού στην πλατφόρμα» και «προσαρμογή στα νέα δεδομένα». Μάλιστα οι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι θα πρέπει να γίνει «αναθεώρηση και αναπροσαρμογή του υλικού σε σχέση με τις δυνατότητες των ηλεκτρονικών ΟΣΣ», «ανανέωση βιβλίων» και «επικαιροποίηση εγχειριδίων».

Το 12,9% των ερωτώμενων (N=18) δήλωσαν ότι θα πρέπει το εκπαιδευτικό υλικό να είναι περισσότερο εύχρηστο και βοηθητικό. Αρκετοί προτείνουν «Μείωση της ύλης, απλούστευση και παραδείγματα». «Σε μερικά κεφάλαια καλό θα ήταν να υπάρχουν επεξηγηματικά pdf» καθώς και «περισσότερες διευκρινήσεις». Επίσης «να αναλύεται περισσότερο», να είναι «πιο απλό» και «να υπάρχει περισσότερη ανατροφοδότηση» είναι μερικές από τις προτάσεις των φοιτητών.

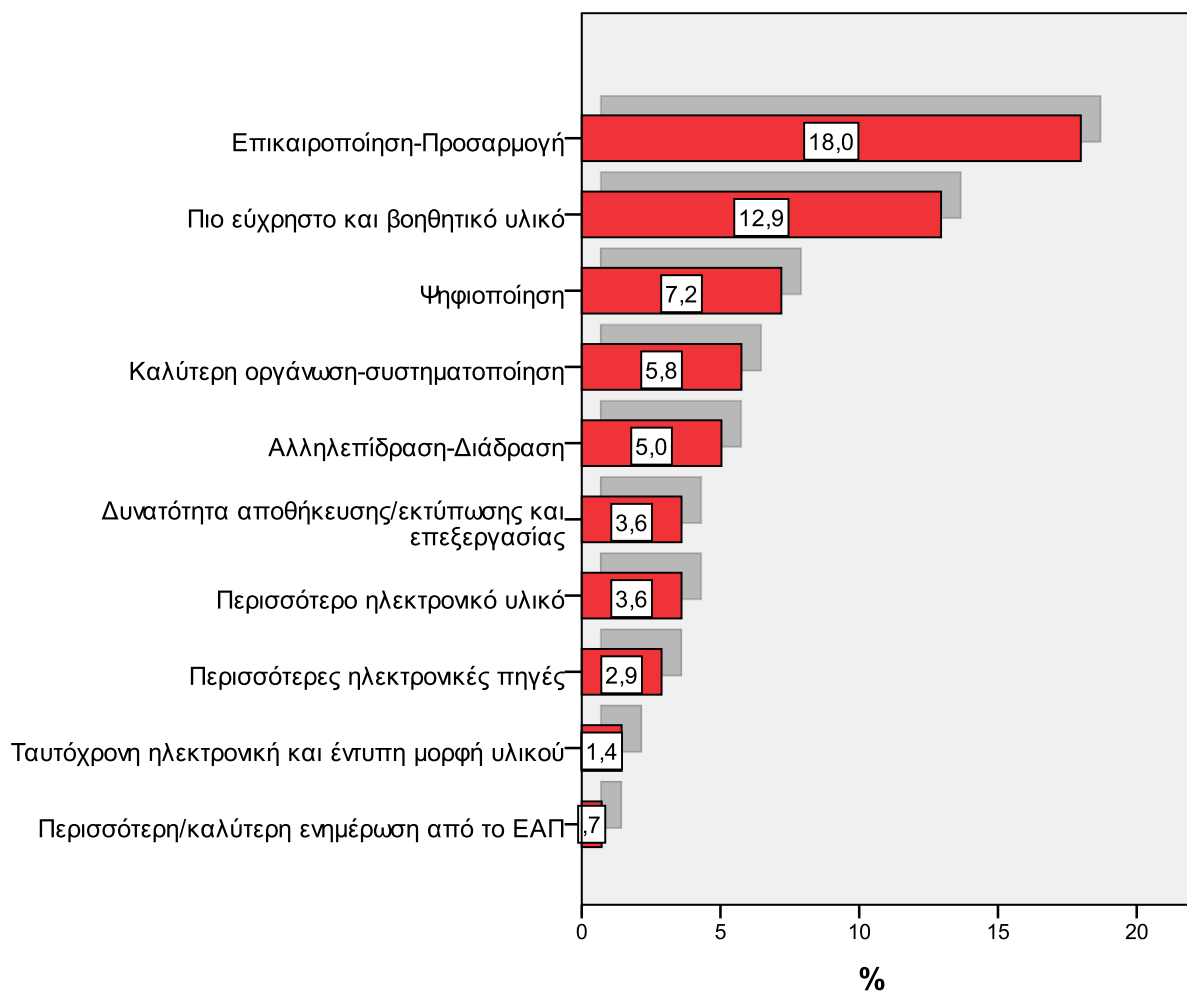
Το 7,2% (N=10) δήλωσε ότι θα πρέπει το εκπαιδευτικό υλικό να είναι ψηφιοποιημένο. «Να είναι ηλεκτρονικό», «να στηρίζεται σε ψηφιακές βάσεις» και «να είναι όλο ψηφιακό». Μάλιστα ένας συμμετέχων προτείνει «ό,τι βιβλίο δίνεται, επειδή αργεί να έρθει ή επειδή γίνονται λάθη να υπάρχει ταυτόχρονα και ηλεκτρονικά».

Το 5,8% (N=8) του δείγματος υπογραμμίζει την ανάγκη καλύτερης οργάνωσης – συστηματοποίησης του εκπαιδευτικού υλικού. Οι φοιτητές επισημαίνουν «να το βρίσκουμε πιο εύκολα στο study», να είναι «πιο εύκολα προσβάσιμο» και να υπάρχει «καλύτερη ταξινόμηση, καθώς πρέπει να ψάχνουμε σε πολλά διαφορετικά μέρη και δημιουργείται ένα δαιδαλώδες σύστημα μέχρι να ανακαλύψουμε όλο το παράλληλο υλικό, το επιπλέον υλικό που μας στέλνουν στα email, απαρχαιωμένες οδηγίες για υλικό το οποίο δεν υφίσταται και άδικο το ψάχνουμε, κτλ».

Το 5% (N=7) των ερωτώμενων αναδεικνύει την ανάγκη μεγαλύτερης αλληλεπίδρασης – διάδρασης του εκπαιδευτικού υλικού. Σύμφωνα με τις απαντήσεις τους, θα πρέπει «να επανεκτιμηθεί το θέμα της διαδραστικότητας» και «να είναι πιο αλληλεπιδραστικό, με δραστηριότητες συνεργατικές και συμμετοχικές», όπως επίσης και «να γίνει διαδραστικότερο, πχ εναλλαγή παραθύρων, παράθυρα απαντήσεων κ.α.».

Σε μικρότερα ποσοστά οι συμμετέχοντες επισημαίνουν την ανάγκη περισσότερου ηλεκτρονικού υλικού (3,6%, N=5) («περισσότερο online διαδραστικό υλικό» και «ίσως θα έπρεπε να παρέχονται κάποια DVDs με videos ανάλογα και με το περιεχόμενο της ενότητας ώστε να είναι πιο "βιωματικό". Όπως γινόταν στην ΕΚΕ 50»), όπως και ότι θα πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα αποθήκευσης, εκτύπωσης και επεξεργασίας του ηλεκτρονικού υλικού (3,6%, N=5) («Ψηφιοποίηση με δυνατότητα αποθήκευσης και εκτύπωσης», και «να είναι διαθέσιμο και επεξεργάσιμο ηλεκτρονικά, ή θα πρέπει να ανοίγει προς επεξεργασία έστω και με κωδικό που θα δίνεται από τους συντονιστές»).

Λιγότεροι θεωρούν ότι θα πρέπει να παρέχονται περισσότερες ηλεκτρονικές πηγές (2,9%, N=4) και ότι θα πρέπει να υπάρχει ταυτόχρονη ηλεκτρονική και έντυπη μορφή του υλικού (1,4%, N=2). Τέλος, ένας συμμετέχων (0,7%) προτείνει καλύτερη ενημέρωση από το ΕΑΠ.

Σχήμα 13. Κατανομή συχνοτήτων για τις προτάσεις βελτίωσης του εκπαιδευτικού υλικού

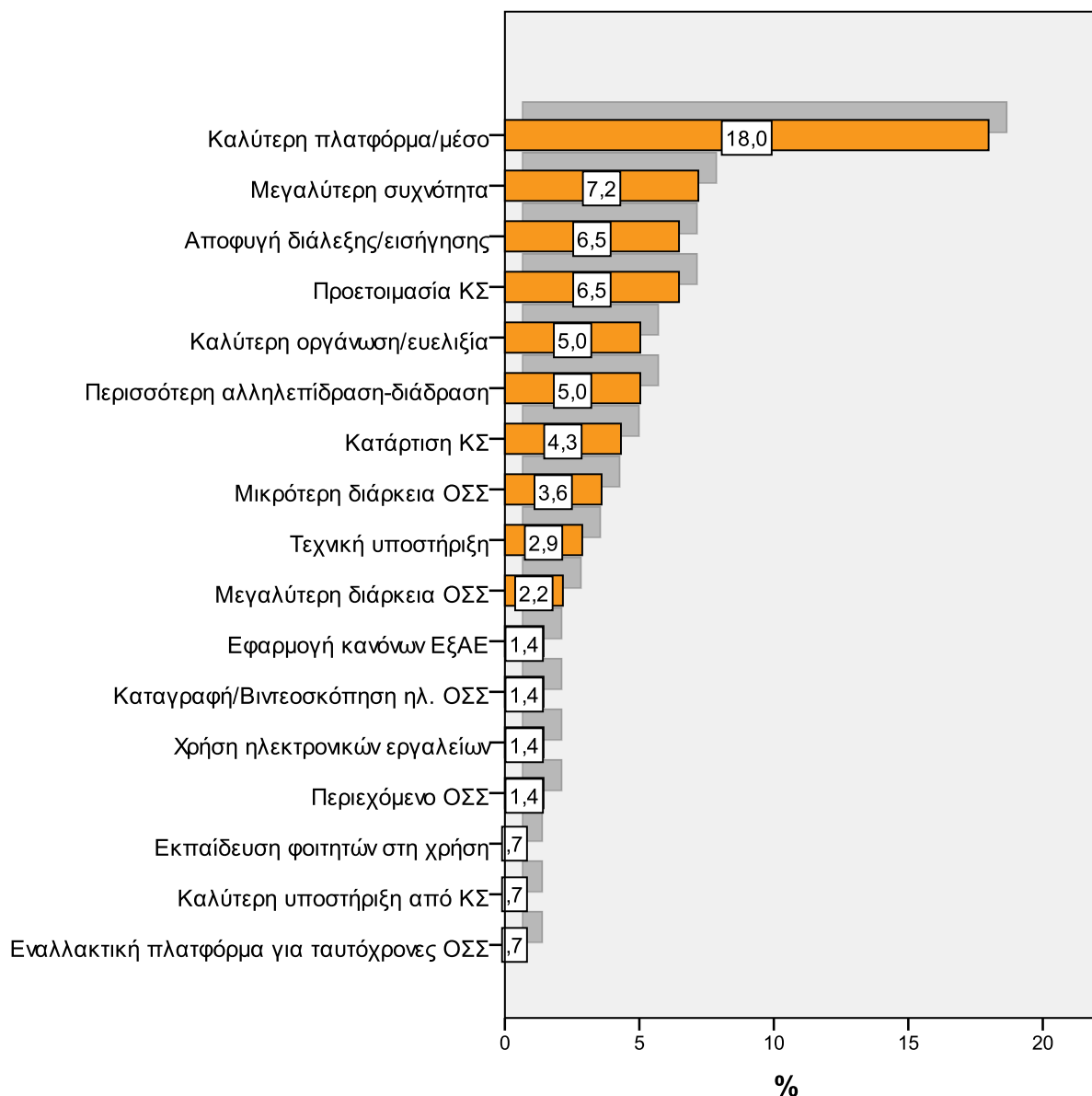
4.1.7.2. Ηλεκτρονικές ΟΣΣ

Ο Πίνακας 10 (και το Σχήμα 14) αποτυπώνει τις συχνότητες απαντήσεων των συμμετεχόντων αναφορικά με τις προτάσεις βελτίωσης σχετικά με τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ.

Πίνακας 20. Πίνακας συχνότητων για τις προτάσεις βελτίωσης για τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ

Προτάσεις Βελτίωσης ηλεκτρονικών ΟΣΣ	N	f %
Περισσότερη αλληλεπίδραση-διάδραση	7	5,0
Καλύτερη πλατφόρμα/μέσο	25	18,0
Εναλλακτική πλατφόρμα για ταυτόχρονες ΟΣΣ	1	0,7
Μεγαλύτερη διάρκεια ΟΣΣ	3	2,2
Μικρότερη διάρκεια ΟΣΣ	5	3,6
Καλύτερη υποστήριξη από ΚΣ	1	0,7
Αποφυγή διάλεξης/εισήγησης	9	6,5
Εκπαίδευση φοιτητών στη χρήση	1	0,7
Τεχνική υποστήριξη	4	2,9
Μεγαλύτερη συχνότητα	10	7,2
Περιεχόμενο ΟΣΣ	2	1,4
Χρήση ηλεκτρονικών εργαλείων	2	1,4
Καταγραφή/Βιντεοσκόπηση ηλ. ΟΣΣ	2	1,4
Προετοιμασία ΚΣ	9	6,5
Κατάρτιση ΚΣ	6	4,3
Καλύτερη οργάνωση/ευελιξία	7	5,0
Εφαρμογή κανόνων ΕΞΑΕ	2	1,4

N: Συχνότητα, f%: Σχετική συχνότητα %

Σχήμα 14. Κατανομή συχνοτήτων για τις προτάσεις βελτίωσης για τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ

Η ανάλυση κατέδειξε ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες (18%, N=25) επισημαίνουν την ανάγκη χρήσης καλύτερης πλατφόρμας/μέσου, μέσω της οποίας πραγματοποιούνται οι ηλεκτρονικές ΟΣΣ. Οι ερωτώμενοι αναφέρουν ότι πρέπει να υπάρχει «καλύτερη», «πιο βελτιωμένη πλατφόρμα» ή να γίνεται «χρήση πιο σύγχρονης πλατφόρμας», «που να στηρίζει καλύτερα τις ΟΣΣ αναφορικά με το τεχνικό κομμάτι». Επίσης, θα πρέπει «να βελτιωθεί η απόδοση της πλατφόρμας (εικόνα, ήχος κλπ.)», να έχει «περισσότερες δυνατότητες για ομαδική αλληλεπίδραση (μελέτες περίπτωσης, κ.τ.λ.)» και να είναι «περισσότερο φιλική στη

χρήση». Ένας συμμετέχων προτείνει να έχει «εφαρμογή σε κινητό» ενώ «ήδη με το webex έχει βελτιωθεί η διεξαγωγή τους, καθώς υπάρχουν πολύ περισσότερες δυνατότητες (breakout rooms, polls etc.)».

Το 7,2% (N=10) των φοιτητών θεωρεί ότι θα πρέπει να αυξηθεί η συχνότητα των ηλεκτρονικών ΟΣΣ. Επισημαίνουν ότι θα πρέπει να είναι «περισσότερες και μικρότερης διάρκειας ΟΣΣ, γιατί οι 4 ώρες μπροστά στον Η/Υ είναι πολλές και κουραστικές». Ακόμη, «πρέπει να γίνουν περισσότερες ΟΣΣ για να καλύπτονται οι απορίες» και «για καλύτερη ανατροφοδότηση από τον ΣΕΠ και αλληλεπίδραση με τους συμφοιτητές», «πιο άμεση επαφή με τους καθηγητές-συμβούλους και μια πιο σταθερή επικοινωνία, με περισσότερες διαθέσιμες ΟΣΣ».

Το 6,5%, (N=9) υπογραμμίζει ότι θα πρέπει να αποφεύγεται η διάλεξη/εισήγηση από τους ΚΣ, ώστε να είναι «περισσότερο συμμετοχικές», «να αξιοποιούνται τα μέλη με συζητήσεις, βιωματικές ασκήσεις, επικοινωνία», «να υπάρχει η δυνατότητα για ομάδες εργασίας και όχι μόνο μετωπική μέθοδος, γιατί είναι κουραστικό». Θα πρέπει να υπάρχουν «περισσότερες δυνατότητες για ομαδική αλληλεπίδραση (μελέτες περίπτωσης, κ.τ.λ.)», «συμμετοχικές και με παιδαγωγικό χαρακτήρα» και «να υπάρχει δυνατότητα για ομαδική εργασία που θα αντισταθμίσει την έλλειψη της διά ζώσης αλληλεπίδρασης». Εν κατακλείδι, «να αξιοποιούνται όσα περισσότερα εργαλεία διαθέτει η πλατφόρμα για ενεργή συμμετοχή των εκπαιδευομένων».

Τίδιο ποσοστό συμμετεχόντων (6,5%, N=9) επισημαίνει την ανάγκη σωστής προετοιμασίας των ΚΣ. «Θα πρέπει να γίνεται καλή προετοιμασία από τον Καθηγητή και να είναι πρόθυμος να απαντά στις ερωτήσεις κι στις δυσκολίες των φοιτητών». Μάλιστα «οι δυνατότητες που παρέχουν οι ΟΣΣ εξαρτώνται περισσότερο από τις ικανότητες των ΚΣ». Οι ΚΣ θα πρέπει να είναι «καλά προετοιμασμένοι για την κάθε ΟΣΣ ξεχωριστά», καθώς «η καλή οργάνωση του ΚΣ διαδραματίζει το πιο ουσιαστικό ρόλο στις ΟΣΣ».

Το 5% (N=7) των ερωτώμενων αναγνωρίζει την ανάγκη για καλύτερη οργάνωση/ευελιξία, είτε «ως προς τις ώρες πραγματοποίησης (σε μία συνάντηση δεν μπορούσε ο καθηγητής και άλλαξε τελευταία στιγμή χωρίς να ερωτηθούμε αν μπορούμε να παρακολουθήσουμε τη νέα)», είτε «στα χρονικά όρια παράδοσης εργασιών». Ακόμη, είναι σημαντικό «να

λαμβάνουν υπόψη εάν οι φοιτητές έχουν παραπάνω από μια ενότητα» ώστε «να μη γίνονται την ίδια ημέρα ΟΣΣ δύο διαφορετικών ενότητων».

Ίδιο ποσοστό φοιτητών (5%, N=7) δίνει σημασία στην ανάγκη για περισσότερη αλληλεπίδραση-διάδραση, με «βελτίωση της διαδραστικότητας με δραστηριότητες σχεδιασμένες για την εκπαίδευση ενηλίκων». Οι συμμετέχοντες δηλώνουν ότι θα πρέπει «να βρεθεί τρόπος αλληλεπίδρασης και από εμάς, να μπορούμε και εμείς να στέλνουμε υλικό με μορφή εργασίας την ώρα της συνάντησης, όχι μόνο τσατ και κάμερα».

Η κατάρτιση των ΚΣ αποτελεί σημαντικό παράγοντα για το 4,3% των συμμετεχόντων (N=6). Οι ΚΣ πρέπει «να έχουν καλύτερη γνώση της τεχνολογίας» και «να έχουν εκπαιδευτεί κατάλληλα».

Μικρότερα ποσοστά φοιτητών επισημαίνουν την ανάγκη καλύτερης τεχνικής υποστήριξης (2,9%, N=4) τη μεγαλύτερη διάρκεια των ΟΣΣ (2,2%, N=3), την εφαρμογή κανόνων ΕΞΑΕ (1,4%, N=2), την καταγραφή/βιντεοσκόπηση των ηλεκτρονικών ΟΣΣ (1,4%, N=2, «έτσι ώστε να το παρακολουθήσουν ασύγχρονα όσοι δεν έχουν τον απαιτούμενο εξοπλισμό ή υποδομές»), τη χρήση ηλεκτρονικών εργαλείων (1,4%, N=2) το περιεχόμενο των ΟΣΣ (1,4%, N=2, «Περισσότερο υλικό και επεξηγήσεις σε σχέση με τη μελέτη, λιγότερη επεξήγηση εργασιών που ήδη παραδόθηκαν», «Περισσότερες οδηγίες για τις ΓΕ και για τις τελικές εξετάσεις»), την εκπαίδευση των φοιτητών στη χρήση (0,7%, N=1), την καλύτερη υποστήριξη από τους ΚΣ (0,7%, N=1) και την ύπαρξη εναλλακτικής πλατφόρμας για ταυτόχρονες ΟΣΣ (0,7%, N=1).

4.1.7.3. Εξ αποστάσεως εξετάσεις

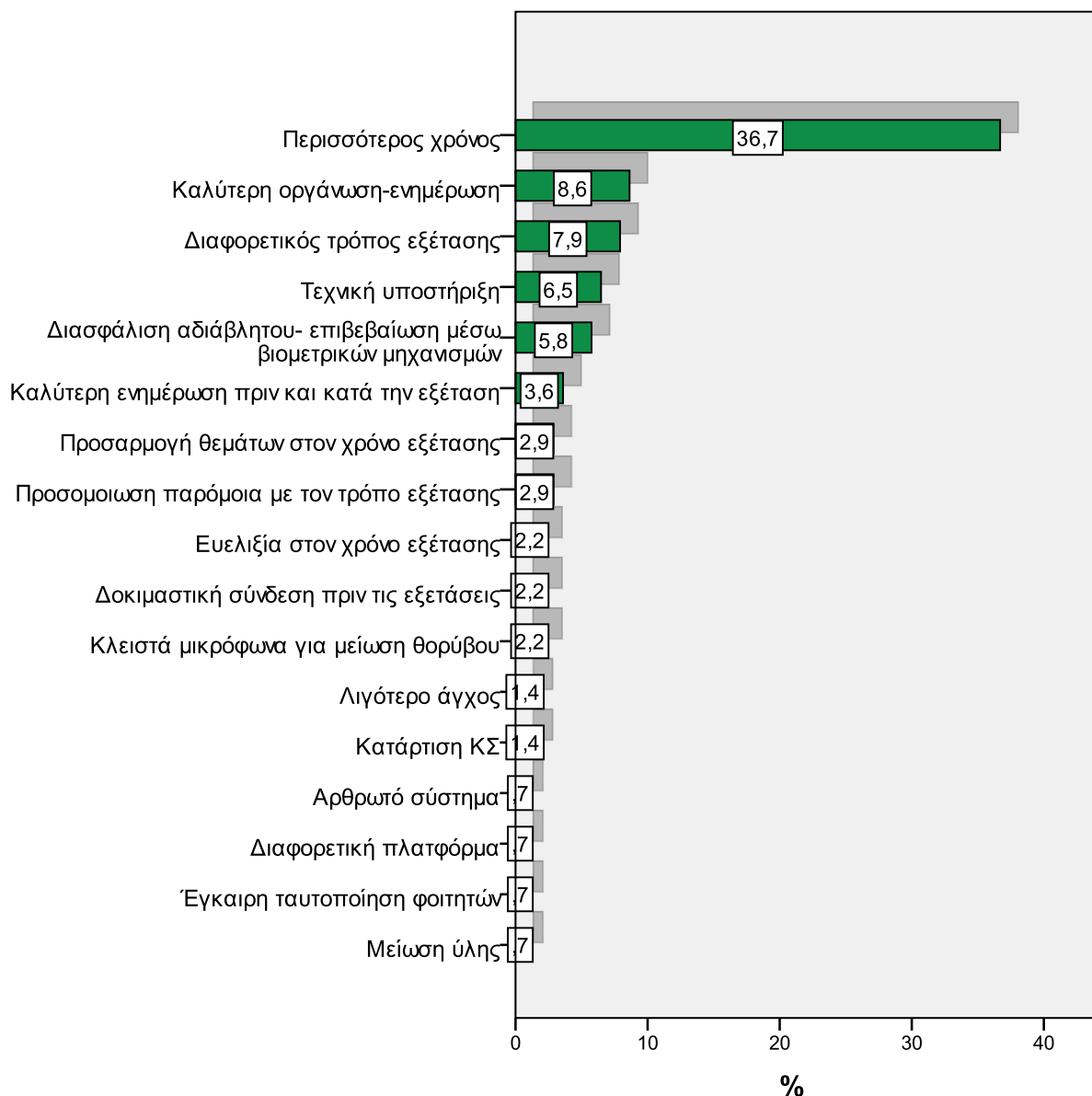
Ο Πίνακας 11 (και το Σχήμα 15) αποτυπώνει τις συχνότητες απαντήσεων των συμμετεχόντων αναφορικά με τις προτάσεις βελτίωσης σχετικά με τις εξ αποστάσεως εξετάσεις.

Πίνακας 21. Πίνακας συχνοτήτων για τις προτάσεις βελτίωσης των εξ αποστάσεως εξετάσεων

<i>Προτάσεις Βελτίωσης εξ Αποστάσεως Εξετάσεων</i>	<i>N</i>	<i>f %</i>
Καλύτερη οργάνωση-ενημέρωση	12	8,6
Περισσότερος χρόνος	51	36,7
Λιγότερο άγχος	2	1,4
Τεχνική υποστήριξη	9	6,5
Δοκιμαστική σύνδεση πριν τις εξετάσεις	3	2,2
Διασφάλιση αδιάβλητου- επιβεβαίωση μέσω βιομετρικών μηχανισμών	8	5,8
Διαφορετικός τρόπος εξέτασης	11	7,9
Ευελιξία στον χρόνο εξέτασης	3	2,2
Αρθρωτό σύστημα	1	0,7
Προσομοίωση παρόμοια με τον τρόπο εξέτασης	4	2,9
Προσαρμογή θεμάτων στον χρόνο εξέτασης	4	2,9
Καλύτερη ενημέρωση πριν και κατά την εξέταση	5	3,6
Μείωση ύλης	1	0,7
Κλειστά μικρόφωνα για μείωση θορύβου	3	2,2
Κατάρτιση ΚΣ	2	1,4
Έγκαιρη ταυτοποίηση φοιτητών	1	0,7
Διαφορετική πλατφόρμα	1	0,7

N: Συχνότητα, f %: Σχετική συχνότητα %

Σχήμα 15. Κατανομή συχνότητων για τις προτάσεις βελτίωσης των εξ αποστάσεως εξετάσεων

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, οι περισσότεροι ερωτώμενοι (36,7%, N=51) επιθυμούν περισσότερο χρόνο κατά τη διάρκεια των εξ αποστάσεως εξετάσεων. «Θα πρέπει να δοθεί περισσότερος χρόνος στη γραπτή εξέταση των ενοτήτων», ειδικότερα «όταν πρόκειται για θέματα ανάπτυξης», καθώς και «να υπάρχει καλύτερη ενημέρωση (ίσως και αυτοματοποιημένη) για το χρόνο που τελειώνει η εξέταση και το περιθώριο που έχουμε μέχρι να υποβληθούν οι απαντήσεις». Περισσότερος χρόνος είναι αναγκαίος «ώστε να

καλύπτει την αντιμετώπιση τεχνικών προβλημάτων και την παροχή άμεσης βοήθειας από *helpdesk*). Θα πρέπει «να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι σκέφτονται και δακτυλογραφούν οι φοιτητές (περισσότερο δύσκολο από τη δια ζώσης εξέταση)» «γιατί δεν είμαστε απόλυτα εξοικειωμένοι στην πληκτρολόγηση των απαντήσεων και στη διαχείριση του ελάχιστου χρόνου» και «δεν έχουν όλοι τις ίδιες ικανότητες δακτυλογράφησης και ταχύτητας». Επίσης, «καθώς γράφουμε να ενημερωνόμαστε με κάποιον τρόπο για [...] τυχόν παράταση χρόνου, όχι να τελειώνουμε υποχρεωτικά στο δοσμένο χρόνο και ξαφνικά μέσα στο άγχος να βλέπουμε ότι πήρε παράταση...».

Το 8,6% (N=12) επισημαίνει την ανάγκη για καλύτερη οργάνωση-ενημέρωση, «αρκετό καιρό πριν τις εξετάσεις, έτσι ώστε να μην προκαλούν στους φοιτητές περισσότερο άγχος. Να δίνουν περισσότερες διευκρινήσεις» και «ακριβέστερες οδηγίες, επικράτησε σύγχυση». «Θα πρέπει να υπάρχει καλύτερος συντονισμός και οργάνωση στον τρόπο εξέτασης, με τους συντονιστές της εκάστοτε ενότητας να ενημερώνουν άμεσα τους φοιτητές για τον τρόπο, και το χρόνο της εξέτασης», «καλύτερη εποπτεία, πιο σαφείς οδηγίες σχετικά με τη διαδικασία».

Το 7,9% (N=11) των φοιτητών αναδεικνύει την ανάγκη για διαφορετικό τρόπο εξέτασης, «π.χ. πολλαπλών επιλογών και κριτικής σκέψης, όχι *project* μέσα σε δυο-τρεις ώρες». Επίσης «κουίζ, όχι μόνο ανάπτυξης» και «να είναι πολλαπλής επιλογής ή σύντομης απάντησης ή να βρεις κάποια λάθη σε κάποια εργασία και όχι μεγάλης ανάπτυξης, γιατί αγχώνεσαι με τον χρόνο» ή «μια παραπάνω εργασία». Ακόμη, «οι εξετάσεις να γίνονται αυτόματα και όχι μετά από λήψη αρχείων».

9 ερωτώμενοι (6,5%) υπογραμμίζουν τη σημασία της καλύτερης τεχνικής υποστήριξης. «Να υπάρχει βοήθεια από το ΕΑΠ όσον αφορά την τεχνική υποστήριξη», «*live online* τεχνική υποστήριξη» και «παροχή άμεσης βοήθειας από *helpdesk*».

Το 5,8% (N=8) του δείγματος επισημαίνει την ανάγκη διασφάλισης του αδιάβλητου των εξετάσεων. «Να διασφαλιστεί η ασφάλεια των εξετάσεων κ να επιβεβαιωθεί η ταυτότητα του φοιτητή μέσω βιομετρικών μηχανισμών», «να εξασφαλιστεί η διαδικασία ταυτοποίησης που προκαλεί ιδιαίτερο άγχος πριν την εξέταση...» και γενικότερα να υπάρξουν «περισσότερες δικλίδες ασφάλειας σχετικά με το αδιάβλητο των εξετάσεων».

Χαμηλότερα ποσοστά συμμετεχόντων υπογραμμίζουν την ανάγκη για καλύτερη ενημέρωση πριν και κατά την εξέταση (3,6%, N=5), προσαρμογή των θεμάτων στον

χρόνο εξέτασης (2,9%, N=4) να υπάρχουν προσομοιώσεις παρόμοιες με τον τρόπο εξέτασης (2,9%, N=4), ευελιξία στον χρόνο εξέτασης (2,2%, N=3), δοκιμαστική σύνδεση πριν τις εξετάσεις (2,2%, N=3) και να είναι κλειστά τα μικρόφωνα για μείωση θορύβου (2,2%, N=3). Επίσης, να είναι λιγότερο αγχωτικές (1,4%, N=2), να είναι άριστα καταρτισμένοι οι ΚΣ σε σχέση με την πλατφόρμα των εξετάσεων (1,4%, N=2), να ισχύσει ουσιαστικά το αρθρωτό σύστημα (0,7%, N=1), να χρησιμοποιηθεί καλύτερη πλατφόρμα (0,7%, N=1), να γίνεται έγκαιρα η ταυτοποίηση των φοιτητών (0,7%, N=1) και να είναι μικρότερη η ύλη των εξετάσεων (0,7%, N=1).

4.1.8. Έλεγχος κανονικότητας κατανομών

Στον Πίνακα 12 παρουσιάζονται οι έλεγχοι κανονικότητας κατανομών των δηλώσεων 18,22,28 και 29 της έρευνας που αφορούν στο πόσο ικανοποιημένοι δηλώνουν ότι είναι οι ερωτώμενοι από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, από την ανταπόκριση των ΚΣ, από τις εξ αποστάσεως εξετάσεις και από την ανταπόκριση του ΕΑΠ αντιστοίχως.

Πίνακας 22. Έλεγχοι Κανονικότητας Κατανομών

Δήλωση	Kolmogorov-Smirnov		Shapiro-Wilk	
	(B.E.=139)		(B.E.=139)	
	Στατ. Κριτήριο	p	Στατ. Κριτήριο	p
Ικανοποίηση από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ	0,268	<0,001	0,860	<0,001
Ικανοποίηση από τους ΚΣ	0,263	<0,001	0,840	<0,001
Ικανοποίηση από τις Εξετάσεις	0,239	<0,001	0,882	<0,001
Ικανοποίηση από την συνολική ανταπόκριση του ΕΑΠ	0,222	<0,001	0,893	<0,001

Παρότι και οι δύο έλεγχοι δίνουν στατιστικά σημαντική απόκλιση από την κανονική κατανομή και για τις τέσσερις δηλώσεις, η τιμή του κριτηρίου Shapiro-Wilk για όλες σχεδόν τις μεταβλητές είναι υψηλή, κοντά στο 1,00 ($W > 0,8$). Επειδή όμως τα δύο αυτά τεστ έχουν μεγάλη ευαισθησία στην παραμικρή απόκλιση από την κανονικότητα, υπολογίστηκαν η λοξότητα, η κύρτωση και οι τυπικές τους τιμές για τα αντίστοιχα σταθερά σφάλματα τους (Σ.Σ. – standard error) για κάθε μεταβλητή (Πίνακας 13).

Πίνακας 23. Λοξότητα και Κύρτωση δηλώσεων

Δήλωση	Λοξότητα (Σ.Σ.=0,206)		Κύρτωση (Σ.Σ.=0,408)	
	Λοξότητα	Τυπική Τιμή	Κύρτωση	Τυπική Τιμή
		Z		Z
Ικανοποίηση από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ	-0,219	-1,067	-0,364	-0,890
Ικανοποίηση από τους ΚΣ	-0,648	-3,154	0,544	1,332
Ικανοποίηση από τις Εξετάσεις	-0,200	-0,973	-0,349	-0,853
Ικανοποίηση από την συνολική ανταπόκριση του ΕΑΠ	-0,253	-1,229	-0,385	-0,943

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η λοξότητα και η κύρτωση κάθε μεταβλητής πρέπει να είναι χαμηλή ($< 1,5$) (Chen & Zhu, 2001) και ότι δεν παρατηρήθηκαν ιδιαίτερα ακραίες τιμές ($Z < 3,29$ κατά απόλυτη τιμή), η κατανομή των δηλώσεων μπορεί να θεωρηθεί ότι προσεγγίζει την κανονική.

4.2. Επαγωγική Ανάλυση

4.2.1. Διαφοροποίηση δηλώσεων ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, από τους ΚΣ, από τις Εξετάσεις και από την ανταπόκριση του ΕΑΠ ως προς το φύλο

Για να διερευνηθούν πιθανές διαφορές των δηλώσεων ικανοποίησης των συμμετεχόντων από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, από τους ΚΣ, από τις Εξετάσεις και από την ανταπόκριση του ΕΑΠ μεταξύ ανδρών και γυναικών πραγματοποιήθηκε ο στατιστικός έλεγχος t-test για ανεξάρτητα δείγματα. Τα αποτελέσματα αποτυπώνονται στον Πίνακα 14.

Πίνακας 24. Έλεγχοι διαφοράς μέσω των τιμών δηλώσεων ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, τους ΚΣ, τις Εξετάσεις και την ανταπόκριση του ΕΑΠ μεταξύ ανδρών και γυναικών

Δήλωση	Φύλο	N	M.T.	T.A.	t	p-value
Ικανοποίηση από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ	Άνδρας	23	3,39	0,66	-1,969	0,051
	Γυναίκα	116	3,75	0,82		
Ικανοποίηση από τους ΚΣ	Άνδρας	23	3,87	0,69	-0,838	0,404
	Γυναίκα	116	4,03	0,84		
Ικανοποίηση από τις Εξετάσεις	Άνδρας	23	3,39	0,89	-0,589	0,557
	Γυναίκα	116	3,51	0,87		
Ικανοποίηση από την συνολική ανταπόκριση του ΕΑΠ	Άνδρας	23	3,22	1,09	-1,768	0,079
	Γυναίκα	116	3,59	0,90		

*p<0,05

Δεν διαπιστώθηκε κάποια στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά στις δηλώσεις ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ [t(137)=-1,969, p=0,051], από τους ΚΣ [t(137)=-0,838, p=0,404], από τις Εξετάσεις [t(137)=-0,589, p=0,557] και από την ανταπόκριση του ΕΑΠ [t(137)=-1,758, p=0,079].

4.2.2. Διαφοροποίηση δηλώσεων ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, από τους ΚΣ, από τις Εξετάσεις και από την ανταπόκριση του ΕΑΠ σε σχέση με την ηλικία

Για να διερευνηθούν πιθανές διαφορές των δηλώσεων ικανοποίησης των συμμετεχόντων από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, από τους ΚΣ, από τις Εξετάσεις και από την ανταπόκριση του ΕΑΠ μεταξύ των τεσσάρων ηλικιακών κατηγοριών πραγματοποιήθηκε ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης (one-way ANOVA) (Πίνακας 15).

Πίνακας 25. Διαφορά μέσων όρων δηλώσεων ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, από τους ΚΣ, από τις Εξετάσεις και από την ανταπόκριση του ΕΑΠ ως προς την ηλικία

Δήλωση	Ηλικία	N	M.T.	T.A.	F	p
Ικανοποίηση από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ	≤30	18	3,44	1,04	1,000	0,400
	31-40	55	3,65	0,84		
	41-50	44	3,75	0,75		
	>50	22	3,86	0,56		
Ικανοποίηση από τους ΚΣ	≤30	18	4,11	0,68	0,435	0,728
	31-40	55	3,91	0,82		
	41-50	44	4,02	0,82		
	>50	22	4,09	0,92		
Ικανοποίηση από τις Εξετάσεις	≤30	18	3,50	0,62	0,349	0,790
	31-40	55	3,40	0,87		
	41-50	44	3,55	0,85		
	>50	22	3,59	1,10		
Ικανοποίηση από την συνολική ανταπόκριση του ΕΑΠ	≤30	18	3,33	0,84	0,348	0,791
	31-40	55	3,53	0,96		
	41-50	44	3,59	0,90		
	>50	22	3,59	1,10		

Δήλωση	Ηλικία	N	M.T.	T.A.	F	p

*p<0,05

Δεν διαπιστώθηκε κάποια στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση των δηλώσεων ικανοποίησης από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ [Welch's $F_{(3, 53,013)}=1,000$, $p=0,400$], από τους ΚΣ [$F_{(3, 135)}=0,435$, $p=0,728$], από τις Εξετάσεις [$F_{(3, 135)}=0,349$, $p=0,790$] και από την ανταπόκριση του ΕΑΠ [$F_{(3, 135)}=0,348$, $p=0,791$] ως προς την ηλικία.

4.3. Πολυκριτήρια ανάλυση ικανοποίησης

Για την ανάλυση της ικανοποίησης των μεταπτυχιακών φοιτητών στην ενότητα των ερωτήσεων από την 15 έως την 29 χρησιμοποιήθηκε επιπλέον της τεχνικής των Μ.Ο. η πολυκριτήρια μέθοδος MUSA (Multicriteria Satisfaction Analysis), όπως έχει προταθεί από τους Γρηγορούδη & Σίσκο (2000), Siskos & Grigoroudis (2002, 2010). Η μέθοδος έχει χρησιμοποιηθεί σε πλήθος τομέων, μεταξύ αυτών και της εκπαίδευσης (Krassadaki et al., 2013, Krassadaki & Matsatsinis, 2017).

Η μέθοδος χρησιμοποιεί δεδομένα ικανοποίησης που συλλέγονται μέσω ερωτηματολογίων και η ανάλυση βασίζεται σε ένα συλλογικό μοντέλο, υποθέτοντας ότι υπάρχει μια ιεραρχική δομή που διέπει τα κριτήρια ικανοποίησης. Η μέθοδος ακολουθεί τις αρχές της ποιοτικής ανάλυσης παλινδρόμησης υπό περιορισμούς και τις τεχνικές του γραμμικού προγραμματισμού για την επίλυση (Jacquet-Lagrèze and Siskos, 1982, Siskos and Yannacopoulos, 1985, Siskos, 1985) και στοχεύει στην αξιολόγηση του επιπέδου ικανοποίησης ενός συνόλου ατόμων με βάση τις αξίες τους και τις εκφρασμένες προτιμήσεις τους. Πιο συγκεκριμένα, η μέθοδος υποθέτει ότι η συνολική ικανοποίηση ενός μεμονωμένου ατόμου εξαρτάται από ένα σύνολο μεταβλητών που αντιπροσωπεύουν τα χαρακτηριστικά του προσφερόμενου προϊόντος ή υπηρεσίας.

Στην παρούσα έρευνα η ικανοποίηση αναλύθηκε σε 3 κύριες διαστάσεις-κριτήρια: ηλεκτρονικές ΟΣΣ (ερωτ. 18), ανταπόκριση Καθηγητών/Συμβούλων (ερωτ. 22) και οργάνωση των εξ αποστάσεως Εξετάσεων (ερωτ. 28), ενώ κάθε μία διάσταση αναλύθηκε

σε ένα σύνολο επιμέρους διαστάσεων. Η ιεραρχική δομή των κριτηρίων/υποκριτηρίων αναλύεται παρακάτω.

Συγκεκριμένα, οι ΗΛΕ-ΟΣΣ αναλύθηκαν σε τρεις επιμέρους διαστάσεις ικανοποίησης (υποκριτήρια) που αφορούν τα εξής: την ενημέρωση που λάβανε οι φοιτητές από το ΕΑΠ για τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ (ερωτ. 15), την πλατφόρμα που χρησιμοποιήθηκε στις ΗΛΕ-ΟΣΣ (ερωτ. 16) και το παιδαγωγικό κλίμα στις ΗΛΕ-ΟΣΣ (ερωτ. 17). Η διάσταση που αφορά την ανταπόκριση των Καθηγητών/Συμβούλων αναλύθηκε σε τρεις επιμέρους διαστάσεις ικανοποίησης (υποκριτήρια), ως εξής: ενημέρωση/στήριξη που παρείχαν οι καθηγητές/σύμβουλοι ως προς τις αλλαγές στις ΟΣΣ και εξετάσεις (ερωτ. 19), την κατάρτιση των Κ/Σ στις δυνατότητες της πλατφόρμας της ηλεκτρονικής ΟΣΣ (ερωτ. 20) και αποτελεσματικότητα των Κ/Σ στις ηλεκτρονικές ΟΣΣ (ερωτ. 21). Τέλος, η οργάνωση των εξ αποστάσεως Εξετάσεων αναλύθηκε σε πέντε επιμέρους διαστάσεις (υποκριτήρια), ως εξής: ενημέρωση εκ μέρους του ΕΑΠ για τη διαδικασία των εξ αποστάσεως εξετάσεων (ερωτ. 23), τη διαδικασία προσομοίωσης των εξετάσεων (ερωτ. 24), τη μέθοδο εξέτασεως της ΘΕ (ερωτ. 25), το χρόνο που δόθηκε στις εξετάσεις (ερωτ. 26) και τέλος την πλατφόρμα διεξαγωγής των εξετάσεων exams.eap.gr (ερωτ. 27).

Τα απαιτούμενα δεδομένα για την εφαρμογή της μεθόδου, συλλέχθηκαν μέσω ενός απλού αλλά εξειδικευμένου ερωτηματολογίου και συγκεκριμένα από τις ερωτήσεις 15 έως 29, σύμφωνα με το οποίο ζητήθηκε από κάθε μεταπτυχιακό φοιτητή να αξιολογήσει τις υπηρεσίες που του προσφέρονται, δηλαδή να εκφράσει τόσο τη συνολική όσο και την επιμέρους ικανοποίησή του για κάθε ένα από τα κριτήρια-χαρακτηριστικά της υπηρεσίας και τα υποκριτήρια αυτών. Οι προτιμήσεις αυτές εκφράσθηκαν μέσω μιας μονότονης 5βάθμιας ποιοτικής κλίμακας διάταξης, από το Καθόλου Ικανοποιημένος έως το Απόλυτα Ικανοποιημένος.

Ακολουθούν τα βασικότερα αποτελέσματα της μεθόδου, δηλαδή τα βάρη κριτηρίων/υποκριτηρίων και οι αντίστοιχοι μέσοι δείκτες ικανοποίησης, όπως εκτιμήθηκαν από τη μέθοδο.

Πίνακας 16. Βάρη κριτηρίων/υποκριτηρίων και μέσοι δείκτες ικανοποίησης

Κριτήριο	Υποκριτήριο	Βάρος (%)	Μέσος Δείκτης Ικανοποίησης (%)
18.ΗΛΕ-ΟΣΣ		21.1	87.6
	15.Ενημέρωση που λάβανε οι φοιτητές από το ΕΑΠ για τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ	21	87.8
	16.Πλατφόρμα που χρησιμοποιήθηκε στις ΗΛΕ-ΟΣΣ	21	86.4
	17.Παιδαγωγικό κλίμα στις ΗΛΕ-ΟΣΣ	58	94.7
22.ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ Κ/Σ		14.6	86
	19. Ενημέρωση/στήριξη που παρείχαν οι καθηγητές/σύμβουλοι ως προς τις αλλαγές στις ΟΣΣ και εξετάσεις	12	81.1
	20. Κατάρτιση των Κ/Σ στις δυνατότητες της πλατφόρμας της ΗΛΕ-ΟΣΣ	72.1	96.2
	21. Αποτελεσματικότητα των Κ/Σ στις ΗΛΕ-ΟΣΣ	15	85.5
28. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ		64.3	94.6
	23. Ενημέρωση εκ μέρους του ΕΑΠ για τη διαδικασία των εξ αποστάσεως εξετάσεων	11.3	72.2
	24. Διαδικασία προσομοίωσης των εξετάσεων	11.3	72.3
	25. Μέθοδο εξέτασης της ΘΕ	13	77.9
	26. Χρόνος που δόθηκε στις εξετάσεις	9.1	50.9
	27. Πλατφόρμα διεξαγωγής των εξετάσεων (exams.eap.gr)	55.2	95
29.ΟΛΙΚΗ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΣΗ			92

Από τα αποτελέσματα προκύπτει ότι οι μεταπτυχιακοί φοιτητές είναι ολικά πολύ ικανοποιημένοι (ολικός δείκτης ικανοποίησης: 92%). Όσον αφορά τα κριτήρια σημαντικότερο για την ολική ικανοποίησή τους είναι η οργάνωση των εξετάσεων (βάρος: 64.3%), το οποίο συγκεντρώνει και τον υψηλότερο μέσο δείκτη ικανοποίησης μεταξύ των τριών εξεταζόμενων κριτηρίων 94.6%. Αυτό το αποτέλεσμα συνηγορεί υπέρ του πολύ υψηλού ολικού δείκτη ικανοποίησης. Δηλαδή, οι φοιτητές είναι ολικά πολύ ικανοποιημένοι διότι είναι πολύ ικανοποιημένοι στο κριτήριο που είναι για αυτούς σημαντικότερο, δηλαδή στην οργάνωση των εξετάσεων. Επίσης, πολύ υψηλοί δείκτες ικανοποίησης εκτιμήθηκαν και για τις ΗΛΕ-ΟΣΣ (87.6%) και τους Κ/Σ (86%).

Αναλυτικότερα, σε σχέση με τις επιμέρους διαστάσεις του πρώτου κριτηρίου ΗΛΕ-ΟΣΣ προκύπτει ότι σημαντικότερο υποκριτήριο είναι το παιδαγωγικό κλίμα (βάρος: 58%) που διαμορφώνεται στις εξ αποστάσεως ομαδικές συναντήσεις των φοιτητών με τον Κ/Σ, το οποίο συγκεντρώνει και τον υψηλότερο μέσο δείκτη ικανοποίησης σε σχέση με τα εξεταζόμενα τρία υποκριτήρια της τάξης του 94.7%. Ομοίως, υψηλοί δείκτες ικανοποίησης εκτιμήθηκαν και για τα άλλα δύο υποκριτήρια, ως εξής: ενημέρωση που λάβανε οι φοιτητές από το ΕΑΠ για τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ (μέσος δείκτης ικανοποίησης 87.8%) καθώς και σε σχέση με την πλατφόρμα που χρησιμοποιήθηκε στις ΗΛΕ-ΟΣΣ (μέσος δείκτης ικανοποίησης 86.4%). Συνολικά, φαίνεται ότι η υψηλή ικανοποίηση των φοιτητών στο κριτήριο ΗΛΕ-ΟΣΣ (87.6%) διαμορφώνεται σε σχέση με το παιδαγωγικό κλίμα που τους ικανοποίησε πάρα πολύ. Δηλαδή, δεν αποστερήθηκαν οι φοιτητές το καλό παιδαγωγικό κλίμα που προσδοκούσαν παρά το γεγονός ότι οι ΟΣΣ άλλαξαν και από διαζώσης μετατράπηκαν σε ΗΛΕ λόγω των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας.

Αντίστοιχα, σε σχέση με τα υποκριτήρια για την ανταπόκριση των Κ/Σ προέκυψε ότι σημαντικότερη για τους φοιτητές είναι η κατάρτιση των Κ/Σ για τις δυνατότητες της πλατφόρμας της ΗΛΕ-ΟΣΣ με βάρος 72.1%, έναντι των άλλων δύο υποκριτηρίων, και μάλιστα το συγκεκριμένο υποκριτήριο παρουσιάζει και πολύ υψηλό μέσο δείκτη ικανοποίησης (96.2%). Πολύ υψηλοί δείκτες ικανοποίησης εκτιμήθηκαν επίσης και για την ενημέρωση/στήριξη που παρείχαν οι καθηγητές/σύμβουλοι ως προς τις αλλαγές στις ΟΣΣ και εξετάσεις (μέσος δείκτης ικανοποίησης 81.1%) καθώς και την αποτελεσματικότητα των Κ/Σ στις ηλεκτρονικές ΟΣΣ (μέσος δείκτης ικανοποίησης 85.5%). Και εδώ ο υψηλός δείκτης ικανοποίησης στο κριτήριο της ανταπόκρισης των Κ/Σ (86%) αιτιολογείται από τον εξίσου πολύ υψηλό μέσο δείκτη ικανοποίησης στην κατάρτιση που διέθεταν οι Κ/Σ έτσι ώστε να αξιοποιούν όλες τις δυνατότητες της πλατφόρμας στις ΗΛΕ-ΟΣΣ. Δηλαδή, μετά την μετατροπή των ΟΣΣ σε ΗΛΕ μορφή, οι φοιτητές θεωρούν ως σημαντικότερο στοιχείο την αξιοποίηση των τεχνολογικών δυνατοτήτων των ηλεκτρονικών πλατφορμών εκ μέρους των Κ/Σ για το οποίο έμειναν πολύ ικανοποιημένοι.

Τέλος, σε σχέση με τις επιμέρους διαστάσεις ικανοποίησης του κριτηρίου για την οργάνωση των εξετάσεων πιο σημαντικό υποκριτήριο είναι η πλατφόρμα διεξαγωγής των εξετάσεων (exams.eap.gr) με βάρος 55.2%, στο οποίο φαίνεται να είναι πολύ

ικανοποιημένοι οι φοιτητές (μέσος δείκτης ικανοποίησης 95%). Επίσης, ικανοποιημένοι είναι οι φοιτητές και από τις άλλες διαστάσεις παρόλο που δεν είναι τόσο σημαντικές για αυτούς, όπως για τις μεθόδους εξέτασης των ΘΕ (μέσος δείκτης ικανοποίησης 77.9%), τη διαδικασία προσομοίωσης των εξ αποστάσεως εξετάσεων (72.3%) και την ενημέρωση εκ μέρους του ΕΑΠ για τις εξ αποστάσεως εξετάσεις (72.2%). Αντιθέτως, χαμηλός δείκτης ικανοποίησης εκτιμήθηκε για τον χρόνο που δόθηκε στις εξετάσεις με δείκτη 50.9%¹, αν και η χαμηλή αυτή απόδοση φαίνεται ότι δεν επηρεάζει τη συνολική ικανοποίηση των φοιτητών από το κριτήριο της οργάνωσης των εξετάσεων επειδή η σημαντικότητά της συγκεκριμένης διάστασης είναι πολύ χαμηλή (βάρος 9.1%). Εν κατακλείδι, οι φοιτητές φαίνεται να ενδιαφέρονται περισσότερο για την πλατφόρμα των εξ αποστάσεως εξετάσεων στο ΕΑΠ και να είναι πολύ ικανοποιημένοι από αυτήν.

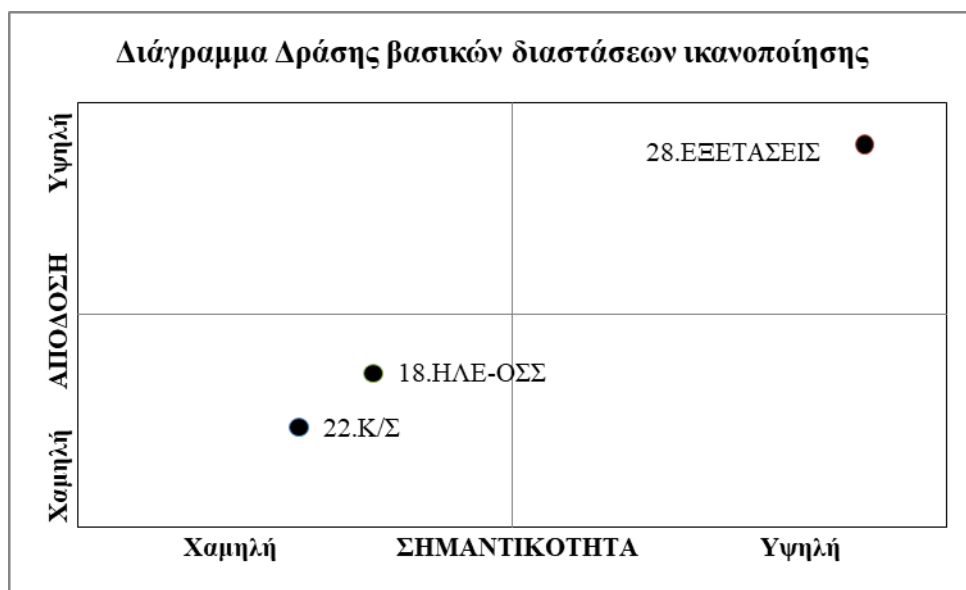
Ακολουθούν τα διαγράμματα διασποράς ή όπως τα ονομάζει η μέθοδος MUSA διαγράμματα δράσης (action maps), τα οποία συνδυάζουν τα βάρη των κριτηρίων/υποκριτηρίων και την απόδοσή τους (δείκτης ικανοποίησης). Σημειώνεται, ότι για την σχεδίαση των διαγραμμάτων δράσης έχουν ληφθεί υπόψη τα σχετικά βάρη και αντίστοιχα οι σχετικοί δείκτες ικανοποίησης (βλ. Grogoudis & Siskos, 2002), έτσι ώστε να έχει προηγηθεί μια κανονικοποίηση των τιμών στο διάστημα [-1, 1].

Ειδικότερα, σε σχέση με τις βασικές διαστάσεις ικανοποίησης/κριτήρια στο επάνω δεξί τεταρτημόριο του διαγράμματος δράσης (περιοχή ισχύος) ανήκει η οργάνωση των εξετάσεων που συγκεντρώνει την υψηλότερη σημαντικότητα και απόδοση. Δηλαδή, φαίνεται ότι το συγκεκριμένο κριτήριο αποτελεί το συγκριτικό πλεονέκτημα των προσφερόμενων υπηρεσιών του ΕΑΠ εν μέσω πανδημίας και των αλλαγών που αυτή έφερε στις προσφερόμενες υπηρεσίες προς τους φοιτητές. Οι φοιτητές θεωρούν την οργάνωση των εξετάσεων ως το σημαντικότερο κριτήριο (βλ. πίνακα, βάρος 64.3%) και δηλώνουν περισσότερο ικανοποιημένοι (βλ. πίνακα, δείκτης ικανοποίησης 94.6%) συγκριτικά με τις άλλες δύο υπό εξέταση διαστάσεις ικανοποίησης (ΗΛΕ-ΟΣΣ, Κ/Σ).

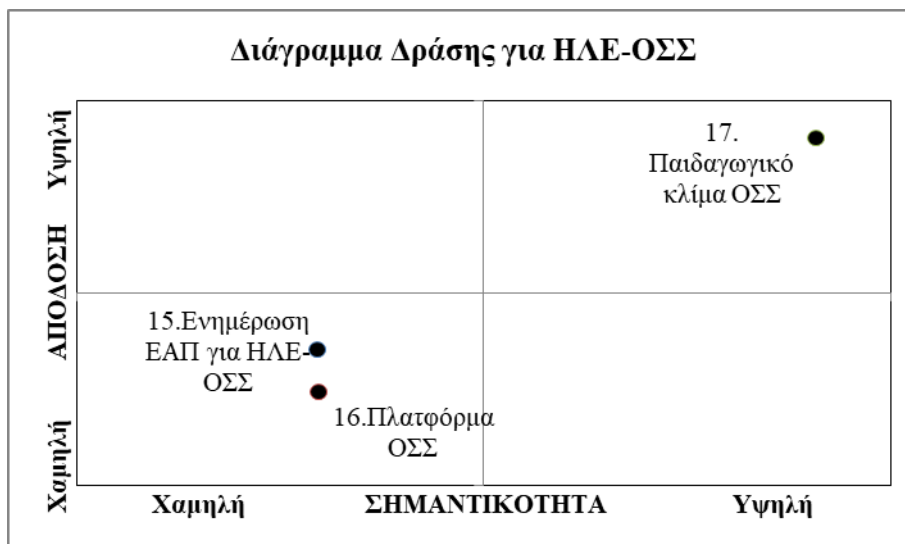
¹ Σημειώνεται, ότι βάσει εμπειρικών ερευνών ένας δείκτης ικανοποίησης μικρότερος του 70% υποδεικνύει δυσαρέσκεια.

Διάγραμμα Δράσης 1. Διάγραμμα Δράσης βασικών διαστάσεων ικανοποίησης

Ακολουθούν τα διαγράμματα δράσης σε σχέση με τις επιμέρους διαστάσεις ικανοποίησης/υποκριτήρια ανά κριτήριο. Αρχικά παρουσιάζεται το διάγραμμα δράσης των υποκριτηρίων των ΗΛΕ-ΟΣΣ, ακολουθεί για την ανταπόκριση των Κ/Σ και τέλος παρουσιάζεται το διάγραμμα δράσης για την οργάνωση των ΗΛΕ εξετάσεων. Από τα αναλυτικά διαγράμματα δράσης προκύπτουν ως συγκριτικά πλεονεκτήματα του ΕΑΠ αφενός το παιδαγωγικό κλίμα που διαμορφώθηκε στις ΗΛΕ-ΟΣΣ μεταξύ Κ/Σ και φοιτητών, αφετέρου η κατάρτιση των Κ/Σ στις δυνατότητες της πλατφόρμας για τις ΗΛΕ-ΟΣΣ και τέλος η πλατφόρμα που χρησιμοποίησε το ΕΑΠ στις εξετάσεις (exams.eap.gr).

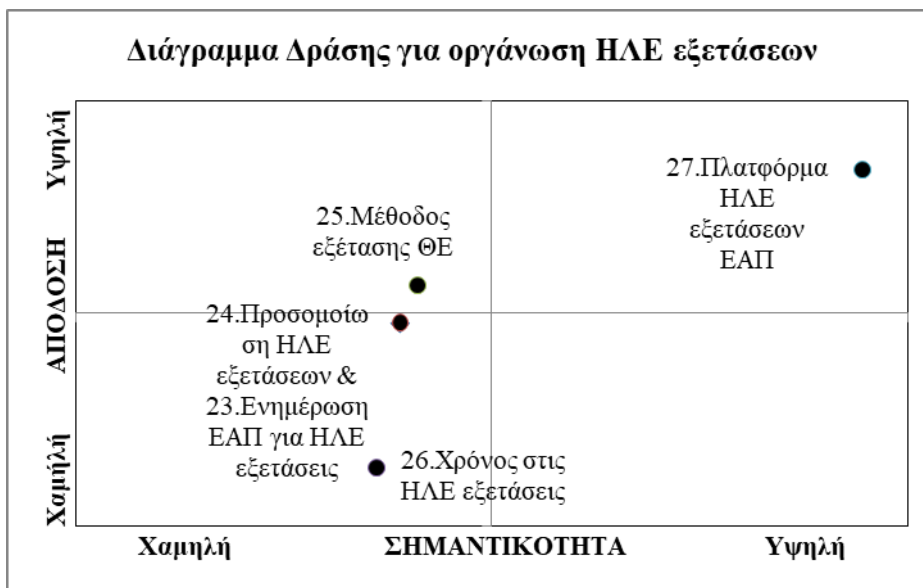
Διάγραμμα Δράσης 2. Διάγραμμα Δράσης για ΗΛΕ-ΟΣΣ

Διάγραμμα Δράσης 3. Διάγραμμα Δράσης για ανταπόκριση Κ/Σ

Διάγραμμα Δράσης 4. Διάγραμμα Δράσης για οργάνωση ΗΛΕ εξετάσεων

Συζήτηση αποτελεσμάτων μέσω τεχνικής Μ.Ο. και πολυκριτήριας ανάλυσης

Οι ερωτήσεις ικανοποίησης από την 15 έως την 29 αναλύθηκαν με δύο τρόπους. Ο πρώτος τρόπος βασίστηκε στις μέσες τιμές των απαντήσεων (ανά ενότητα ερωτήσεων και συνολικά) και ο δεύτερος τρόπος βασίστηκε σε μια γνωστή πολυκριτήρια μέθοδο μέτρησης της ικανοποίησης, την MUSA. Οι δύο αυτές προσεγγίσεις διαφέρουν σε πολλά μεθοδολογικά σημεία, μεταξύ αυτών στα εξής:

- Η πολυκριτήρια μέθοδος θεωρεί ως ανεξάρτητες τις μεταβλητές που αφορούν τις κύριες διαστάσεις ικανοποίησης (18.ΗΛΕ-ΟΣΣ, 22.ανταπόκριση Κ/Σ, 28.οργάνωση των ΗΛΕ εξετάσεων) και εξαρτημένη την ολική ικανοποίηση (ερώτηση 29). Αντίστοιχα, ισχύει και για τα υποκριτήρια σε σχέση με τα κριτήρια. Η εκτίμηση, δηλαδή, της ικανοποίησης ενός συνόλου ατόμων μπορεί να θεωρηθεί ως ένα πρόβλημα στο επιστημονικό πεδίο της Πολυκριτήριας Ανάλυσης της επιστήμης αποφάσεων, υποθέτοντας ότι η συνολική ικανοποίηση εξαρτάται από ένα σύνολο κριτηρίων/υποκριτηρίων. Αντιθέτως, η ανάλυση μέσω των μέσων όρων δεν θέτει τέτοια ζητήματα, επομένως η εκτίμηση των μέσων όρων των απαντήσεων σε κάθε ενότητα ερωτήσεων (πχ 15 έως 18) αλλά και συνολικά αγνοεί ότι για παράδειγμα η ολική ικανοποίηση των φοιτητών (ερωτ. 29)

προκύπτει από την ικανοποίησή τους στις κύριες διαστάσεις της έρευνας (ερωτ. 18, 22, 28) ή ότι η ικανοποίηση σε ένα κριτήριο (πχ ερωτ. 18) προκύπτει από την ικανοποίηση στις επιμέρους διαστάσεις που αυτό έχει αναλυθεί (πχ ερωτ. 15, 16, 17). Συνεπώς, για την τεχνική των Μ.Ο. όλες οι ερωτήσεις ανά ενότητα (ή συνολικά) αποτελούν δεδομένα τα οποία λαμβάνονται υπόψη στην ανάλυση σε μια λογική σύνθεσης, ακόμα και η ερώτηση «Συνολικής Ικανοποίησης από ...».

- Η εφαρμογή των Μ.Ο. ουσιαστικά υποκρύπτει ότι όλες οι διαστάσεις ικανοποίησης (ερωτήσεις για κριτήρια/υποκριτήρια) είναι ίσης βαρύτητας και γι' αυτό αθροίζονται οι απαντήσεις ανά άτομο και διαιρούνται δια του πλήθους των ερωτήσεων της κάθε ενότητας (ή συνολικά), κάτι το οποίο αποδεικνύεται από την πολυκριτήρια μέθοδο ότι δεν ισχύει. Δηλαδή, οι διαστάσεις ικανοποίησης έχουν διαφορετική βαρύτητα, η οποία αναδεικνύει κάποιες από αυτές περισσότερο σημαντικές από κάποιες άλλες, το σίγουρο είναι ότι δεν είναι ισοβαρείς, όπως προκύπτει από το συλλογικό μοντέλο της MUSA. Το σχόλιο αυτό αποτελεί την πεμπτουσία της πολυκριτήριας ανάλυσης, η οποία διαθέτει πλήθος μεθόδων, τεχνικών και εργαλείων εκτίμησης των βαρών των υπό εξέταση κάθε φορά μεταβλητών, μεταξύ αυτών και η MUSA.
- Τέλος, η πολυκριτήρια μέθοδος MUSA είναι απόλυτα συμβατή με την ποιοτική πληροφορία που εκφράζουν οι ερωτώμενοι στην 5βάθμια μονότονη κλίμακα ικανοποίησης στα κριτήρια/υποκριτήρια σε αντίθεση με την τεχνική των Μ.Ο. που θεωρεί την διατυπωθείσα ικανοποίηση ως ποσοτική έννοια και βάσει αυτού προχωρά σε αθροίσεις, υπολογισμό μέσων τιμών, κλπ. Επ' αυτού του θεωρητικού ζητήματος έχουν διατυπωθεί πολλές απόψεις τόσο κατά αλλά και υπέρ της μετατροπής των ποιοτικών κλιμάκων διάταξης σε ποσοτικές μεταβλητές, το οποίο ξεφεύγει του παρόντος.

Εν κατακλείδι, οι δύο μεθοδολογικές προσεγγίσεις αναδεικνύουν την παρακάτω κατάταξη σε σχέση με την ικανοποίηση των φοιτητών από τις βασικές διαστάσεις (κριτήρια).

Πίνακας 17. Κατάταξη βασικών διαστάσεων (κριτηρίων) ικανοποίησης

Βασική διάσταση ικανοποίησης	Τεχνική Μ.Ο. (με βάση το Μ.Ο. με Δ.Ε 95%)	MUSA (με βάση το μέσο δείκτη ικανοποίησης)
ΗΛΕ-ΟΣΣ	2	2
Ανταπόκριση Κ/Σ	1	3
Οργάνωση Εξετάσεων	3	1

Επομένως, οι δύο προσεγγίσεις συμφωνούν στην κατάταξη της ικανοποίησης όσον αφορά τις ΗΛΕ-ΟΣΣ αλλά διαφέρουν σε σχέση με τα άλλα δύο κριτήρια. Δηλαδή, η τεχνική των Μ.Ο. εμφανίζει περισσότερο ικανοποιημένους τους φοιτητές από την ανταπόκριση των Κ/Σ ενώ η πολυκριτήρια μέθοδος εμφανίζει περισσότερο ικανοποιημένους τους φοιτητές για την οργάνωση των εξετάσεων από το ΕΑΠ. Το αποτέλεσμα αυτό δεν είναι παράξενο εάν ληφθούν υπόψη οι προαναφερθείσες διαφορές στη μεθοδολογική προσέγγιση. Παρόλα αυτά, όπως και να εκτιμηθεί η ικανοποίηση αποδεικνύεται ότι συνολικά οι μεταπτυχιακοί φοιτητές είναι πολύ ικανοποιημένοι (συνολική ικανοποίηση σύμφωνα με την τεχνική Μ.Ο. μεταξύ 2.95 και 4.33, ενώ σύμφωνα με την πολυκριτήρια μέθοδο: 92%) από το επίπεδο υπηρεσιών που προσέφερε το ΕΑΠ εν μέσω lockdown λόγω πανδημίας.

Επιπλέον, ένα σημαντικό εξαγόμενο αποτέλεσμα της μεθόδου MUSA έναντι της τεχνικής των Μ.Ο. είναι η εκτίμηση των βαρών των κριτηρίων/υποκριτηρίων, το οποίο αναδεικνύει τις κομβικές διαστάσεις που επηρεάζουν την ικανοποίηση ανά περίπτωση. Σε επίπεδο κριτηρίων σημαντικότερο ζήτημα για την συνολική ικανοποίηση των φοιτητών είναι η οργάνωση των εξετάσεων (βάρος 64.3%). Αντίστοιχα, σε επίπεδο υποκριτηρίων σημαντικότερα ζητήματα για την ικανοποίηση, σύμφωνα με την MUSA είναι ανά κριτήριο το παιδαγωγικό κλίμα στις ΗΛΕ-ΟΣΣ (βάρος 58%), η κατάρτιση των Κ/Σ στις δυνατότητες της πλατφόρμας για τις ΗΛΕ-ΟΣΣ (βάρος 72.1%) και τέλος η πλατφόρμα exams.eap.gr διεξαγωγής των ΗΛΕ εξετάσεων (βάρος 55.2%). Σημειώνεται ότι τα ανωτέρω συνδυαζόμενα με ταυτόχρονα πολύ υψηλούς δείκτες ικανοποίησης αποτελούν και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των υπηρεσιών που προσφέρει το ΕΑΠ σύμφωνα με την πολυκριτήρια προσέγγιση που παρουσιάστηκε.

5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η πανδημία του COVID-19 επηρέασε σε ένα πολύ μεγάλο βαθμό την τριτοβάθμια εκπαίδευση τόσο σε παγκόσμιο αλλά και σε εθνικό επίπεδο. Οι αλλαγές, στις οποίες αναγκάστηκαν να καταφύγουν τα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα, και πιο συγκεκριμένα το ΕΑΠ, το οποίο είναι το επίκεντρο της παρούσας έρευνας, είχαν άμεσο αντίκτυπο στον πυρήνα του, δηλαδή στους φοιτητές. Από την έρευνα αυτή, που διεξήχθη από τις 17 Δεκεμβρίου 2020 μέχρι τις 18 Απριλίου 2021, προκύπτουν πολύ χρήσιμα συμπεράσματα τόσο για τα εμπόδια, που συνάντησαν οι φοιτητές αναφορικά με τις αλλαγές που έγιναν στον τρόπο παρακολούθησης και εξέτασης εξαιτίας της πανδημίας του COVID-19, όσο και για τη γενικότερη στάση τους απέναντι σε αυτές.

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα αφορούσε το πώς αντιμετώπισαν οι φοιτητές του ΜΠΣ ΕΚΕ τις αλλαγές στον τρόπο παρακολούθησης των ΟΣΣ και της τελικής εξέτασης. Από την έρευνα προέκυψε ότι οι φοιτητές αρχικά αντιμετώπισαν κάποιες δυσκολίες στην προσαρμογή στις αλλαγές αυτές. Οι νέες συνθήκες δημιούργησαν άγχος για το πως θα ανταπεξέλθουν στις αλλαγές που τελέστηκαν και για την εξέλιξη των σπουδών τους. Το γεγονός αυτό ήρθε ως αποτέλεσμα της εξ ολοκλήρου μετάβασης σε ηλεκτρονική εξ αποστάσεως εκπαίδευση στο ΕΑΠ. Παρά το ότι το ΕΑΠ είναι ο κύριος εκφραστής της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης στην Ελλάδα με υποδομές για ηλεκτρονική εξ αποστάσεως εκπαίδευση και πλατφόρμες που ήδη χρησιμοποιούνταν σχεδόν από το σύνολο των φοιτητών του ΜΠΣ ΕΚΕ, δημιουργήθηκε ένα κλίμα ανσφάλειας για την επιτυχία και αποτελεσματικότητα των μέτρων αυτών. Ωστόσο, η γενικότερη στάση των φοιτητών κατά τη διάρκεια της εφαρμογής των νέων αλλαγών ήταν θετική. Εξέφρασαν σε γενικές γραμμές την ικανοποίησή τους για την άμεση απόκριση του τμήματος στις νέες συνθήκες και κατάφεραν να ξεπεράσουν τα όποια εμπόδια και να συνεχίσουν με επιτυχία τις σπουδες τους. Η ύπαρξη άγχους αποτελεί μια γενικότερη διαπίστωση σε παγκόσμιο επίπεδο, όπως αποτυπώνεται και από τους Κρασαδάκη και Ματσατσίνη (2020), Κεδράκα και Καλτσίδα (2020) και Aguilera-Hermida (2020).

Τα εμπόδια που συνάντησαν οι φοιτητές ήταν το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα. Όπως, προέκυψε από την έρευνα, η μετάβαση στην εξ ολοκλήρου εξ αποστάσεως εκπαίδευση και η ελλιπής κοινωνικοποίηση ήταν τα βασικότερα εμπόδια που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι φοιτητές του ΜΠΣ ΕΚΕ. Παρόλη την εξοικείωση των φοιτητών με την πλατφόρμα του ΕΑΠ (study.eap.gr), η αμιγώς εξ αποστάσεως εκπαίδευση με τα διαδικτυακά μαθήματα μέσω Webex, Zoom, Skype και λοιπών πλατφορμών, δημιούργησε δυσκολίες στους φοιτητές, χωρίς, ωστόσο, να ευθύνονται αποκλειστικά οι πλατφόρμες αυτές. Η προβληματική σύνδεσιμότητα στο διαδίκτυο και η έλλειψη του κατάλληλου εξοπλισμού από μέρους των φοιτητών σε συνδυασμό με την εξαναγκαστική παραμονή εντός των οικιών τους για την παρακολούθηση των ΟΣΣ, ήταν εξίσου σημαντικά εμπόδια. Ο εγκλεισμός αυτός είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό στο ελάχιστο των κοινωνικών επαφών, και κατ' επέκταση της φυσικής παρουσίας στις ΟΣΣ. Το γεγονός αυτό ζημείωσε σε ψυχολογικό και συναισθηματικό επίπεδο τους φοιτητές, καθώς η επάφή με τον Καθηγητή-Σύμβουλο αλλά και με τους συμφοιτητές τους αποτέλεσε αποθαρρυντικό παράγοντα για την ομαλή συνέχιση των σπουδών.

Το τρίτο, και τελευταίο, ερευνητικό ερώτημα αφορούσε την ανταπόκριση των Καθηγητών-Συμβούλων στις αλλαγές που έγιναν στον τρόπο παρακολούθησης και εξέτασης λόγω Covid-19. Οι φοιτητές εξέφρασαν μια γενικότερη ικανοποίηση από την ανταπόκριση των Κ-Σ στη νέα κατάσταση. Κατάφεραν να διατηρήσουν τον ρόλο τους ως καθοδηγητές και σύμβουλοι μέσα στην πανδημία και να μπορέσουν να στηρίξουν τους φοιτητές ώστε να αντιμετωπίσουν τις αλλαγές αυτές. Αξίζει να σημειωθεί ότι η εξοικείωση των Κ-Σ με τις πλατφόρμες που χρησιμοποιήθηκαν το διάστημα αυτό, αλλά και η γενικότερη κατάρτισή τους στα μέσα αυτά δημιούργησαν μια πολύ ικανοποιητική και θετική εικόνα στους φοιτητές.

Μια πιο ενδελεχής ματιά στα συμπεράσματα που προέκυψαν από την παρούσα έρευνα θα επεξηγήσει ακόμη περισσότερο τα ερευνητικά ερωτήματα. Ξεκινώντας με τα κοινωνικο-δημογραφικά στοιχεία, το 83% των συμμετεχόντων στην έρευνα ήταν γυναίκες, με τις ηλικιακές ομάδες 31-40 και 41-50 να αποτελούν το 70% των ερωτηθέντων. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων φοιτητών στην έρευνα (περίπου 77%) παρακολουθούσε τις ενότητες ΕΚΕ52 και ΕΚΠ51 κατά την εφαρμογή των αλλαγών αυτών και χρησιμοποίησε το προσωπικό laptop για την παρακολούθηση των ηλεκτρονικών ΟΣΣ και τη συμμετοχή στις

εξετάσεις σε ποσοστό 66,9%. Το 77% των φοιτητών που συμμετείχαν στην έρευνα είχε ως μέσο όρο βαθμολογίας 7,1-9, με το 59,7% να δηλώνει ότι η επίδοσή του δεν επηρεάστηκε ούτε θετικά ούτε αρνητικά και το 21,6% να δηλώνει ότι δεν γνωρίζει κατά πόσο επηρέασαν οι αλλαγές αυτές την επίδοσή τους. Το ποσοστό αυτό είναι δυσανάλογο σε σχέση με το άγχος και την ανασφάλεια που εξέφρασαν για την εξέλιξη των σπουδών τους. Η πλειοψηφία των φοιτητών (50,4%) χρησιμοποίησε την επίσημη πλατφόρμα του ΕΑΠ για τη διεξαγωγή των εξετάσεων, όπως επίσης, το 73,4% παρακολούθησε τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ μέσα από την πλατφόρμα του Skype For Business, η οποία χρησιμοποιήθηκε κυρίως από το ίδρυμα.

Αναφορικά με τα εμπόδια που αντιμετώπισαν οι φοιτητές, τα ευρήματα συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό με αυτά ερευνών που έγιναν σε άλλα τριτοβάθμια ιδρύματα. Με 44,6%, η μειωμένη αλληλεπίδραση με τον Καθηγητή-Σύμβουλο και τους συμφοιτητές είναι το σημαντικότερο εμπόδιο που συνάντησαν οι φοιτητές του ΜΠΣ ΕΚΕ του ΕΑΠ. Η έλλειψη κοινωνικοποίησης αποτυπώθηκε και στις έρευνες που διεξήχθησαν από τους Kedraka & Kaltsidi (2020) και Raikou, Kaltsidis, Kedraka & Karalis (2020), όπου οι φοιτητές δήλωσαν πως τόσο η επαφή με τον καθηγητή όσο και με τους συμφοιτητές παίζει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία των ιδανικών συνθηκών ενός μαθησιακού περιβάλλοντος. Η αλλαγή των ΟΣΣ και των εξετάσεων σε ηλεκτρονικές αποτέλεσε ένα άλλο εμπόδιο, το οποίο κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι φοιτητές. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να υπάρχει και μια σημαντική μερίδα φοιτητών (37,4%) που δήλωσαν ότι η αλλαγή σε ηλεκτρονική εξ αποστάσεως εξέταση του επέφερε ένα επιπλέον άγχος. Παρόμοια αποτελέσματα διαπιστώνονται και στις εργασίες των Aristovnik, Keržič, Ravšelj, Tomaževič & Umek (2020) και Aguilera-Hermida (2020), όπου το άγχος τόσο για την εξέλιξη και το μέλλον των σπουδών όσο και για τις εξετάσεις είναι ένα από τα βασικά εμπόδια που συναντάται. Επίσης, η ανασφάλεια για το μέλλον των σπουδών αλλά και για την σωματική τους υγεία συνετέλεσε στην περαιτέρω εκδήλωση του στρες.

Ωστόσο, ελάχιστοι δήλωσαν ότι συνάντησαν δυσκολία στην συμμετοχή στις ηλεκτρονικές ΟΣΣ και στις εξετάσεις (2,2%), όπως επίσης, ακόμη λιγότεροι ανέφεραν ως εμπόδιο την απουσία σταθερού τηλεφώνου και γραμμής ίντερνετ (1,4%). Το ποσοστό δυσκολίας συμμετοχής είναι εξαιρετικά ικανοποιητικό και σε συνδυασμό με τις ηλικιακές ομάδες που πήραν μέρος στην έρευνα δείχνουν ότι η πλειοψηφία των φοιτητών είναι

εξοικειωμένοι με τη χρήση τεχνολογιών και συνεπώς προσαρμόστηκαν εύκολα στις αλλαγές που επήλθαν στην μαθησιακή διαδικασία από την πανδημία του Covid-19. Επιπροσθέτως, αυτό υποδηλώνει ότι η ύπαρξη υποδομών στο ΕΑΠ όσο αφορά τα δίκτυα του ίντερνέτ και την προσβασιμότητα σε αυτά του συνόλου των φοιτητών του είναι σε πολύ καλό επίπεδο, συγκριτικά με άλλες χώρες που αντιμετώπισαν παρόμοια προβλήματα, όπως επισημαίνει ο Ali (2020). Ένα ακόμη θετικό σημείο που αναγνώρισε μεγάλη μερίδα των φοιτητών είναι το προσαρμοσμένο υλικό στις νέες συνθήκες. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την πολύχρονη εμπειρία του ΕΑΠ στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση δείχνει το βαθμό ετοιμότητας και την άμεση ανταπόκριση του πανεπιστημίου στις νέες συνθήκες. Όσο αφορά το αδιάβλητο των εξετάσεων, η μεγαλύτερη μερίδα των φοιτητών δεν γνωρίζει αν αυτό διασφαλίστηκε μετά τις αλλαγές που έλαβαν χώρα.

Αναφορικά με το πώς αντιμετώπισαν οι φοιτητές τις αλλαγές στον τρόπο παρακολούθησης των ΟΣΣ και της τελικής εξέτασης, τα αποτελέσματα της έρευνας αποτυπώνουν μια γενικότερη ικανοποίηση και μια θετική στάση, χωρίς να υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση τόσο στο φύλο όσο και στην ηλικία των συμμετεχόντων φοιτητών στην έρευνα. Η ενημέρωση που είχαν οι φοιτητές για τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ αποτέλεσε πηγή ικανοποίησης, καταλύοντας έτσι όποια πιθανά εμπόδια θα μπορούσαν να προκύψουν από την ελλιπή ενημέρωση. Άλλωστε, οι φοιτητές δήλωσαν ότι δεν αντιμετώπισαν δυσκολίες στο να παρακολουθήσουν τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, πράγμα το οποίο συνηγορεί στην επαρκή ενημέρωση που παρείχε το ΕΑΠ στους φοιτητές του. Στην γενικότερη ικανοποίηση συνετέλεσαν και οι εναλλακτικές που παρείχε το ΕΑΠ στις πλατφόρμες που χρησιμοποιήθηκαν για την παρακολούθηση των ΟΣΣ, στη χρήση των οποίων οι φοιτητές δεν αντιμετώπισαν ιδιαίτερα προβλήματα. Οι βασικές πλατφόρμες που χρησιμοποιήθηκαν ήταν το Skype For Business και το Webex. Παρόλο που οι φοιτητές εξέφρασαν την ικανοποίηση τους για το παιδαγωγικό κλίμα κατά τη διάρκεια των ηλεκτρονικών ΟΣΣ, η έρευνα έδειξε ότι η δήλωση αυτή συγκέντρωσε τον μικρότερο βαθμό ικανοποίησης. Η μειωμένη αλληλεπίδραση με τον καθηγητή και τους συμμαθητές σε συνδυασμό με την ελλιπή κοινωνικοποίηση είναι παράγοντες που επηρεάζουν το βαθμό ικανοποίησης, όπως προκύπτει και από την αντίστοιχη έρευνα των Καραλή, Κεδράκα, Ράικου και Καλτσίδα (2021). Η απώλεια κοινωνικής εμπειρίας είναι εμφανής

και σύμφωνα με την IAU (2020), καθώς το πανεπιστήμιο θεωρείται τόπος φυσικής παρουσίας, το οποίο συνεπάγεται την αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών του.

Μέτριος προς μεγάλος είναι και ο βαθμός ικανοποίησης που εξέφρασαν οι φοιτητές όσο αφορά τις εξ αποστάσεως εξετάσεις. Οι φοιτητές εξέφρασαν την ικανοποίησή τους τόσο για την ενημέρωση που έλαβαν για το νέο τρόπο εξέτασης όσο και για τη διαδικασία προσομοίωσης αλλά και τη μέθοδο της εξέτασης. Η γενικότερη οργάνωση του ΕΑΠ, όπως επίσης, και η πλατφόρμα που στήθηκε και χρησιμοποιήθηκε για τις ανάγκες που προέκυψαν (exams.eap.gr) ικανοποίησαν επαρκώς τους φοιτητές. Το μοναδικό πράγμα, το οποίο τους δυσαρέστησε, ήταν ο χρόνος, τον οποίο θεώρησαν λίγο σε σχέση με τα θέματα που τους δόθηκαν ώστε να μπορέσουν να τα επεξεργαστούν και να τα απαντήσουν. Η γενικότερη αίσθηση που είχαν όμως από την απόκριση του πανεπιστημίου στη νέα κατάσταση και στις ανάγκες που προέκυψαν από αυτή είναι ικανοποιητική.

Μια άλλη παράμετρος που εξετάστηκε από την έρευνα είναι ο βαθμός ανταπόκρισης των καθηγητών-συμβούλων στις αλλαγές που έγιναν στον τρόπο διδασκαλίας. Οι φοιτητές εξέφρασαν την μεγάλη ικανοποίησή τους για την ενημέρωση και τη στήριξη που τους παρείχαν οι καθηγητές-σύμβουλοί τους καθ' όλη τη διάρκεια της πανδημίας, όπως επίσης, και για την κατάρτισή τους στις δυνατότητες της πλατφόρμας. Σύμφωνα με τον Schleicher (2020), η ανάγκη για διαρκή κατάρτιση των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων στις νέες τεχνολογίες και η απόκτηση τεχνολογικών δεξιοτήτων είναι επιτακτική στις νέες συνθήκες. Οι τεχνικές αυτές δεξιότητες, που καθιστούν ικανοποιητική την ανταπόκριση των καθηγητών-συμβούλων, είναι ύψιστης σημασίας στις νέες συνθήκες καθώς συμβάλλουν καθοριστικά στη δημιουργία του απαραίτητου παιδαγωγικού κλίματος (Παυλή Κορρέ, 2018). Γίνεται, έτσι, αντιληπτό ότι το εκπαιδευτικό προσωπικό του ΕΑΠ δεν στερείται γνώσεων και δεξιοτήτων, γεγονός που θα υποβάθμιζε την ποιότητα των παροχών του εν μέσω πανδημίας.

Μέσα στα πλαίσια της έρευνας ζητήθηκε από τους φοιτητές να κάνουν τις προτάσεις τους για τη βελτίωση του εκπαιδευτικού υλικού, των ηλεκτρονικών ΟΣΣ και των εξ αποστάσεως εξετάσεων. Οι απαντήσεις που δόθηκαν μπορούν να ληφθούν υπόψη ώστε να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο η ποιότητα παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών.

Η επικαιροποίηση και η προσαρμογή του εκπαιδευτικού υλικού που παρέχεται στους φοιτητές από το ΕΑΠ είναι η πρόταση που εκφράστηκε στο μεγαλύτερο βαθμό. Οι φοιτητές θεωρούν ότι το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένο τόσο στην εκπαιδευτική πλατφόρμα του πανεπιστημίου όσο και στις νέες συνθήκες. Το υλικό θεωρούν πως πρέπει να προσαρμοστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να αξιοποιηθεί κατάλληλα στις ηλεκτρονικές ΟΣΣ. Επίσης, προτάθηκε η ανανέωση του εκπαιδευτικού υλικού καθώς πολλά από τα βιβλία είναι γραμμένα τουλάχιστον προ δεκαετίας. Η μείωση και η απλούστευση της ύλης με επιπλέον παραδείγματα και ανατροφοδοτήσεις είναι μια άλλη πρόταση που έγινε. Αναφορά έγινε και στην ψηφιοποίηση όλου του υλικού που χρησιμοποιείται, όπως επίσης, και η πιο εύκολη πρόσβαση σε αυτό μέσα από την εκπαιδευτική πλατφόρμα αλλά και η δυνατότητα επεξεργασίας του. Τέλος, προτείνεται η διαδραστικότητα του υλικού που θα το καταστήσει ακόμη πιο εύχρηστο. Γενικότερα, η σωστή διαχείριση του εκπαιδευτικού υλικού εν μέσω πανδημίας είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας για την ικανοποίηση των φοιτητών καθώς αυτό θα διασφαλίσει σε μεγάλο βαθμό το αίσθημα σταθερότητας και σιγουριάς που αναζητά ώστε να μπορέσει να αποδώσει στις νέες συνθήκες.

Στη συνέχεια ζητήθηκαν από τους φοιτητές προτάσεις βελτίωσης για τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ. Κοινό τόπο αποτέλεσε ο εκσυγχρονισμός της πλατφόρμας που χρησιμοποιεί το ΕΑΠ, ώστε να γίνει πιο εύχρηστη. Θετικό σημείο αποτέλεσε η χρήση άλλων πλατφορμών όπως το Webex, το οποίο παρείχε πολλές διαδραστικές δυνατότητες. Η συχνότητα και η διάρκεια των ΟΣΣ ήταν ένα άλλο σημείο αναφοράς. Οι φοιτητές θεωρούν πως οι ΟΣΣ πρέπει να γίνονται πιο συχνά ώστε να καλύπτονται όλα τα ζητήματα που προκύπτουν από την επεξεργασία του υλικού και να υπάρχει δυνατότητα πιο εκτενούς ανατροφοδότησης, και να διαρκούν λιγότερο για να μην είναι κουραστικές. Η διάλεξη του καθηγητή-συμβούλου δεν προτιμάται από τους φοιτητές, καθώς θέλουν να έχουν και αυτοί με τη σειρά τους την ευκαιρία για πιο ενεργή συμμετοχή στην ΟΣΣ. Τονίζουν τη σημασία της προετοιμασίας του καθηγητή-συμβούλου όπως και την ανάγκη κατάρτισης του στις πλατφόρμες που χρησιμοποιούνται. Οι υπόλοιπες προτάσεις αφορούν στην ευελιξία των ωραρίων των ΟΣΣ καθώς πολλές φορές οι φοιτητές καλούνται να παρακολουθήσουν ΟΣΣ δύο διαφορετικών ενοτήτων, και στην τεχνική υποστήριξη των ΟΣΣ με δυνατότητα βιντεοσκόπησης ώστε να μπορούν οι φοιτητές είτε να την παρακολουθήσουν σε δεύτερο

χρόνο είτε ξανά. Τέλος, προτάθηκε η ευκαιρία για πιο ενεργητική συμμετοχή των φοιτητών στις ΟΣΣ με χρήση δραστηριοτήτων που είναι σχεδιασμένες για την εκπαίδευση ενηλίκων αλλά και με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων των πλατφορμών από τους ίδιους τους φοιτητές κατά τη διάρκεια των ΟΣΣ.

Αναφορικά με τις ηλεκτρονικές εξετάσεις η κύρια πρόταση των φοιτητών είναι το μεγαλύτερο χρονικό περιθώριο για την απάντηση των θεμάτων, καθώς θεωρούν ότι ο χρόνος που τους δόθηκε δεν επαρκούσε για να απαντήσουν και να πληκτρολογήσουν την απάντηση τους. Ως επιχείρημα έφεραν το γεγονός ότι δεν είναι όλοι οι φοιτητές εξοικειωμένοι με τη χρήση των νέων τεχνολογιών πόσο μάλλον για αξιολόγηση υπό καθεστώς χρονικής πίεσης. Παρά τη γενικότερη ικανοποίηση που εξέφρασαν οι φοιτητές για τον ηλεκτρονικό τρόπο διεξαγωγής των εξετάσεων, θεωρούν ότι η ενημέρωση θα πρέπει να είναι πιο έγκαιρη ώστε να αποφευχθεί το επιπλέον άγχος που προκύπτει από τη διαδικασία. Μια νέα πρόταση αφορά τον τρόπο εξέτασης. Οι φοιτητές πιστεύουν ότι το να τους ζητείται να ετοιμάσουν μια εργασία στην ίδια φιλοσοφία με αυτές που τους δίνονται κατά τη διάρκεια της ενότητας είναι τρομερά απαιτητικό σε σχέση με τον διαθέσιμο χρόνο. Αντ' αυτού προτείνουν ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής ή σύντομης ανάπτυξης ή συνδυασμό ασκήσεων. Μια άλλη αλλαγή που προτείνεται είναι η παροχή υποστήριξης από το helpdesk σε πραγματικό χρόνο. Τονίστηκε, επίσης, η σημασία διασφάλισης του αδιάβλητου των εξετάσεων με τη χρήση περισσότερων δικλίδων ασφαλείας. Τέλος, οι υπόλοιπες προτάσεις αφορούν τα διαδικαστικά των εξετάσεων όπως έγκαιρη ταυτοποίηση, δοκιμαστικές συνδέσεις, προσομοίωση και κλειστά μικρόφωνα.

Τα αποτελέσματα των ερωτήσεων 15-29 αναλύθηκαν και με την πολυκριτήρια μέθοδο ανάλυσης ικανοποίησης MUSA. Ο έλεγχος αφορούσε τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, την ανταπόκριση των Καθηγητών-Συμβούλων και, τέλος, την οργάνωση των εξ αποστάσεως εξετάσεων. Για κάθε παράμετρο χρησιμοποιήθηκαν κάποια υποκριτήρια, ώστε να μπορέσει να προκύψει ο βαθμός ικανοποίησης των φοιτητών. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης αυτής δείχνουν ότι οι φοιτητές του ΜΠΣ ΕΚΕ του ΕΑΠ είναι πολύ ικανοποιημένοι από την γενικότερη απόκριση του τμήματος στις αλλαγές που έγιναν λόγω Covid-19. Τόσο η οργάνωση των ηλεκτρονικών ΟΣΣ και των εξετάσεων, όσο και η ανταπόκριση των Κ-Σ στις νέες συνθήκες ικανοποίησαν τους φοιτητές σε μεγάλο βαθμό, επιβεβαιώνοντας, με τον τρόπο αυτό τα ευρήματα της στατιστικής ανάλυσης.

Εν κατακλείδι, η ικανοποίηση των φοιτητών για τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ, τις εξ αποστάσεως εξετάσεις και την ανταπόκριση των καθηγητών-συμβούλων, όπως αυτή προκύπτει τόσο από την στατιστική όσο και από την πολυκριτήρια μέθοδο ανάλυσης ικανοποίησης MUSA, είναι πολύ υψηλή. Η στάση τους απέναντι στις αλλαγές είναι θετική χωρίς να αποκλείεται η κριτική ματιά, η οποία είναι απαραίτητη για την περαιτέρω βελτίωση των νέων τρόπων απόκρισης στην πανδημία. Το ΕΑΠ ανταποκρίθηκε πλήρως στις απαιτήσεις των καιρών και έχει την ανατροφοδότηση που χρειάζεται για να βελτιώσει ακόμη περισσότερο τις παρεχόμενες υπηρεσίες του, με την προϋπόθεση να αφουγκραστεί τους φοιτητές του.

6. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας θα πρέπει να ερμηνευθούν με προσοχή καθώς υπάρχουν κάποιοι περιορισμοί. Το δείγμα των φοιτητών που συμμετείχαν στην έρευνα δεν ήταν ιδιαίτερα υψηλό. Επομένως, η όποια γενίκευση των αποτελεσμάτων οφείλει να είναι προσεκτική. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε δεν ήταν τυποποιημένο αλλά δημιουργήθηκε από την ερευνήτρια, με σκοπό να αποτυπωθούν οι στάσεις των φοιτητών και τα εμπόδια που συνάντησαν εξαιτίας των αλλαγών που επιβλήθηκαν λόγω της πανδημίας του COVID-19.

Παρόλα αυτά, ως συνέχεια της έρευνας αυτής, άλλοι ερευνητές μπορούν να εξετάσουν τις στάσεις των φοιτητών και άλλων τμημάτων του ΕΑΠ και πανεπιστημίων ώστε να μπορέσουν να βγουν χρήσιμα αλλά και αξιόπιστα συμπεράσματα. Επίσης, το ενδιαφέρον μπορεί να επικεντρωθεί και στην οπτική των καθηγητών-συμβούλων, για να υπάρξει μια πιο σφαιρική προσέγγιση του ζητήματος.

Βιβλιογραφία

- Γούλας, Χ. & Καραλής, Θ. (2020). Διά Βίου Εκπαίδευση και Κατάρτιση: Θέσεις και προϋποθέσεις για μια ποιοτική επανεκκίνηση μετά την πανδημία. *Κείμενα παρέμβασης για την προώθηση του διαλόγου στην πολιτική, την οικονομία, την εκπαίδευση*. Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ. Ανακτήθηκε στις 16/11/2020 από <https://www.researchgate.net/publication/343223884>
- Γρηγορούδης, Ε. Σίσκος Γ. (2000). *Ποιότητα Υπηρεσιών & Μέτρηση Ικανοποίησης του Πελάτη*. Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών, Αθήνα.
- ΕΑΠ (2020). *Ιστορία*. Ανακτήθηκε στις 14/11/2020 από <https://www.eap.gr/to-eap/history/>
- Ελληνική Δημοκρατία- Υπουργείο Υγείας. (χ.η.). Ανακτήθηκε στις 23/11/2020 από <https://www.moh.gov.gr/>
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. (1997). *ΦΕΚ 266/24-12-1997: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και άλλες διατάξεις*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας. (2018). *ΦΕΚ 102/Α/12-6-2018: Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις*. Αθήνα: Εθνικό Τυπογραφείο.
- Ζοπουνίδης, Κ. & Κρασαδάκη, Ε. (2020). Ναυτεμπορική: Απόψεις. *Οι συνέπειες της πανδημίας: Μια ολιστική προσέγγιση*. Ανακτήθηκε στις 20/10/2020 από <https://www.naftemporiki.gr/printStory/1621311>
- Καραλής, Θ., Κεδράκα, Κ., Ράικου, Ν. & Καλτσίδης, Χ. (2020). Πανεπιστημιακή Παιδαγωγική στην εποχή της COVID-19: Απόψεις και συναισθήματα φοιτητών για τη μετάβαση στη διαδικτυακή διδασκαλία. *Εκπαίδευση Ενηλίκων*, 48, 101- 121.
- Κόκκος, Α. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαίδευσης Ενηλίκων- Θεωρητικό Πλαίσιο και Προϋποθέσεις Μάθησης, Τόμος Α*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

Κόκκος, Α. Λιοναράκης, Α. Ματραλής, Χρ. Παναγιωτακόπουλος, Χ. (1999). *Ανοιχτή και εξ' αποστάσεως εκπαίδευση: Το Εκπαιδευτικό Υλικό και Νέες Τεχνολογίες*. Τόμος Γ', Πάτρα: ΕΑΠ

Κοτοπούλη, Γ., Μπασματζίδης, Γ., Κουτλή, Μ. & Κασιδάκη, Σ (2007). *Ο ρόλος της τηλεδιάσκεψης στην εξ' Αποστάσεως Εκπαίδευση*. (Ενδιάμεση εργασία Μεταπτυχιακού Προγράμματος). Πανεπιστήμιο Αθηνών/ Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αθήνα

Κρασαδάκη, Ε., Γρηγορούδης, Ε., Ζοπουνίδης, Κ. & Ματσατσίνης, Ν. (2020). *Ναυτεμπορική: Απόψεις. Η διαχείριση της κρίσης του Covid-19 στα πανεπιστήμια*. Ανακτήθηκε στις 20/10/2020 από <https://www.naftemporiki.gr/printStory/1660459>

Λιοναράκης, Α. (2010). *Για ποια «εξ' Αποστάσεως Εκπαίδευση μιλάμε;»*. Ανακτήθηκε στις 11/12/2020 από <https://edu4adults.wordpress.com/2010/03/17/>

Μουζάκης, Χ. (2006). *Εκπαίδευση Ενηλίκων- 8. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην εκπαίδευση ενηλίκων- Παραδείγματα και περιπτώσεις εφαρμογής*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Ανακτήθηκε στις 28/11/2020 από <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/2535/790.pdf>

Παυλή Κορρέ, Μ. (2018). *Σχεδιασμός και Υλοποίηση Προγραμμάτων Ηλεκτρονικής Μάθησης (e-learning)*, Πάτρα: ΕΑΠ

Φυλιπούσης, Γ. (2012). *Η Τηλεδιάσκεψη στο Δημοτικό Σχολείο: Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Επικοινωνιακής Διδακτικής Προσέγγισης με έμφαση στην κοινωνική παρουσία*. (Διδακτορική Διατριβή, Τόμος Α'). Πανεπιστήμιο Κρήτης/ Σχολή Επιστημών της Αγωγής/ Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Κρήτη

Bryman, A. (2017). *Μέθοδοι Κοινωνικής Έρευνας*. Αθήνα: Gutenberg

Rogers, A. (1999). *Η Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο

Aguilera-Hermida, P. (2020). College students' use and acceptance of emergency online learning due to COVID-19. *International Journal of Educational Research Open*. Ανακτήθηκε στις 15/11/2020 από <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2020.100011>

Ali, W. (2020). Online and Remote Learning in Higher Education Institutes: Necessity in light of COVID-19 Pandemic. *Higher Education Studies*. 10 (3), 16-25. DOI:10.5539/hes.v10n3p16

American Psychological Association. (n.d.). Ανακτήθηκε στις 25/1/2020 από <https://www.apa.org/topics/covid-19>

Aristovnik, A., Keržič, D., Ravšelj, D., Tomaževič, N., & Umek, L. (2020). Impacts of the COVID-19 Pandemic on Life of Higher Education Students: A Global Perspective. *Sustainability*, 12(20), 8438. MDPI AG. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.3390/su12208438>

Australian Government- Department of Health. (n.d.). Ανακτήθηκε στις 23/11/2020 από <https://www.health.gov.au/>

Bozkurt, A., & Sharma, R. C. (2020). Emergency remote teaching in a time of global crisis due to CoronaVirus pandemic. *Asian Journal of Distance Education*, 15(1), i-vi. Ανακτήθηκε στις 15/10/2020 από <http://doi.org/10.5281/zenodo.3778083>

Carrillo, C. & Flores, M. A. (2020). COVID-19 and teacher education: a literature review of online teaching and learning practices. *European Journal of Teacher Education*. 43 (4), 466-487. Ανακτήθηκε στις 05/12/2020 από <https://doi.org/10.1080/02619768.2020.1821184>

CEDEFOP (2014). Terminology of European education and training policy. A selection of 130 key terms (2nd ed.). Luxembourg: Publications Office of the European Union

Cross, K. P. (1981). *Adults as learners*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Department of Health & Social Care. (n.d.). Ανακτήθηκε στις 23/11/2020 από <https://www.gov.uk/government/organisations/department-of-health-and-social-care>

European Commission (2020). *Science for Policy Briefs- Educational inequalities in Europe and physical school closures during Covid-19*. Ανακτήθηκε στις 21/11/2020 από https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/fairness_pb2020_wave04_covid_education_jrc_il_19jun2020.pdf

Federal Ministry of Health. (n.d.). Ανακτήθηκε στις 22/11/2020 από <https://www.bundesgesundheitsministerium.de/english-version.html>

Grigoroudis, E. and Siskos, Y. (2002). Preference disaggregation for measuring and analyzing customer satisfaction: The MUSA method. *European Journal of Operational Research*, 143(1), 148-170.

Grigoroudis, E. and Siskos, Y. (2010). *Customer satisfaction evaluation. Methods for measuring and implementing service quality*, Springer, New York.

Hodges, C., Moore, S., Lockee, B., Trust, T. & Bond, A. (2020). *The Difference Between Emergency Remote Teaching and Online Learning*. Ανακτήθηκε στις 18/10/2020 από <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning>

International Association of Universities (2020). *Regional/ National Perspectives on the Impact of COVID-19 on Higher Education*. Ανακτήθηκε στις 23/10/2020 από <https://www.iau-aiu.net/New-IAU-Report-Regional-National-Perspectives-on-the-Impact-of-COVID-19-on>

International Association of Universities & Erasmus Student Network, 2020. *JOINT PAPER: IAU AND ESN. COVID-19 impact on Higher Education: Institutional and Student's Perspectives*. Ανακτήθηκε στις 23/10/2020 από https://www.iau-aiu.net/IMG/pdf/joint_paper_iau_and_esn_-_institutional_and_students_perspectives_of_covid-19_impact_on_higher_education.pdf

Jacquet-Lagrange, E., and Siskos J. (1982). Assessing a set of additive utility functions for multicriteria decision-making, the UTA method. *European Journal of Operational Research*, vol. 10, pp. 151-164.

Karalis, T. (2020). Planning and evaluation during educational disruption: lessons learned from COVID-19 pandemic for treatment of emergencies in education. *European Journal of Education Studies*. 7 (4), 125-142. DOI: 10.5281/zenodo.3789022

- Kedra, K. & Kaltsidis, C. (2020). Effects of the COVID-19 pandemic on the university Pedagogy: Student's experiences and considerations. *European Journal of Education Studies*. 7 (8), 17-30. DOI: 10.46827/ejes.v7i8.3176
- Keegan, D. (2005). *Distance Training-Taking stock at a time of change*. London and New York: RoutledgeFalmer-Taylor & Francis Group
- Krassadaki, E., Lakiotaki, K., Matsatsinis, N. F. (2013). Adopting a strategy for enhancing generic skills in engineering education. Proceedings of the 8th International Conference 'New Horizons in Industry, Business and Education' NHIBE 2013, pp. 22-28, August 29-30, Chania, pp 22-28.
- Krassadaki E., Matsatsinis F. (2017). Analysing and measuring students' experiences. *IEEE EDUCON 2017, Global Engineering Education Conference*, April 25-28, Athens, pp. 1326-1335.
- Maher, D. (2020). Video Conferencing to Support Online Teaching and Learning. In Ferdig, R., Baumgartner, E., Hartsorne, R., Kaplan-Rakowski, R. & Mouza, C. (Edit.), *Teaching Technology and Teacher Education During the COVID-19 Pandemic: Stories from the Field* (p. 91-96). Association for the Advancement of Computing Education (AACE). Ανακτήθηκε στις 15/12/2020 από <https://www.learntechlib.org/p/216903/>
- Marinoni, G., van't Land, H. & Jensen, T. (2020). *The impact of Covid-19 on Higher Education around the world. France: International Association of Universities. Unesco House*.
- MacKeracher, D., Suart, T., & Potter, J. (2006). *State of the field review: Barriers to participation in adult learning*. Ανακτήθηκε στις 27/10/2020 από <http://en.copian.ca/library/research/sotfr/barriers/cover.htm>
- Ministère des Solidarités et de la Santé. (n.d.). Ανακτήθηκε στις 21/11/2020 από <https://solidarites-sante.gouv.fr/>
- Ministerio de Sanidad, Consumo y Bienestar Social. (n.d.). Ανακτήθηκε στις 21/11/2020 από <https://www.mscbs.gob.es/home.htm>

Ministero della Salute. (n.d.). Ανακτήθηκε στις 21/11/2020 από
http://www.salute.gov.it/portale/p5_11.jsp

Ministry of Health and Family Welfare- Government of India. (n.d.). Ανακτήθηκε στις
23/11/2020 από <https://www.mohfw.gov.in/>

National Health Commission of the People's Republic of China. (n.d.). Ανακτήθηκε στις
23/11/2020 από <http://en.nhc.gov.cn/>

OECD (2020a). *Coronavirus (COVID-19) From pandemic to recovery: Local employment
and economic development*. Ανακτήθηκε στις 15/10/2020 από
<http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/from-pandemic-to-recovery-local-employment-and-economic-development-879d2913/>

OECD (2020b). The potential of Online Learning for adults: Early lessons from the
COVID-19 crisis. *Tackling Coronavirus(COVID-19): Contributing to a global effort*.
Ανακτήθηκε στις 18/10/2020 από <https://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/the-potential-of-online-learning-for-adults-early-lessons-from-the-covid-19-crisis-ee040002/>

Panagiotakopoulos, G., Tsiatsos, T., Lionarakis, A. & Tzanakow, N. (2013).
Teleconference in support of distance learning: Views of educators. *Open Education- The
Journal for Open and Distance Education and Educational Technology*, 9(1), 5-18. DOI:
<https://doi.org/10.12681/jode.9806>

Rahiem, Maila D.H. (2020). Technological Barriers and Challenges in the Use of ICT
during the COVID-19 Emergency Remote Learning. *Universal Journal of Educational
Research*, 8(11B), 6124 - 6133. DOI: 10.13189/ujer.2020.082248.

Raikou, N., Kaltsidis, C., Kedraka, K. & Karalis, T. (2020). Teaching in Times of
COVID-19 Pandemic in Two Peripheral Greek Universities: Lessons Learned from
Students' Experiences and Opinions. *Research Journal of Education*, 6 (8), pp:135-143.
DOI: <https://doi.org/10.32861/rje.68.135.143>

Schleicher, A. (2020). *The impact of COVID-19 on education: Insights from education at
a glance 2020*. OECD. Ανακτήθηκε στις 10/10/2020 από

<https://www.oecd.org/education/the-impact-of-covid-19-on-education-insights-education-at-a-glance-2020.pdf> .

Sher, L (2020). The impact of COVID-19 pandemic on suicide rates. *QJM: An International Journal of Medicine*, 707-712. DOI: 10.1093/qjmed/hcaa202

Siskos Y. (1985). Analyses de regression et programmation linéaire. *Révue de Statistique Appliquée*, XXXII, 41-55.

Siskos, Y., Yannacopoulos, D. (1985). An ordinal regression method for building additive value functions. *Investigação Operacional*, vol. 5(1), pp. 39-53.

Tartavulea, C.V., Albu, C.N., Albu, N, Dieaconescu, R.I. & Petre, S., 2020. Online Teaching Practices and the Effectiveness of the Educational Process in the Wake of the COVID-19 Pandemic. *Amfiteatru Economic*, 22(55), pp. 920-936. DOI: 10.24818/EA/2020/55/920

Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). Making Sense of Cronbach's Alpha. *International Journal of Medical Education*, 2, 53-55. <http://dx.doi.org/10.5116/ijme.4dfb.8dfd>

The British Psychological Society. (n.d.). Ανακτήθηκε στις 28/11/2020 από <https://www.bps.org.uk/coronavirus-resources>

The Open University. (n.d.) Ανακτήθηκε στις 25/11/2020 από <http://www.openuniversity.edu/>

UNICEF (2020). *Framework for reopening schools*. Ανακτήθηκε στις 25/10/2020 από <https://www.unicef.org/media/68366/file/Framework-for-reopening-schools-2020.pdf>

United Nations (2020). *Policy Brief: Education during Covid-19 and beyond*. Ανακτήθηκε στις 10/10/2020 από https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf

UNESCO (2020). *Covid-19 Impact on Education*. Ανακτήθηκε στις 23/12/2020 από <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse>

U.S. Department of Health & Human Services. (n.d.). Ανακτήθηκε στις 23/11/2020 από <https://www.hhs.gov/>

World Health Organization (2021). *Covid-19 Weekly Epidemiological Update*. Ανακτήθηκε στις 14/1/2021 από <https://www.who.int>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Ερωτηματολόγιο

Οι στάσεις των φοιτητών του ΜΠΣ ΕΚΕ του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου αναφορικά με τις αλλαγές στον τρόπο παρακολούθησης και εξέτασης εξαιτίας της πανδημίας του Covid-19.

Αγαπητοί Συνάδελφοι,

Στα πλαίσια της Διπλωματικής μου Εργασίας για την ολοκλήρωση του μεταπτυχιακού μου στην Εκπαίδευση Ενηλίκων στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ), διεξάγω μια έρευνα με σκοπό την ανάδειξη και αποτύπωση των στάσεων και την περιγραφή των εμποδίων, τα οποία κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι φοιτητές του ΜΠΣ ΕΚΕ του ΕΑΠ, εξαιτίας των αλλαγών στη ροή των σπουδών τους με την εμφάνιση της πανδημίας του Covid-19. Η συμμετοχή σας στην έρευνα αυτή είναι πολύτιμη, καθώς κληθήκατε να αντιμετωπίσετε πρώτοι τις νέες αλλαγές και θα μπορέσετε να αποτυπώσετε όλες εκείνες τις παραμέτρους, που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, ώστε η προσαρμογή και η αντιμετώπιση της νέας πραγματικότητας να είναι ομαλή και διαχειρίσιμη τόσο από την πλευρά των φοιτητών αλλά και από το ίδιο το ΕΑΠ.

Θα σας ήμουν ευγνώμων αν αφιερώνατε λίγο από τον χρόνο σας για να συμπληρώσετε το παρόν ερωτηματολόγιο, εγγυώμενη την ανωνυμία και την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών, όπως επίσης την επεξεργασία και την παρουσίαση αυτών σύμφωνα με τους κανόνες δεοντολογίας και προσωπικών δεδομένων.

Παρακαλώ να διαβάσετε προσεκτικά τις παρακάτω ερωτήσεις και να απαντήσετε σε όλες με βάση την κρίση και τις εμπειρίες σας. Σας προτρέπω να επικοινωνήσετε μαζί μου για οποιαδήποτε απορία ή διευκρίνιση χρειάζεστε.

Σας ευχαριστώ εκ των προτέρων για τη συμμετοχή σας.

Με εκτίμηση,

Σταμπουλή Φωτεινή

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια ΕΑΠ

Στοιχεία Επικοινωνίας

Τηλέφωνο: 6944608878

Email: fotini_stamp@hotmail.com

std126928@ac.eap.gr

* Απαιτείται

Δημογραφικά στοιχεία- Γενικές Ερωτήσεις

1. Φύλο *

- ☐ Άνδρας
- ☐ Γυναίκα

2. Ηλικία *

- ☐ Έως 30
- ☐ 31-40
- ☐ 41-50
- ☐ Άνω των 50

3. Τελευταία/ες Ενότητα/ες *

- ☐ ΕΚΕ50
- ☐ ΕΚΕ51
- ☐ ΕΚΕ52
- ☐ ΕΚΕ53
- ☐ ΕΚΕ54
- ☐ ΕΚΠ51

4. Μέσος όρος βαθμολογίας ενότητας/ενοτήτων που παρακολουθήσατε εν μέσω πανδημίας *

- ☐ Έως 4.9
- ☐ 5-7
- ☐ 7.1-9
- ☐ 9.1-10

5. Τι εξοπλισμό χρησιμοποίησατε περισσότερο κατά τη διάρκεια της πανδημίας για να ανταποκριθείτε στις υποχρεώσεις σας στο ΕΑΠ (ΟΣΣ, εξετάσεις, συνεργασία με διδάσκοντα/συναδέλφους); (Μία ή περισσότερες απαντήσεις) *

- ☐ Σταθερό υπολογιστή της οικογένειας
- ☐ Σταθερό υπολογιστή της εργασίας μου
- ☐ Προσωπικό σταθερό υπολογιστή
- ☐ Laptop της οικογένειας
- ☐ Laptop της εργασίας μου
- ☐ Προσωπικό Laptop
- ☐ Tablet της οικογένειας
- ☐ Tablet της εργασίας μου
- ☐ Προσωπικό Tablet
- ☐ Κινητό τηλέφωνο για σύνδεση στις ΟΣΣ/συνεργασίες
- ☐ Άλλο: _____

6. Ποια προγράμματα / πλατφόρμες χρησιμοποιήσατε για να ανταποκριθείτε στις αλλαγές στην ροή των σπουδών σας εξαιτίας της πανδημίας; (Μία ή και περισσότερες απαντήσεις) *

- ☐ exams.eap.gr
- ☐ centra.eap.gr
- ☐ Skype
- ☐ Skype for Business
- ☐ Zoom
- ☐ Webex
- ☐ Teams
- ☐ Messenger
- ☐ Άλλο: _____

7. Τι σας δυσκόλεψε περισσότερο (μία ή περισσότερες απαντήσεις) *

- ☐ Η απουσία σταθερού τηλεφώνου και γραμμής ίντερνετ στο σπίτι
- ☐ Η γραμμή ίντερνετ του σπιτιού με πέταγε συχνά εκτός και έχανα τη σύνδεση
- ☐ Ο διαθέσιμος εξοπλισμός που μοιραζόμουν με τα μέλη της οικογένειας
- ☐ Ο ελλιπής / παλιός διαθέσιμος εξοπλισμός
- ☐ Η αδυναμία απόκτησης ίντερνετ ή/και σύγχρονου εξοπλισμού
- ☐ Η κακή ποιότητα ήχου της πλατφόρμας με συνέπεια να χάνω μέρος των ΟΣΣ
- ☐ Η χαμηλή ποιότητα εικόνας της πλατφόρμας με συνέπεια να μην βλέπω καθαρά
- ☐ Η εξοικείωσή μου με την τεχνολογία, η οποία είναι χαμηλή
- ☐ Η δυσκολία εγκατάστασης/σύνδεσης του απαιτούμενου λογισμικού (πλατφόρμες τηλεδιάσκεψης κλπ)
- ☐ Η σύνδεσή μου γινόταν σχεδόν πάντα με τη βοήθεια φίλων ή οικείων
- ☐ Η συμμετοχή μου στις ηλεκτρονικές ΟΣΣ σχεδόν πάντα μου δημιουργούσε άγχος
- ☐ Η συμμετοχή στις εξ αποστάσεως εξετάσεις μου δημιούργησε έξτρα άγχος
- ☐ Η συμμετοχή στις ΗΛΕ ΟΣΣ - εξετάσεις που υποχρεώθηκα να βρίσκομαι εκτός του σπιτιού μου
- ☐ Η αδυναμία να γνωρίσω από κοντά τον Κ/Σ και τους συμφοιτητές μου
- ☐ Η μειωμένη αλληλεπίδραση με τον Κ/Σ και τους συμφοιτητές μου
- ☐ Η αλλαγή της παιδαγωγικής διαδικασίας (ΗΛΕ ΟΣΣ και εξετάσεις)
- ☐ Άλλο: _____

8. Μπορέσατε να συμμετάσχετε στις ηλεκτρονικές ΟΣΣ κανονικά (όπως και όσο θα θέλατε); *

- ☐ Ναι, συμμετείχα σε όλες χωρίς σχεδόν κανένα πρόβλημα
- ☐ Συμμετείχα σε όλες με κάποια προβλήματα
- ☐ Συμμετείχα σε ορισμένες με κάποια προβλήματα
- ☐ Όχι, είχα προβλήματα και δεν συμμετείχα καθόλου

9. Επηρέασε η ηλεκτρονική ΟΣΣ την απόδοσή σας; *

- ☐ Την επηρέασε θετικά
- ☐ Την επηρέασε αρνητικά
- ☐ Η απόδοσή μου δεν επηρεάστηκε ούτε θετικά, ούτε αρνητικά
- ☐ Δεν γνωρίζω εάν επηρεάστηκε η απόδοσή μου

10. Το εκπαιδευτικό υλικό ήταν προσαρμοσμένο στις νέες συνθήκες; *

- ☐ Ήταν προσαρμοσμένο
- ☐ Δεν ήταν προσαρμοσμένο
- ☐ Δεν με ενδιαφέρει διότι είχα συνηθίσει το υλικό όπως ήταν αρχικά σχεδιασμένο
- ☐ Δεν γνωρίζω

11. Ο Κ/Σ ανταποκρίθηκε στις νέες συνθήκες (ή αν είχατε πάνω από μία ΘΕ σε τι βαθμό οι Κ/Σ ανταποκρίθηκαν στις νέες συνθήκες); *

- ☐ Ανταποκρίθηκε και με εξέπληξε πολύ θετικά (ανταποκρίθηκαν και με εξέπληξαν πολύ θετικά)
- ☐ Ανταποκρίθηκε ικανοποιητικά, όπως ανάμενα (ανταποκρίθηκαν ικανοποιητικά, όπως ανάμενα)
- ☐ Κάποιοι ανταποκρίθηκαν καλύτερα από άλλους (αν είχατε πάνω από μία ΘΕ)
- ☐ Η ανταπόκριση ήταν χειρότερη από ότι ανάμενα

12. Θεωρείτε ότι διασφαλίστηκε το αδιάβλητο των εξ αποστάσεως εξετάσεων; *

- ☐ Ναι, διασφαλίστηκε το αδιάβλητο
- ☐ Όχι, δεν διασφαλίστηκε το αδιάβλητο
- ☐ Το θέμα αυτό δεν με αφορά
- ☐ Δεν γνωρίζω αν διασφαλίστηκε ή δεν διασφαλίστηκε το αδιάβλητο

13. Θα θέλατε στο μέλλον να γίνονται οι ΟΣΣ μέσω τεχνολογικών μέσων εξ αποστάσεως; *

- ☐ Ναι, θα ήθελα
- ☐ Όχι, δεν θα ήθελα
- ☐ Δεν με ενδιαφέρει αν οι ΟΣΣ γίνονται εξ αποστάσεως ή δια ζώσης
- ☐ Δεν γνωρίζω

14. Θα θέλατε στο μέλλον να εξετάζεστε μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας; *

- ☐ Ναι, θα ήθελα
- ☐ Όχι, δεν θα ήθελα
- ☐ Δεν με ενδιαφέρει ο τρόπος εξέτασης
- ☐ Δεν γνωρίζω

Ενότητα 2 από 5

Ηλεκτρονικές ΟΣΣ

Παρακαλώ επιλέξτε μόνο ΜΙΑ απάντηση

Χρήση κλίμακας Likert

1= Καθόλου ικανοποιημένος/η

2= Λίγο ικανοποιημένος/η

3= Μέτρια ικανοποιημένος/η

4= Πολύ ικανοποιημένος/η

5= Απόλυτα ικανοποιημένος/η

15. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από την ενημέρωση που λάβατε από το ΕΑΠ για την ηλεκτρονική διεξαγωγή των ΟΣΣ; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

16. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από την πλατφόρμα που χρησιμοποιήθηκε για την διεξαγωγή της ΟΣΣ; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

17. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από το παιδαγωγικό κλίμα στις εξ αποστάσεως ΟΣΣ; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

18. Συνολικά και σύμφωνα με τα παραπάνω πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

Ενότητα 3 από 5

Καθηγητές/Σύμβουλοι

Παρακαλώ επιλέξτε μόνο ΜΙΑ απάντηση

Χρήση κλίμακας Likert

1= Καθόλου ικανοποιημένος/η

2= Λίγο ικανοποιημένος/η

3= Μέτρια ικανοποιημένος/η

4= Πολύ ικανοποιημένος/η

5= Απόλυτα ικανοποιημένος/η

19. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από την ενημέρωση-στήριξη που παρείχαν οι Κ/Σ ως προς τις νέες αλλαγές στις ΟΣΣ και στις εξετάσεις; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

20. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από την κατάρτιση των Κ/Σ στις δυνατότητες της πλατφόρμας στην ηλεκτρονική ΟΣΣ; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

21. Πόσο ικανοποιημένος/η μείνατε από την αποτελεσματικότητα των Κ/Σ στην ηλεκτρονική ΟΣΣ; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

22. Συνολικά και σύμφωνα με τα παραπάνω πόσο ικανοποιημένος/η μείνατε από την ανταπόκριση των Κ/Σ εν μέσω πανδημίας; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

Ενότητα 4 από 5

Εξετάσεις

Παρακαλώ επιλέξτε μόνο ΜΙΑ απάντηση
Χρήση κλίμακας Likert
1= Καθόλου ικανοποιημένος/η
2= Λίγο ικανοποιημένος/η
3= Μέτρια ικανοποιημένος/η
4= Πολύ ικανοποιημένος/η
5= Απόλυτα ικανοποιημένος/η

23. Πόσο ικανοποιημένος/η μείνατε από την ενημέρωση εκ μέρους του ΕΑΠ για τη διαδικασία των εξετάσεων; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

24. Πόσο ικανοποιημένος/η μείνατε από την διαδικασία προσομοίωσης εξέτασης; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

25. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από τη μέθοδο εξέτασης στη/στις ΘΕ σας; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

26. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από τον χρόνο που δόθηκε για να απαντήσετε στα θέματα των εξετάσεων; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

27. Πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από την πλατφόρμα διεξαγωγής των εξετάσεων (exams.eap.gr); *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

28. Συνολικά και σύμφωνα με τα παραπάνω πόσο ικανοποιημένος/η μέινετε από την οργάνωση των εξ αποστάσεως εξετάσεων εν μέσω πανδημίας; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

29. Γενικότερα και με γνώμονα τις αλλαγές που έφερε η πανδημία σε σχέση με τις ΟΣΣ, τους Κ/Σ και τις εξετάσεις, πόσο ικανοποιημένος/η είστε από την ανταπόκριση του ΕΑΠ; *

	1	2	3	4	5	
Καθόλου ικανοποιημένος/η	☐	☐	☐	☐	☐	Απόλυτα ικανοποιημένος/η

Ενότητα 5 από 5

Προτάσεις βελτίωσης

Περιγραφή (προαιρετικό)

30. Τι προτάσεις βελτίωσης έχετε σχετικά με το εκπαιδευτικό υλικό υπό τις νέες συνθήκες; *

Κείμενο μακροσκελούς απάντησης

31. Τι προτάσεις βελτίωσης έχετε για τις ηλεκτρονικές ΟΣΣ; *

Κείμενο μακροσκελούς απάντησης

32. Τι προτάσεις βελτίωσης έχετε σχετικά με τις εξ αποστάσεως εξετάσεις; *

Κείμενο μακροσκελούς απάντησης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΕ

ΕΡΓΑΣΙΑ	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	ΜΑΡΤΙΟΣ	ΑΠΡΙΛΙΟΣ	ΜΑΙΟΣ
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ					
ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ					
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ					
ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ					
ΕΠΙΛΟΓΗ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ					
ΣΥΛΛΟΓΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ					
ΟΡΙΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ					
ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ					
ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ					
ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΗ					
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ					
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΙΝΑΚΩΝ & ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ					
ΣΥΓΓΡΑΦΗ					
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ					
ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ					
ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ					
ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ					

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.